

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689 | 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1964 | ΑΡΙΘ. 15

Η ΝΕΑ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ

Ἡ νέα Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ρόδου, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ λάβῃ ἐνεργὸν μέρος, ἀποτελεῖ ἀναμφερσίτως μίαν εἰσέτι εὐκαιρίαν δι' ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ὅπως συσφίξουν περαιτέρω καὶ στερρότερον τοὺς μεταξὺ των ὑφισταμένους δεσμοὺς ἀγάπης καὶ ὁμοθυμίας. Δεσμοὺς, οἱ ὁποῖοι κοινὴν πηγὴν ἔχουν τὴν πνευματικὴν συναδέλφωσιν, ὑπὸ τὸ ζωηφόρον ἐκκλησιολογικὸν βίωμα τῆς ἀληθινῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ; τῆς Ὁρθοδόξιας.

Ἐσημειώθη ὑπὸ τινων—οὐχὶ καλοπίστως, οὐδὲ συμμέτρως καὶ εὐκραῶς κρινόντων—ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ὑπαναχώρησιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν «συληράν» στάσιν τῆς, κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν, ἐναντι τοῦ ἀποφασισθέντος κατὰ τὴν προηγηθεῖσαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν διαλόγου, ἐπὶ ἴσοις ὅροις, μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Θέμα, τὸ ὁποῖον θὰ συζητηθῇ κατὰ τὴν ἐπὶ θύραις Διάσκεψιν.

Ἡ ἐντύπωσις αὕτη πόρρω ἀπέχει τῆς ἀληθείας, καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται οὐδαμῶς πρὸς τὰ πράγματα. Μαρτυρεῖ δέ, ὅπως ἐπιποταίαν καὶ ἀστήρικτον, καὶ αὐτόχρημα ἄδικον ἐρμηνείαν τῆς στάσεως καὶ τῆς πολιτείας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος οὐδέποτε κατέχεται ἀπὸ ἀναχρονιστικῆς ἀντιλήψεως, ὡς πρὸς τὸ χρέος τῆς Ὁρθοδοξίας σήμερον, νὰ προσφέρῃ τὴν θεο-

δότητον μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν κόσμον. Οὔτε, πολλῷ μᾶλλον, ὑπὸ φοβίας ἐναντι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ἢ μετὰ τοῦ ὁποῖου συζήτησις—κατὰ τινας ἀσπόνδους φιλορθοδόξους—εἶναι δῆθεν κρίσιμος διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν!

Οὐδένα πρέπει νὰ διαφεύγῃ, ὅτι ὁ Χριστιανισμός, ὡς Ἐκκλησία, εἰσελθὼν εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωὴν, ἔλαβεν ἰδιαζούσας μορφάς· ἀναλόγους πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς πολιτιστικὰς ἀντιλήψεις τῶν λαῶν, τοὺς ὁποίους ἐκλήθη ν' ἀναγεννήσῃ καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἐναπέθηκε τὸ θεῖόν του περιεχόμενον. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς τὴν Δύσιν διευτύπωθη, ὡς πολίτευμα Ἐκκλησιαστικόν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Ρωμαϊκῆς ἀπολυταρχίας. Καὶ ἀνεκήρυξε τὸν Πάπαν Κάϊσαρα καὶ Ἀλάθητον. Γεγονὸς ἀκατανόητον καὶ ὅπως ἀπαράδεκτον διὰ τὴν Ὁρθοδοξίαν.

Διότι ὁ Χριστιανισμός ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ διετύπωσεν, ὡς Ὁρθοδοξία, πολίτευμα, μὲ δημοκρατικὴν ἀπολύτως τὴν ὑφὴν καὶ τὴν οὐσίαν του. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ δήμου μετουσιώθη εἰς Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία ἐπέδειξεν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν ψυχολογίαν τῶν Ἑθνῶν. Γεγονός, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀπέρρευσε ἡ δημιουργία τοῦ αὐτοκεφάλου τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ἦνθις ἐπίσης ὡς τέχνη, εἰς ἐκπλάγους δημιουργίας, ὑπηρετηθεῖς ἀπὸ τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν διανόησιν.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Εἶναι ἐπιγραμματικὸν τὸ 16ον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος ὀρίζον, ὅτι «ἡ διδασκαλία εἰς πάντα τὰ σχολεῖα μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἀποσκοπεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ».

Ἡ ἐπιτελικὴ ἡγεσία τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ πρέπει νὰ ζῶσι φλεγόμενοι καὶ πυρπολούμενοι ἀπὸ ἀνώτερον ζῆλον πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ ἰδεώδη, τὰ συνυφασμένα ἐν τῷ Ἑλληνοχριστιανικῷ Πολιτισμῷ.

Αἱ πηγαὶ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ κυρίως εἶναι τέσσαρες· α) Αἱ Ἁγίαι Γραφαί. β) Οἱ Κλασσικοὶ Συγγραφεῖς, Ἑλληνες καὶ Λατίνοι. γ) Τὰ ἔργα τῶν Ἀγίων Πατέρων καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ὑμνολογία. δ) Ἡ Χριστιανικὴ καὶ ἡ θύραθεν Ἱστορία.

Ἡ διδασκαλία ὅλων τῶν μαθημάτων πρέπει νὰ εἶναι μία ἀναγωγὴ εἰς τὸ σχέδιον τῆς Θείας Προνοίας καὶ Εὐσπλαγχνίας πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν Χριστῷ καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ παιδίου ἐναντι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς κακίας μετὰ παραστατικότητος, ὥστε νὰ ἀποκτῇ τοῦτο διαυγῇ ἔννοιαν τῆς ζωῆς κατ' ἀφοτέρας τὰς πλευρὰς καὶ νὰ ἀποφασίξη, ὥς ποτε ὁ Ἑρακλῆς.

Ἡ Κλασσικὴ Παιδεία εἶναι πλοῦτος μεγάλων ἀρε-

τῶν, ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν πολιτισμοῦ καὶ δυνάμεις ἀνωτέρας μορφώσεως. Φορεῖς αὐτῆς εἶναι οἱ Κλασσικοὶ συγγραφεῖς καὶ πηγὴ ἀστείρευτος, διαυγῆς καὶ ἀνόθευτος. Ἡ σπουδὴ τούτων διὰ τὸν Ἑλληνόπαιδα πρέπει νὰ ἀποτελῇ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν. Ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν μεταφέρει εἰς μίαν ἀνωτέραν πνευματικὴν σφαῖραν κόσμου, ὁ Πολιτισμὸς τοῦ ὁποῦο συνεκίνησε καὶ ἐπαιδαγωγῆσεν ἐπὶ αἰῶνας καὶ δὲν ἐπαύσατο νὰ παιδαγωγῇ ἐν τῇ συνθέσει αὐτοῦ μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ σπουδὴ ἐκ μεταφράσεων πρέπει νὰ παύσῃ νὰ πιστεύηται, ὅτι ἀποτελεῖ σπουδὴν καὶ οἰκείωσιν τοῦ πνεύματος αὐτῶν. Ἡ διὰ τῶν μεταφράσεων σπουδὴ καὶ μελέτη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων, Ἑλλήνων Πατέρων καὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ἔτι δὲ καὶ τῶν Λατίνων συγγραφέων, κακοποιεῖ ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον, ὅ,τι ἀριστοτεχνικὸν ἔχει καὶ πλούσιον εἰς καλλολογικά καὶ ἄλλα εὐγενῆ ἀνώτερα αἰσθήματα, δι' ἃ καὶ μελετῶνται ὑπὸ τῶν ξένων λαῶν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν πηγῶν.

Μεταβαίνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς μεταλλικὰς πηγὰς καὶ τὰς ἱαματικὰς καθόλου, ἵνα λάβωσιν ἐκεῖ ἐν λουτρὸν καὶ πῶσιν ἐν ποτήριον ὕδατος, ἢ εἰς τὸ δάσος, ἵνα ἀναπνεύσωσι τὸ ὀξυγόνον καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα λάβωσι τὸ θαλάσσιον λουτρὸν αὐτῶν. Συνιστᾶται δὲ τοῦτο ἰδιαίτερος. Διὰ τὴν ἡμεῖς νὰ θε-

Εἰς δὲ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους ἀπεσπάρη, θεοπνεύστως, τοὺς ὅρους τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Καὶ ἡ Ἑλληνοχριστιανικὴ παράδοσις, ὡς φῶς ἐκπολιτιστικόν, καὶ ὡς ἀκατάλυτος συνεκτικὴ πνευματικὴ δυνάμεις, ὠδήγησε καὶ ὡδήγεῖ τὸ ἔθνος, εἰς ἡρωϊσμούς, πλήρεις φωτὸς καὶ δόξης αἰωνίου.

★

Καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πιστεύει ὀλοφύχως εἰς τὴν θεοπνευστίαν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ εἰς τὴν ἀκατάλυτον δυνάμιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ δὲ ἐπιδεικνυμένη συντηρητικότης τῆς γραμμῆς τῆς, ἐναντι γενικῶς τῶν οἰκουμενικῶν θεμάτων, καὶ εἰδικῶς ἐναντι τῆς προσεγγίσεως τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ, ἔχει τὴν ἀπλουστάτην ἔννοιαν σωφροσύνης καὶ μέτρων φρενῶν ὡς καὶ τῆς βαθεΐας συνειδήσεως, πόσον σοβαρὰ εἶναι τὰ προβλήματα. Καὶ πόσον μεγάλη πρέπει νὰ εἶναι ἡ προσοχή, μετὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ὁρθοδοξία, κηδομένη τῆς δο-

γματικῆς τῆς ἀκεραιότητος καὶ πληρότητος, καλεῖται νὰ τ' ἀντιμετωπίσῃ.

★

Ἡ φρόνησις αὕτη εἰς τὸ «μηδὲν κινεῖν ἀλογίστως» καὶ ἡ ἐφεκτικότης ἀποδοχῆς ξενικούστων γνωμῶν, μετὰ οἰακοστρόφον τὸν «πολὺν τὴν τρίχα καὶ τὴν σύνεσιν» Προκαθήμενόν τῆς, δὲν σημαίνει παντάπασιν, οὔτε ἑλλειψιν διακαοῦς πόθου διὰ τὴν ἐνότητά, ὑπὲρ τῆς ὁποίας πάντοτε εὐχεται. Οὔτε, πολλῷ μᾶλλον, μειωμένον πνευματικὸν σφρῖγος, ὡς κακοπίστως θέλουν τινὲς νὰ πιστεύουν. Σημαίνει ἀπλῶς βαθεῖαν πίστιν εἰς τὴν ἁγίαν Ὁρθόδοξίαν, ὡς μυστικοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, «φανερωθέντος τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ» (Κολ. α', 26). Καὶ ὡς τῆς μόνης ἀληθοῦς καὶ ἀσινούς Παραδόσεως. Ἡ ὁποία πράγματι, ὀφείλει νὰ δώσῃ τὴν μαρτυρίαν τῆς εἰς τὸν κόσμον, ἡνωμένη καὶ ἀδιάσπαστος.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

λωμεν νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ τάμωμεν μίαν ἄλλην, ξένην πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, ὁδόν, καὶ νὰ νομίζωμεν, ὅτι ἡ σπουδὴ τῶν ἐξόχων ἐκείνων πνευμάτων εἶναι δυνατὴ διὰ τῶν μεταφράσεων; Οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐχρησιμοίησαν πάντοτε φυσικὰ πρότυπα, ποὺ ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὸ εἶδωλον τῆς εἰκόνος των καὶ διὰ τοῦτο ἐπετύγχανον.

Ἡ σπουδὴ καὶ μελέτη τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Κλασσικῆς ἡμῶν εὐκλείας ὀφείλει νὰ γίνηται ἐκ τῶν πηγῶν αὐτῶν, ἐκ τῶν πρωτοτύπων κειμένων.

Οἱ Κλασσικοὶ μας συγγραφεῖς, παρὰ τὴν παλαιότητα αὐτῶν, τίποτε δὲν ἀπώλεσαν· εἶναι οἱ πάντοτε νέοι καὶ συγχρονισμένοι· προσφέρουσιν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ ὡραῖον ἠδυνήθη νὰ δημιουργήσῃ ποτὲ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Οἱ μεγάλοι τοῦ πνεύματος καὶ τῶν πλουσιῶν αἰσθημάτων ἄνδρες ἦσαν βαθεῖς μελετηταὶ καὶ γινώσται τῶν Κλασσικῶν μας συγγραφέων. Χρησιμοποίησαντες τοῦ πνεύματος ἐκείνων τὰς πτέρυγας ἐνήργησαν τὰς εἰς τοὺς αἰθέρας πτήσεις. Καὶ οἱ ἡμέτεροι Βασίλειοι, Χρυσόστομοι καὶ Γρηγόριοι, ὅλοι οἱ μεγάλοι ἀπολογηταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, προτοῦ νὰ γίνωσι μύσται καὶ μυσταγωγοὶ εἰς Χριστόν, ἐγένοντο μαθηταὶ καὶ βαθεῖς μελετηταὶ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ πνεύματος τῶν Κλασσικῶν μας Συγγραφέων. Ροδωνιὰν ἀποκαλεῖ τὸ δένδρον τούτων ὁ θεῖος Βασίλειος ἐν τῇ πρὸς τοὺς νέους ὁμιλίᾳ του: «Ὅπως ἂν οὗτοι ἐξ Ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων».

Ἡ μόρφωσις τῶν νέων ἐν τῇ σχολῇ τῶν Κλασσικῶν συγγραφέων, τῶν Ἀγίων Γραφῶν καὶ τῶν Ἀγίων Πατέρων, ἀποτελεῖ ἐπιταγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος, χρέος καὶ καθήκον, συνιστᾷ ὠλοκληρωμένην τὴν Ἑλληνοχριστιανικὴν μόρφωσιν καὶ προμηθεύει ἀδρούς τοὺς χαρακτήρας τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ.

Ἡ γλώσσα τῶν Ἑλλήνων ὑπάρξασα γλῶσσα τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐγένετο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τὸ πνεῦμα ἐκείνων μετὰ τῆς θεσπεσίας γλώσσης των τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ ἀρχαία Θρησκεία ἔδωκε περιεχόμενον εἰς τὴν προϊστορικὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἑλλάδα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Ὁ Χριστιανισμὸς δὲ ἔδωκεν ἠθικὴν ἀξίαν καὶ αἰώνιον περιεχόμενον εἰς τὸν Ἑλληνισμόν, ὃν κατέστησε φορέα, ὑπουργὸν καὶ σκαπανέα, ἐργάτην καὶ ἀπόστολον, μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν, τῶν μεγάλων τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἀληθειῶν, τῶν ὑπερόχων αὐτοῦ ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἐξόχων ἀξιών.

Τί δὲν ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Βορρᾶ, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως εἰς τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν Χριστιανικὸν Πολιτισμόν, ταῦτόν δ' εἰπεῖν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξιν; Ὅ,τι ὀφείλουσιν πρὸς ἀλλήλους ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ὀφείλει ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸν Ἑλληνοχριστιανικὸν Πολιτισμόν, ἡ Παιδεία τοῦ Ἑθνους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν

Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τῆς ὁποίας ἀνεπτύχθη αὕτη διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἐπετείου Μνήμης τῶν Ἀγίων Ἐνδόξων Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ Μεγάλων τῆς Οἰκουμένης Διδασκάλων ἀποτελεῖ τὴν ἱστορικὴν ἐπιβεβαίωσιν τοῦ γεγονότος.

Τοιαύτην βαθεῖαν γινώσκιν καὶ ἔννοιαν συνειδητὴν ἔχων ὁ συντάκτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος περὶ τῆς ἀξίας τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ ὥς μέσου εἰς χεῖρας τῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἐθέσπισε τὸ 16ον ἄρθρον τούτου, κατωχύρωσε τὴν τήρησιν τοῦ ἀναλλοιώτου τοῦ κειμένου τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ἀπηγόρευσε τὴν εἰς ἄλλον γλωσσικὸν τύπον ἀπόδοσιν τούτου, καὶ καθιέρωσεν ὥς ἐπίσημον γλῶσσαν τοῦ Κράτους ἐκείνην εἰς τὴν ὁποίαν συντάσσονται τὰ πολίτευμα καὶ τῆς Ἑλληνικῆς νομοθεσίας τὰ κείμενα καὶ ἀπηγόρευσε πᾶσαν πρὸς παραφθοράν ταύτης ἐπέμβασιν (ἄρθρ. 2 καὶ 107).

Ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς Πολιτισμὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ προσένειμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ὑπέροχον τίτλον «Ἡ αἰωνία Ἑλλάς» καὶ ἐνέπνευσε τὴν Ἑλληνικὴν Μοῦσαν νὰ ψάλλῃ τὸ ὄσμα, ποὺ τόσον ἐνθουσιάζει τὸ Ἑλληνόπουλον, «Ἡ Ἑλλάς ποτὲ δὲν πεθαίνει». Εἶναι ἡ συνύφανσις δύο μεγάλων πνευματικῶν κόσμων καὶ ἠθικῶν δυνάμεων, τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, συγχωνεύσαντος τὸν πρῶτον ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως καὶ ἐσωτερικῆς αὐτῶν συγγενείας.

Πορίσματα

Ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Παιδείας τοῦ Ἑθνους. (Νοέμβριος 1958).

Ὁ σκοπὸς τῆς Παιδείας τοῦ Ἑθνους καθορίζεται ὑπὸ τοῦ 16ου ἁρθροῦ τοῦ Συντάγματος καὶ ἐπομένως δεόν νὰ κατατείνῃ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλληνοπαίδων προσοικείωσιν καὶ τὴν βίωσιν τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν καὶ ἀξιών καὶ ἠθῶν.

Πρὸς τοῦτο εἶναι ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ γίνη ἄνευ ἀναβολῆς ἀναδιάρθρωσις καὶ μεταρρύθμισις τῆς Παιδείας, ὥστε νὰ περιλαμβάνῃ τέσσαρας κύκλους, ἥτοι ἑξατάξιον Δημοτικόν, τριετὲς Ἑλληνικὸν Σχολαρχεῖον ἢ Προγυμνάσιον, προσλαμβάνον μαθητὰς ἔχοντας ἐνδεικτικὸν προαγωγῆς ἐκ τῆς Ε' εἰς τὴν ΣΤ' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ, τετρατάξιον Γυμνάσιον καὶ Πανεπιστημιακὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς, μετὰ πολλαπλασιασμοῦ καὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν Σχολείων.

Νὰ πληρωθῶσι πᾶσαι αἱ κεναὶ διδασκαλικά καὶ καθηγητικὰ θέσεις, νὰ αὐξηθῶσιν αἱ ἀποδοχαὶ πάντων τῶν Ἐκπαιδευτικῶν καὶ νὰ ἀναστηλωθῇ τὸ κύρος αὐτῶν συμφώνως πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν. Ἐκάστη τάξις νὰ περιλαμβάνῃ μέχρι 40 μαθητὰς, νὰ ἀνεγερθῶσι συγχρονισμένα διδακτήρια ἰδιαιτέρως ἀρρένων καὶ θηλέων, νὰ ἀνασυνταχθῶσι τὰ προγράμματα διδασκαλίας καὶ τὰ διδακτικὰ βιβλία καὶ νὰ ἐπιβληθῇ ἐνιαία γλῶσσα καὶ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ

15. ΠΩΣ ΘΑ ΠΟΛΕΜΗΘΗ Ο ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΣ

Τὰ ὀλέθρια συμπτώματα τῆς συγχρόνου θρησκευτικῆς παρακμῆς ἀπὸ λειτουργικῆς ἀπόψεως δύνανται νὰ συνοψισθοῦν κυρίως εἰς δύο :

Ι. Εἰς τὸν Ἀτομικισμόν.

Ὁ πιστός, εἰς τὴν μακράν πορείαν τοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀπομονωθῇ εἰς τὸ ἐγὼ τοῦ. Ὁ Θεὸς δὲν ἤθελσε τοὺς προσκυνητάς Του νὰ τὸν ἐγγίξουν ὁ καθεὶς ἰδιαίτερος, καὶ ὁ καθεὶς νὰ προσέχεται διὰ τὸν λογαριασμόν τοῦ. Οὐδὲν εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν ἐννοίαν τῆς Χριστιανικῆς λατρευτικῆς ζωῆς, ὅσον μία τοιαύτη διαλυτικὴ τῆς ἐν Χριστῷ κοινωνίας ἀντίληψις.

Διαμορφῶνων ὁ Κύριος τὸ μυστικὸν αὐτὸ σῶμα, ἠθέλησεν ἐν προκειμένῳ ν' ἀντιγράψῃ τὴν ὑφισταμένην ἐνότητα καὶ τὸν στενώτατον σύνδεσμον, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὰ πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἡ ἐνότης αὕτῃ δὲν εἶναι ἀόρατος. Ἐκδηλώνεται, προάγεται καὶ τελειοποιεῖται διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ συμμε-

τοχῆς ὅλων εἰς τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ. Διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ προσφορᾶς τῆς λατρείας καὶ τῆς θυσίας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τρέφεται ὁ εἰς χωριστά, τρέφεται ὅμως συγχρόνως καὶ ὅλος ὁ ὄργανισμός.

Ὁ θρησκευτικὸς ἀτομικισμὸς ἀποτελεῖ κατὰ συνέπειαν τὴν μεγαλύτεραν ἀντινομίαν. Ἐπισκέψεις εἰς Ναοὺς κατὰ μόνας, διὰ ν' ἀποφεύγεται ἡ συνάντησις μὲ τοὺς ἄλλους, μὲ τὸ πλῆθος, τὸ ὅποιον τάχα τοὺς ἐνοχλεῖ, εἶναι προτὶν νοσηρᾶς καὶ παθολογικῆς θρησκευτικότητος. Εἶναι παραμόρφωσις τῆς ὑγιoῦς λατρείας ὅπως τὴν διέσωσε ἡ ὁμαδικὴ προσευχή, ἡ Ὁρθόδοξος Λειτουργία.

Κατὰ ταῦτα, ἡ κοινὴ συμμετοχὴ εἰς τὸ μυστήριον καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἐννοίας τῇ Κοινότητος ἀποτελοῦν τὸ ἰσχυρότερον ἀντίδοτον ἐναντίον τῆς διαλυτικῆς τάσεως τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος καὶ εἰς τὸν Νάον ἀκόμη θέλει νὰ εἰσαγάγῃ τὸν ἐγωϊσμόν τοῦ. Ὅ,τι χάνεται ἐπομένως εἰς τὴν Λειτουργίαν, τὸ κερδίζει ὁ ἀτομικισμός.

γραμματικῇ, συνωδὰ τοῖς ἄρθροις 16 καὶ 107 τοῦ Συντάγματος.

Οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ νὰ ὦσιν Ἕλληνες πολῖται χριστιανοὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐτερόδοξοι νὰ διορίζωνται εἰς Σχολεῖα ὁμόδοξα αὐτοῖς, ἐφ' ὅσον ἀνήκουν εἰς θρήσκυμα ἀνεγνωρισμένον. Ἀπαγορεύεται ὁ διορισμὸς εἰς τὰ παντὸς εἶδους Σχολεῖα καθηρημένων Κληρικῶν, ὡς καὶ ἡ ἴδρυσις ὑπ' αὐτῶν Ἱδιωτικῶν Σχολείων. Οἱ ἤδη ὑπηρετοῦντες εἰς τὰ Σχολεῖα πρῶην Κληρικοί, ὡς τετραυματισμένοι ἐκπαιδευτικοί, καὶ ἐτερόδοξοι, μετατάσσονται εἰς ἄλλας Δημοσίας Ὑπηρεσίας.

Ἡ Ἐκκλησία δέον νὰ μετέχῃ ἐν τοῖς Ἐκπαιδευτικοῖς Συμβουλίοις διὰ τῶν ἐκασταχοῦ Ἀρχιερέων, ἐν Ἀθήναις δὲ διὰ Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως.

Νὰ ἐπανέλθῃ ἐν ἰσχύϊ ὁ Νόμος 4897/43, ὁ συνιστῶν θέσιν Θεολόγου Συμβούλου ἐν τῷ Ἀνωτάτῳ Ἐκπαιδευτικῷ Συμβουλίῳ.

Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν δέον νὰ εἶναι πρωτεῦον καὶ νὰ διδάσκηται ἐπὶ δῖωρον κάθε ἐβδομάδα εἰς ἅπαντα τὰ Σχολεῖα, Δημοτικῆς, Μέσης, Πρακτικῆς, Τεχνικῆς, ἐκπαιδεύσεως, ἔτι δὲ εἰς τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας, τὰς Ἐμπορικὰς Σχολὰς καὶ τὰς στρατιωτικὰς τοιαύτας, αὐξανόμενων ἀναλόγως τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν Θεολόγων Καθηγητῶν.

Ἐνδείκνυται νὰ διδάσκωνται ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημαῖς ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἡ Λειτουργικὴ, ἡ Ὑμνολογία καὶ ἡ Βυζαντινὴ Μουσική.

Νὰ γίνηται τακτικὸς ἐκκλησιασμός τῶν μαθητῶν μετὰ τῶν διδασκάλων καὶ τῶν καθηγητῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τῶν Ὁρθοδόξων μαθητῶν τῶν φοι-

τῶντων εἰς ξένας Σχολὰς εἰς Ὁρθοδόξους Ναοὺς, συνοδευόμενων ὑπὸ τοῦ Ὁρθοδόξου Καθηγητοῦ εἰς τὸ Θρησκευτικὸν μάθημα.

Νὰ ληφθῇ μέριμνα ὀργανώσεως τῶν Σχολείων εἰς τὴν Ἀλλοδαπήν, καταρτιζομένων ἀναλόγως τῶν Θεολόγων Ἱερατικῶν Προϊσταμένων, ὥστε τὰ τέκνα τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ νὰ τυγχάνωσι Ἑλληνορθοδόξου ἀγωγῆς, τῆς κατὰ τὸ 16ον ἄρθρον ἀξιουμένης ἀγωγῆς καὶ ἀναπτύξεως τῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ.

Νὰ ληφθῶσι ἐπείγοντα καὶ συντονισμένα μέτρα προστατευτικὰ καὶ ἡθοπλαστικὰ τῆς νεότητος, ἀνεπανορθώτως διαβιβρωσκομένης ἐθνικῶς, θρησκευτικῶς, ἠθικῶς καὶ κοινωνικῶς, νὰ ἐπανισχύσῃ ὁ θεσμὸς τῆς παιδονομίας.

Νὰ ὀργανωθῶσι μορφωτικὰ καὶ ψυχαγωγικὰ κέντρα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας καὶ μερίμνη αὐτῶν, θέατρον μορφωτικὸν καὶ μορφωτικὸς κινηματογράφος, διδακτικὸς, ἡθοπλαστικὸς. Νὰ ἐκδίδωνται ἔργα λογοτεχνικὰ καὶ περιοδικὸν μὲ ὕλην ἀνάλογον τῆς ἡλικίας, τῆς παιδικῆς καὶ τῆς ἐφηβικῆς, καὶ ὑπὸ ἐκλεκτοῦ ἐπιτελείου λογίων.

Τὰ κινηματογραφικὰ ἔργα καὶ τὰ ἐντυπα τῆς ἐλαφρᾶς φιλολογίας, πάσης φύσεως, νὰ ὑπόκεινται ὑπὸ τὸν ἑλεγχον Ἐπιτροπῆς Προστασίας τῆς Οἰκογενείας καὶ τῶν Δημοσίων Ἡθῶν ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τῶν κατὰ τόπους Ἀρχιερέων καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπὸ Συνοδικοῦ Ἀρχιερέως, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἀναλόγως νενομοθέτηται ἐν τῷ Καταστατικῷ Χάρτῃ τῆς Ἐκκλησίας ὑπ' ἀριθ. 671/43, ἄρθρῳ 7, προνοεῖται καὶ ἐν τῷ Νέῳ τοιοῦτο.

II. Εἰς ἐξασθένεισιν τῆς προσευχῆς.

Οἱ πλεῖστοι δὲν προσεύχονται σήμερον ὅπως πρέπει, καὶ ὅσον πρέπει. Τοῦτο ἦτο συνέπεια ἀναπόφευκτος τοῦ τυπικισμοῦ καὶ τοῦ μηχανισμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον κατήντησεν ἓνα μέγιστον μέρος τῶν συγχρόνων ἐκκλησιαζομένων. Ὁ νέος τῆς ἐποχῆς μας, ὁ ἐργάτης, ὁ διανοούμενος, περιβαλλόμενος ἀπὸ τόσας ἐλκτικές δυνάμεις, πῶς θὰ εὔρουν μόνοι τῶν πτερὰ διὰ νὰ πετάξουν πρὸς τὸν ἐν Ὑψίστοις;

Οἱ Πατέρες οὐδέποτε διενόηθησαν παρομοίαν πτῆσιν πρὸς τὸν κόσμον τοῦ θείου μετὰ τὰς καχεκτικές κινήσεις τούτου ἢ τοῦ ἄλλου ἀτόμου κεχωρισμένως. Τοὺς προσφέρουν, διὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀκριβῶς, ἓνα περιβάλλον κοινωνικὸν ὥστε νὰ στηριχθῶν οἱ καχεκτικοὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι. Αὐτοὺς εἶναι ἀκριβῶς ὁ σκοπὸς τῶν λειτουργικῶν συνάξεων.

Τὸ φαινόμενον τῆς ψυχολογίας τοῦ πλήθους τίθεται τότε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Αἱ ὠραῖαι Τελεταί, ὁ διάκοσμος, ἡ εἰκονογραφία, τὰ ἐντυπωσιακὰ ἄμφια, ὁ διαλογικὸς τρόπος τῆς ὑμνωδίας καὶ τῆς Λατρείας μεταξὺ Ἱερῶς καὶ Λαοῦ στηρίζουν καὶ ἀνυψῶνουν τὸν ἀκοινώνητον μονήρη τύπον.

Ἀλλοίμονον ὅμως! Ἡ θέρμη αὐτῆ τῶν Συνάξεων δὲν συναντᾶται συχνά εἰς τὰς Ἀκολουθίας μας. Τὸ πλῆθος δὲν θερμαίνεται πλέον. Ἀδμονεῖ, συζητεῖ, ἐκνευρίζεται, παρακολουθεῖ τὴν ὥραν καὶ περιμένει τὴν στιγμήν ποῦ θὰ φύγῃ. Καί, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν παρανόησιν τοῦ κοινοτικοῦ πνεύματος τῆς Λειτουργίας, ἀκολουθοῦν πλεῖσται ὅσαι υπερβασίαι καὶ καταχρήσεις.

Ἡ λειτουργικὴ καὶ μυστηριακὴ συνάθροισις δὲν ἔχει χαρακτῆρα ἀπλῶς κοινωνικὸν καὶ κοσμικόν, ἐνδιαφέροντα, ὅπως θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ, τὴν στατιστικὴν καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Ἡ συνάθροισις τῶν πιστῶν περὶ τὴν Θεῖαν Εὐχαριστίαν ἐκφεύγει τὴν στενότητα τοιούτων ὑπολογισμῶν. Εἶναι ἓνα μυστήριον, sacramentum. Μεταξὺ τῆς Ἰουδαϊκῆς συνάξεως gāhā καὶ τῆς μυστηριακῆς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχει ὁμοιότης, ὅπως ἐξ ἴσου ὑπάρχει τεραστία διαφορά.

Ἡ ἀνάγκη μιᾶς δράσεως ὑποχρεώνει εἰς τὴν λῆψιν ἀναλόγων μέτρων προετοιμασίας. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ποῖον κλίμα ζῇ ὁ ἄνθρωπος ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ αὐτὸ θὰ προέλθῃ ἡ ἀνέυρεσις τῆς καταλλήλου συνταγῆς, τῶν ἀπαραιτήτων ἐφοδίων.

Ὁ ἀτομικιστικὸς χαρακτῆρ, συνέπεια ἐν πολλοῖς τοῦ πνεύματος τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ τοῦ Οὐμανισμοῦ, ἔσχε θλιβερόν ἀντίκτυπον εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς κοινωνίας τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου ἀπὸ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν. Ἡ ἔλλειψις τῆς Λειτουργικῆς ζωῆς καὶ ὁ περιορισμὸς μόνον εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς Βίβλου ἐδημιούργησεν τύπους ἀποκλειστικούς, μελαγχολικούς, μονήρεις, ἐγωκεντρικούς. Εὐρισκόμεθα ἐνώπιον ἐνὸς φαινομένου περιέργου: μιᾶς κοινωνίας χωρὶς κοινωνισμὸν, χωρὶς ἀγάπην, χωρὶς δεσμόν. Ἡ οἰκογένεια παύει νὰ ἔχῃ τὴν θέρμην καὶ τὴν ἀλληλεγγύην ποῦ συναντᾷ κανεὶς εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Τὴν θλιβεράν αὐτὴν διάλυσιν εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην, διαπιστώνει μὲ ζωηρὰ χρώματα ἡ γνωστὴ θεολόγος Suz. de Dietrich εἰς ἓνα πρόσφατον ἔργον τῆς:

«Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἐνῶ ζῇ εἰς πολυαριθμούς πόλεις ἐν τούτοις βασανίζεται ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς μονώσεως. Ἀλλοτε ὁ κάθε πλησίον τοῦ ἦτο πράγματι κοντὰ του. Τώρα τοπικῶς μὲν εἶναι κοντά. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὅμως τὸν χωρίζει ἀπόστασις, τυπικὴ γνωριμία, ψυχικὴ ἄβυσσος. Τὰ παιδιά εὐρίσκουν μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, παρὰ εἰς τὴν θαλπωρὴν τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν.

Παντοῦ κραυγαὶ ἀπεγνωσμένα ἀκούονται πρὸς συντροφίαν, πρὸς κοινωνικότητα. Ἰδοὺ ὅτι πρέπει νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸν σύνδεσμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς κοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῶν παραμερισθέντων ἀγιαστικῶν τῆς μέσων»¹.

Ἀφ' ἐτέρου, ἵνα μὴ ἀρνηθῶμεν τοὺς κινδύνους τῆς ἄλλης ἀκρότητος, ὁ ὑπερτονισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ στοιχείου ἐνδέχεται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς παρερμηνεῖαν περὶ τῆς εὐθύνης ἐνὸς ἀτόμου ἰδιαιτέρως εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Εὐνόητοι εἶναι οἱ κίνδυνοι καὶ οἱ σκόπελοι ἐνὸς τοιούτου προβλήματος. Διότι ἐνδέχεται τὸ άτομον νὰ παραμεληθῇ καὶ νὰ παραμελήσῃ ἑαυτὸν ὅταν στρέφεται τὸ μέγιστον τῆς προσοχῆς καὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν διεύρυνσιν τῆς κοινωνικότητος. Τὸν κίνδυνον τοῦτον ἐπεσήμανον ἤδη σύγχρονοι λειτουργιολόγοι τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, ὁ Γερμανὸς Karl Rahner εἰς τὸ ἔργον του «Dangers dans le Catholicisme d'aujourd'hui», ἀναγνωρίζει πόσον συχνά τὸ άτομον κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν προσωπικότητά του καὶ τὴν πρωτοβουλίαν, ὅταν συχνά ὑπερτονίζεται ἡ «δύναμις» τῆς Ἐκκλησίας, τὸ Magisterium. Κινδυνεύει νὰ παρεξηγήσῃ τὸ καθήκον του ὁ ἀπλοῦς πιστός, νὰ ἐπαναπαύσῃ τὴν συνειδησίην του μετὰ τὴν ἐσφαλμένην σκέψιν, ὅτι ἄλλοι φροντίζουν δι' αὐτόν, καὶ ἄλλοι προσεύχονται ὑπὲρ αὐτοῦ»².

Τὴν δύναμιν τῆς τοιαύτης ἀμυντικῆς καὶ ἐνισχυτικῆς πίστεως δύναται νὰ τὴν ἐκτιμήσῃ ὁ πιστὸς πρὸ παντὸς εἰς κρίσιμους περιστάσεις τῆς πλήρους περιπλανήσεως ζωῆς ὡς μετανάστου. Εἶναι ἡ ἰδίᾳ ἀκριβῶς πίστις τῶν μεγάλων ἐκείνων πατριαρχῶν τῆς Π. Διαθήκης, μετακινουμένων συνεχῶς, χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχουν τὸ αἶσθημα τῆς σταθερότητος καὶ μονιμότητος εἰς ἓνα μέρος. Ἦτο ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ προστάζουσα τὰς μετακινήσεις. Διὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ πίστις τῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ τὸ μέγα σχέδιον τῆς δημιουργίας τοῦ ἐκλεκτοῦ ἔθνους τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς προτύπου διὰ τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Μὲ ὠραίας ποιητικὰς ἐκφράσεις ὁ διάκονος καὶ ὁμολογητὴς Εὐφραίμ ὁ Σύρος (373), ἐκ τῶν μεγάλων πρωταγωνιστῶν τοῦ δόγματος τῆς Νικαίας περὶ τῆς τρισυποστάτου φύσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος, ψάλλει τὸ

1. The Witnessing Community, p. 13, Westminster Press 1958.

2. Coll. «Présence chrétienne», Paris, Desclée, 1959.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΜΟΝΑΧΟΣ ΤΟΥ ΧΑΡΣΙΑΝΙΤΟΥ ΚΑΙ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Μία ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε μὴ ἐρευνηθεισῶν περιοχῶν τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς εἶναι ἡ ὑπαρξίς δεσμῶν καὶ ἐπαφῆς μεταξὺ τῶν μουσικῶν τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Μεσαιωνικῆς Σερβίας. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεκαλύφθησαν τὰ ὀνόματα μερικῶν μουσικῶν, ὅπως Ἡσαΐου τοῦ Σέρβου καὶ Νικολάου τοῦ Σέρβου, συνθέσεις τῶν ὁποίων εὐρέθησαν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 928 χειρόγραφον τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, πιθανῶς τοῦ τέλους τοῦ

15ου ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 16ου αἰῶνος. Μία δὲ ἐκ τῶν πλέον ἐνδιαφερουσῶν ἀνακαλύψεων εἶναι καὶ ἡ εὕρεσις μιᾶς συνθέσεως τοῦ διασήμευ Βυζαντινοῦ μουσουργοῦ καὶ «λαμπταδαρίου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» (τ. ἔ. τῆς Ἀγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως) Μανουὴλ Χρυσάφη, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν εἰς τὴν Σερβίαν. Μέχρι τοῦδε δὲν ἦτο γνωστὸν ὅτι ὁ Χρυσάφης μετέβη εἰς τὴν Σερβίαν. Ἀλλὰ βάσει τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἰς τρία διάφορα χειρόγραφα,

μεγαλεῖον καὶ τὸν δυναμισμόν τῆς Πίστεως εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ὡς γνωστὸν, οὗτος ὑπῆρξε ποιητῆς καὶ μουσικὸς περίφημος καὶ αἱ ὁμιλίες του συνετέθησαν εἰς μετρικοὺς στίχους καὶ ὑπὸ μορφὴν ὕμνων :

«Οὐδέποτε θὰ εὐρεθῇ πλουσιώτερος ἄνθρωπος ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὅποιος κατέχει τὴν Πίστιν. Ἡ Πίστις ἀξίζει ὡς ἀσφαλὲς μέσον διὰ σὲ περισσότερον παρ' ὅ,τι ἓνα πλοῖον εἰς τὸ μέσον τοῦ Ὠκεανοῦ. Τὰ διάφορα ρεύματα καὶ ὁ ἄνεμος ὠθοῦν τὸ πλοῖον, ἀλλ' αἱ τρικυμῖαι ἀπειλοῦν πάντοτε νὰ τὸ βυθίσουν. Ἡ πίστις οὐδέποτε θὰ καταποντισθῇ, ἐὰν ἡ θέλησίς σου δὲν τὸ θελήσῃ...».

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πίστις εἶναι ἡ ἰδία ἐκείνη τὴν ὁποίαν τόσον ἐκθειάζει ἡ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴ ὅταν ἀναφέρῃ τοὺς ἀγίους πάντας «οἵτινες κατηγωνίσαντο βασιλείας...». Διὰ κάθε ἐποχὴν ἡ Πίστις εἶναι δύναμις, κίνητρον, στήριγμα. Ὁ πιστὸς βαδίζει πρὸς τὸ ἀγνωστον. Βαδίζει ὅμως χωρὶς φόβον διότι ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν εἶναι μόνος, ἀλλὰ συνοδεύεται καὶ παρακολουθεῖται ἀοράτως ἀπὸ τὸν Θεόν.

Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἀποδήμους μας, ἐὰν ὄχι ὅλοι, νοσταλγοῦν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, τὸ πάτριον ἔδαφος καὶ τὴν νοικοκυρεμένην ἀγνὴν ζωὴν ἐκεῖ. Ἐὰν δὲν ἔχουν τελείως ἀποξενωθῇ, καὶ κάθε ἰκμὰς τῶν πνευματικῶν ἀξιών δὲν ἔχῃ ἀποξηρανθῇ, κατὰ τοιοῦτον καὶ ἀηδιαμένον στρέφουν τὰ βήματά των ἐκεῖ ὅπου ἐγεννήθησαν καὶ ἐκεῖ ὅπου θέλουν ἀκόμη μίαν φορὰ ν' ἀναγεννηθοῦν. Διὰ τὴν ἀναγέννησιν αὐτὴν οὐδέποτε εἶναι ἀργά. Δὲν ἔρχονται πλέον διὰ νὰ δείξουν ἐπιδεικτικῶς χρηματικὰς ἐπιταγὰς, κατορθώματα καὶ πλούτη. Ἐρχονται ὡς προσκυνηταί.

Ἰερὰ τὰ χρώματα τῶν βωμῶν καὶ ἐστιῶν. Τὸ γῆρας οὐκ ἔρχεται μόνον. Ὑπάρχει καὶ τὸ ψυχικὸν ἀκόμη γῆρας τῶν νεωτέρων ξενητευμένων μας. Προῶρως τοὺς ἐπεσκέφθη. Αἰσθάνονται τὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ἐσωτερικὴν διάβρωσιν, τὰς ἀβαρίας. Εἰς στιγμὰς μέθης ὅλα τὰ ἐνόμισαν ἐλεύθερα καὶ ἐπιτρεπτά. Σχέσεις μακροχρόνιοι ὑπέσκαψαν τὴν εὐρωστίαν των. Βιαστικοὶ καὶ εἰς τὰς αἰσθηματικὰς των κατακτήσεις, χωρὶς νὰ σκεφθοῦν ὠρίμως, συνῆψαν γάμους μικτοὺς, σπανιώτατα ἐπιτυχεῖς. Τέκνα ἀγνώριστα, ἄνευ οἰουδῆποτε πλέον παλμοῦ ἐθνικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ. Βλέ-

πουν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐρείπια μέσα των καὶ γύρω των. Ἐκτίσαν ἢ μᾶλλον δὲν ἔκτισαν, ἀλλὰ διέλυσαν ὅσα ὕλικά τοὺς προσεφέρθησαν διὰ νὰ κτίσουν τὸ οἰκοδόμημα τῆς εὐτυχίας των.

Καὶ τώρα ! Μετανοημένοι ζητοῦν θαλπωρὴν καὶ συγγνώμην εἰς τὴν Μητέρα πατρίδα καὶ Ἐκκλησίαν. Θέλουν νὰ ξαναζήσουν. Βεβαίως ὁ καιρὸς δὲν ξαναγυρίζει. Ἀλλ' ἀμέτρητος ἡ καλωσύνη τῆς Μητρὸς καὶ ἀπροσμέτρητον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ἀρμόζει ἡ συγκινητικὴ προσευχὴ μεταμελείας, ποίημα τοῦ ὁσίου Σύρου μοναχοῦ Ἰακώβου τῆς Σαρούης, τῆς λύρας τῆς Ὁρθοδοξίας (+521) :

«Θὰ ἐπιστρέψω πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός μου, ὡς ὁ ἄσωτος καὶ θὰ γίνω δεκτός. Ὅπως ἐκεῖνος ἔπραξε, τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐγὼ θὰ πράξω. Δὲν θὰ με εἰσακούσῃ ;

Πάτερ εὐσπλαγχνε, ἰδοὺ κρούω τὴν θύραν σου ! Ἀνοιξόν μου, ἵνα εἰσέλθω, φοβοῦμαι μὴ ἀπολεσθῶ, μὴ ἀπομακρυνθῶ καὶ μὴ χαθῶ !

Μὲ ἀνέδειξες κληρονόμον, καὶ ὅμως ἐγὼ ἐγκατέλειψα τὴν κληρονομίαν μου καὶ διεσκόρπισα τὰ ἀγαθὰ μου. Ἀς γίνω τὸν τεῦθεν ὡς ἓνας τῶν μισθίων ἢ τοῦλάχιστον ὡς εἰς ὑπηρέτης.

Ἐφυγα πρὸς ἀναζήτησίν σου, καὶ ὁ πονηρὸς με παραγκολοῦθι συστηματικῶς ὡς κλέπτην.

Μὲ ἔδεσε καὶ με παρέσυρε εἰς τὰς ἡδονὰς τοῦ ὀλεθρίου κόσμου. Μὲ ἀλυσόδεσεν εἰς τὰς ἀπολαύσεις του καὶ μοῦ κατέκλεισε τὴν θύραν ἀσφυκτικῶς. Οὐδεὶς ἦλθε νὰ μ' ἐλευθερώσῃ, διὰ νὰ ξεκινήσω πρὸς συνάντησίν σου, ἀγαθὲ Κύριε !

Ἀπόστειλόν μοι τὸ μέγα σου ἔλεος, Ὡς τοῦ Θεοῦ. Θραῦσε τὰ δεσμὰ τὰ ὁποῖα ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ὤμων μου, διότι ἰδοὺ ὅτι με περισφίγγουν.

Ποθῶ, Κύριε, νὰ εὐρεθῶ μετὰ Σοῦ καὶ νὰ βαδίσω μετὰ Σοῦ. Ἐπὶ τῶν ἐντολῶν σου, ἰδοὺ ὅτι ἐντροπῶ ἡμέραν καὶ νύκτα.

Δός μοι ὅ,τι σοῦ ζητῶ καὶ δέξου τὰς προσευχὰς μου, ὦ Οἰκτίρμον.

Μὴ διαψεύσῃς Κύριε τὴν ἐλπίδα τοῦ δούλου σου, διότι σὲ περιμένει με ἀγωνίαν ! ! ! ».

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μελὸς ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

δύναται τώρα να διαπιστωθῇ ὅτι ὁ Χρυσάφης οὐ μόνον ἐταξίδευσεν ἀλλὰ καὶ συνέθεσεν ἐν ἔργον του εἰς τὴν Σερβίαν ¹. Καίτοι μόνον ἐν χειρόγραφον εἶναι τοῦ 15ου αἰῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐζησεν ὁ Χρυσάφης, τὰ δὲ ὑπόλοιπα δύο μεταγενέστερα, αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονὸς ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη ἐπιγραφή ἐν γένει καὶ ὅτι ἀντεγράφετο μᾶς δεικνύει ὅτι μεσοῦντος τοῦ 15ου αἰῶνος ἔπρεπε νὰ ὑφίσταται ἐπαφή τις μεταξύ τῆς Κων/πόλεως καὶ τῆς Σερβίας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπαιζον ρόλον τινὰ οἱ ἱεροψάλται καὶ οἱ μουσουργοί. Πρὸς τὸ παρὸν παραμένει ἀκόμη ἀγνωστον ποῖος ἦτο ὁ ρόλος αὐτός. Ἀλλὰ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων καὶ ἐπιφανεστέρων Βυζαντινῶν μουσουργῶν τοῦ 15ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος εὗρε καιρὸν νὰ ταξειδεύσῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ νὰ συνθέσῃ ἐκεῖ ἐν ἐκ τῶν μουσικῶν του ἔργων.

Ἐνῶ παραμένει ἀγνωστος ἡ χρονολογία τοῦ ταξιδίου τοῦ Χρυσάφης, ἡ ἀρχαιότερα μνεῖα τῆς Σερβίας σχετικῶς μετὰ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν εἰς τὰ μέχρι τοῦδε μελετηθέντα μουσικὰ χειρόγραφα ἀπαντᾷ εἰς ἐν χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον ἐγράφη τὸ 1453 εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου πλησίον τῶν Σερρῶν. Τὸ χειρόγραφον αὐτὸ εὐρίσκεται τώρα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην Ἀθηνῶν (ἀριθ. 2046). Εἰς τὸ χειρόγραφον ὑπάρχουν τρία ἄσματα, τῶν ὁποίων προηγείται ἡ ἐπιγραφή: «Ποῖημα κύρ Ἰωακείμ μοναχοῦ Χαρσιανίτου καὶ δομεστίκου Σερβίας». Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωακείμ ἀναγράφεται ἀκόμη τρεῖς φορές εἰς τὸ αὐτὸ χειρόγραφον, ἅπαξ ὡς «μοναχός» τῆς Μονῆς Χαρσιανίτου, εἰς δὲ τὰς δύο ἄλλας περιπτώσεις μόνον ὡς «Ἰωακείμ μοναχός» ἄνευ ἐτέρων χαρακτηριστικῶν ².

Διὰ νὰ ἐξακριβωθῇ ἡ ἀξιοπιστία τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν δέον νὰ λεχθοῦν ὀλίγα τινα περὶ τοῦ χειρογράφου αὐτοῦ. Ἄν κρίνῃ κανεὶς ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν πολυαριθμῶν ἐπιγραφῶν αἱ ὁποῖαι ἀπαντοῦν, ὁ ἀνιγράφας τὸ χειρόγραφον αὐτὸ ὑπῆρξε λίαν εὐσυνειδήτος, σημειῶν συχνάκις ὅτι παραλλαγὴ τις αὐτοῦ ἢ ἐκείνου τοῦ ἄσματος ψάλλεται «οὕτως ἐν Θεσσαλονίκῃ», ἐνῶ δι' ἄλλην παραλλαγὴν ἐσημείωνεν ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀγ. Ὁρους ἢ τῆς Κων/πόλεως. Δι' ὠρισμένα ἄσματα ὁ ἀντιγραφεὺς ἐτόνισεν ὅτι ταῦτα «ἀποδίδονται» εἰς μουσουργόν τινα καὶ ὅτι ὁ ἴδιος δὲν εἶναι βέβαιος ἂν εἶναι τοῦτο ἀκριβές. Ἐκ τῆς τοιαύτης στάσεως τοῦ ἀντιγρα-

φέως φαίνεται ὅτι οὗτος ὑπῆρξε καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα λίαν εὐσυνειδήτος καὶ ὅτι εἶχεν ἐνώπιόν του διάφορα χειρόγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐπέλεγε τὰ ἄσματα διὰ τὸ παρὸν χειρόγραφον. Ὁμοίως φαίνεται ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὰ ἔργα τῶν συγχρόνων του.

Τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ χειρόγραφον αὐτὸ ἐγράφη πλησίον τῶν Σερρῶν καὶ ὅτι περιέχει σημειώσεις περὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἰωακείμ τῆς ἐν Κων/πόλει Μονῆς τοῦ Χαρσιανίτου ὁδηγεῖ εἰς τὴν σκέψιν ὅτι πιθανῶς ἔπρεπε νὰ ὑφίστανται σχέσεις τινὲς μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν Μοναστηρίων. Αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ἰδιαιτέρως, διότι τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωακείμ δὲν εὐρίσκεται εἰς κανένα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν καταλόγων τῶν Βυζαντινῶν Μουσικῶν. Τὸ μόνον ἄλλον χειρόγραφον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται ὁ Ἰωακείμ ὡς «μοναχός Χαρσιανίτου» εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 917 χειρόγραφον τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. Τὸ χειρόγραφον αὐτὸ εἶναι ἀνθολογία ἐκπονηθεῖσα ὑπὸ τινος Ἀκακίου Χακλεοπούλου κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς σχέσεις μεταξύ τῆς Μονῆς Χαρσιανίτου ³ καὶ τῶν Σερρῶν, ταύτας δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἀπὸ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως Γενναδίου Β' Σχολαρίου ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἐκάρη μοναχός εἰς τὴν Μονὴν Χαρσιανίτου καὶ εἶναι ἀποδεδειγμένη ἡ παραμονὴ του εἰς τὴν Μονὴν ταύτην κατὰ τὴν περίοδον μεταξύ τῶν ἐτῶν 1450 καὶ 1452 ⁴. Ὡσαύτως εἶναι γνωστόν ὅτι ὁ Γεννάδιος, ὅταν ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῇ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πατριάρχου Κων/πόλεως, πρῶτον μετέβη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὁπότεν ταχέως μετὰ ταῦτα κατηνύθη εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου πλησίον τῶν Σερρῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐκλήθη δύο φορές ἐκὸμῃ εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ⁵. Διὰ τὴν ἀναπαράστασιν τῶν γεγονότων ἔχει μεγάλην σημασίαν καὶ τὸ ὅτι ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος εἶχεν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Δεσπότης Σερβίας Γεωργίου Μπράνκοβιτς, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξύ τῶν ἐτῶν 1454 καὶ 1456 ⁶. Ἐκ πάντων τούτων μᾶς φαίνεται ὅτι ἐδῶ εὐρισκόμεθα ἐνώπιον μιᾶς μετὰ πολλῶν ὑποθέσεων, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ μᾶς ἐξηγήσουν καὶ διαφωτίσουν τοὺς λόγους τοῦ ταξιδίου τοῦ Χρυσάφης εἰς τὴν Σερβίαν. Ὁ-

1. Σημειώσεις περὶ αὐτοῦ ὑπάρχουν: εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 1327 χειρόγραφον (τοῦ 15ου αἰῶνος) τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης τοῦ Σινᾶ, εἰς τὸ χειρόγραφον Egerton 2393 τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου τοῦ Λονδίνου (τοῦ 15ου αἰῶνος) καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 7 χειρόγραφον τῆς Βιβλιοθήκης τῆς ἐν Κύπρῳ Ἱερᾶς Μονῆς Κύκκου (ἐπίσης τοῦ 15ου αἰῶνος).

2. Ἐπιγραφαὶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰωακείμ ἀπαντοῦν εἰς τὰ ἐξῆς φύλλα: 30, 38, 254, 264, 335 καὶ 421. Τὰ πληρέστερα δὲ στοιχεῖα περὶ τοῦ ἀξιωματοῦ τοῦ δομεστίκου ὡς ἀρχηγοῦ ἐκκλησιαστικῶν χορῶν ἔδωκε ὁ Κ.Μ. Ράλλης: «Περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀξιωματοῦ τῶν δομεστίκων», Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 12 (1937), 294-296.

3. Φαίνεται ὅτι ἐλάχιστα εἶναι γνωστά περὶ τῆς Μονῆς αὐτῆς. Τὰ γνωστά στοιχεῖα συνελέγησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τῶν: R. Janin, La géographie ecclésiastique de l'empire byzantin (Paris, 1953), σελ. 516-517 καὶ H. Hunger, ἐν Jahrbuch der österreichischen byzantinischen Gesellschaft, VII (1958), σελ. 136-139.

4. Hunger, αὐτόθι.

5. H. G. Beck, Kirche und Theologische Literatur in Byzantinischen Reich (München, 1959), σελ. 760-763.

6. Oeuvres complètes de Gennade Scholarios, IV (Paris, 1935), σελ. 207-211.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΩΣ ΗΡΜΗΝΕΥΜΕΝΟΝ

Πρόκειται, ὡς γνωστόν, περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν Α' καὶ Β' Οἰκουμενικῶν Συνόδων συνταχθέντος Συμβόλου τῆς πίστεως (τῷ 325 καὶ 381 μ.Χ.) καὶ τὸ ὅποῖον καθιερώθη ὡς ὁμολογία τοῦ Βαπτίσματος. Τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος καὶ καθ' ὅσον περιλαμβάνει ἐν συνόψει ὅλας σχεδὸν τὰς ἀληθείας τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἐθεωρήσαμεν καλὸν νὰ περιλάβωμεν ἐνταῦθα καὶ μὲ τὰς οἰκείας ἐκ τῆς Γραφῆς παραπομπάς, δεδομένου ὅτι ἐκάστη τοῦτου λέξις στηρίζεται ἐπὶ τῆς Γραφῆς καὶ πρὸς τὸν τελικὸν σκοπὸν ἵνα ὁ τε ἀνάδοχος καὶ ἀναδεχόμενος (ἅμα ἐνῆλικιούμενος), ὡς καὶ εἴ τις ἄλλος (γονεὺς κ.λ.π.), ἀνατρέχοντες εἰς τὰς Γραφάς, τῇ ὑποδείξει καὶ τῶν ἱερέων καὶ ἀνευρίσκοντες τὰ οἰκεία χωρία, λάβωσι γνώσιν τούτων, ὁπότε θ' ἀποκτήσουν καὶ ἐπίγνωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως, ἣν τόσον πανηγυρικῶς κατὰ τὸ βάπτισμα ὁμολογοῦμεν.

1) Πιστεύω (Ἰω. ιδ: 1, Πρ. ις: 31) εἰς ἕνα Θεὸν (Ἰω. ιζ: 3, Ἰακ. β: 19, Α. Κορ. η: 6) Πατέρα (Ἰω. κ: 17, ιζ: 11, ις: 28, 26, Λουκ. κγ: 46, Α. Κορ. α: 3, Β. ια: 31, Α. Πέτρ. α: 3) Παντοκράτορα (Ζαχ. α: 3, ζ: 3, ς: 12, Ἡσ. ς: 3, Ματθ. ια: 25, ψαλμ. κδ. (ηε) 4, Ἀκόπ. ια: 17) ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς (Γεν. α: 1, Ματθ. ια: 25), ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων (Κολ. α: 16, ψαλμ. ρμη: 5).

2) Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Ὑἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ (Α'. Κορ. η: 6, Ἰω. ιζ: 3, ις: 1, α: 34, Πρ. η: 37, Ἰω. κ: 31, α: 18, γ: 16, 18), τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν

αἰώνων (Ἰω. ιδ: 28, ιη: 28, Α'. Ἰω. ε: 1, Ἰω. ιζ: 5, α: 1, 18, Α'. Ἰω. α: 1, Ἑβρ. α: 2, Παρ. η: 23). Φῶς ἐκ φωτός (Ἰω. α: 9, ψαλμ. λς(λς) 10, Ἑβρ. α: γ), Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ (Α'. Ἰω. ε: 20, Ἰω. ιδ: 7, Τιτ. β: 13), γεννηθέντα (Παρ. η: 25, Ἰω. ιη: 37, Α'. Ἰω. ε: 1) οὐ ποιηθέντα (Ἑβρ. α: 3, Σοφ. Σολ. θ: 1), ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ (Ἰω. ι: 30, ιδ: 11, ιδ: 9, Ἑβρ. α: 3, Φιλ. β: 7), δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο (Ἑβρ. α: 2, Κολ. α: 16, 17, Ἰω. α: 3, Παρ. η: 23, γ: 19, Σοφ. Σολ. θ: 1, ψαλμ. λβ (λγ) 6).

3) Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους (Β' Κορ. δ: 15, Ρωμ. η: 31, Ἑβρ. β: 14) καὶ διὰ τῆν ἡμετέραν σωτηρίαν (Ἡσ. ξθ: 9, Α' Πέτρ. α: 10, Ἰω. 2: 22, 42), κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν (Ἑφ. δ: 10, Ἰω. ς: 38, Ρωμ. η: 3), καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου (Ἡσ. ζ: 14, Λουκ. α: 34, 31, Ματθ. α: 20, 25, Γαλ. δ: 4, Ἰω. α: 14) καὶ ἐνανθρωπήσαντα (Φίλιπ. β: 1 Ἑφ. δ: 6, Α. Τιμ. β: 5, Ἰω. ε: 28, Ματθ. κδ: 30).

4) Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα (Α' Τιμ. ς: 13, Μαρ. ις: 6, Α. Κορ. ις: 4).

5) Καὶ Ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς (Μαρ. ις: 9, Λουκ. κδ: 21, Ἰω. κ: 19, Λουκ. κδ: 6).

6) Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς

μοίως θὰ ἠδύνατο νὰ διευκρινίσουν καὶ τὸ πῶς ὁ Ἰωακείμ, μοναχὸς Κων/πόλεως, ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ «δομεστικοῦ Σερβίας». Ἄν καὶ καμμία ἀπὸ τὰς ὑποθέσεις μας δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ σήμερον, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ ὁ Χρυσάφης καὶ ὁ Ἰωακείμ ἐνδέχεται νὰ ἦσαν διπλωματικοὶ ταχυδρόμοι, οἱ ὅποιοι μετέφερον μηνύματα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἰδίως ὅταν ἔπρεπε νὰ διέλθουν καὶ δι' ἐχθρικοῦ ἐδάφους, εἰς ἣν περίπτωσιν τὸ μοναχικὸν ράσον μετὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἱεροψάλτου ἠδύνατο νὰ τοὺς παράσχη προστασίαν.

Τὸ μόνον ἀσφαλὲς στοιχεῖον περὶ τοῦ Ἰωακείμ εἶναι ὅτι οὗτος ὑπῆρξε μοναχὸς εἰς τὴν Κων/πολιν, παραμένει δὲ ἄγνωστον ἂν ἦτο Ἕλλην ἢ Σέρβος. Ἄν ὁ Ἰωακείμ ἦτο Σέρβος, ὁ ἀντιγραφεὺς πιθανῶς θὰ ἀνέφερε τοῦτο. Ἐὰν δὲ ἦτο Ἕλλην, τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν θὰ ἠμποδίζε νὰ λάβῃ τὸ ἀξίωμα τοῦ «δομεστικοῦ Σερβίας», ταξιθεύων εἴτε διὰ μικρὸν ἢ διὰ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἰς τὴν Σερβίαν, δεδομένου ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὑπῆρχον ἄρκετοὶ

Ἕλληνες εἰς τὴν Σερβικὴν Αὐλὴν περὶ τὴν σύζυγον τοῦ Δεσπότη Γεωργίου, τὴν Ἑλληνίδα Εἰρήνην Καντακουζηνοῦ. Ἐπειδὴ ὅλαι αἱ μουσικαὶ συνθέσεις τοῦ Ἰωακείμ ἔχουν ἀποκλειστικῶς Ἑλληνικὰ κείμενα, πιθανῶς πρέπει νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ προσώπῳ του ἕνα Ἕλληνα, ὁ ὅποιος ἠδύνατο νὰ ταξειδεύῃ εἰς τὴν Σερβίαν καὶ ἐκεῖ ν' ἀποκτήσῃ τὸ ἀξίωμα αὐτὸ εἰς τὴν Σερβικὴν Αὐλὴν. Οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς ζωῆς τοῦ Ἰωακείμ, ἐν γεγονόσιν μένει ἀναντιρρήτως ἀποδεδειγμένον, ὅτι περὶ τὸ 1453 ὁ Ἰωακείμ ἔφερε τὸ ἀξίωμα τοῦ «δομεστικοῦ Σερβίας», πρᾶγμα τὸ ὅποῖον ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς τὴν παλαιότεραν χρονολογημένην μνείαν τῆς Σερβίας σχετικῶς μὲ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν.

ΜΙΛΟΣ ΒΕΛΙΜΙΡΟΒΙΤΣ

Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου YALE

7. K. Jirecek, Ἱστορία τῶν Σέρβων, IV (Βελιγράδιον 1923), σελ. 143-146.

καὶ κεθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς (Μαρ. ις: 19, Λουκ. κδ: 51, Πρ. α: 9).

7) Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς (Πρ. α: 11, Μαρ. ιγ: 26, Λουκ. κα: 27, Ματθ. κε: 41, Πρ. ι: 41, ις: 42, Δαν. ζ: 9).

8) Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (Ματθ. κη: 19, Ἰω. ιδ: 26, ψαλμ. ν (να) 21), τὸ Κύριον (Β. Κορ. γ: 17, Πρ. ε: 4), τὸ Ζωοποιὸν (Ἰω. ς: 63, ψαλμ. ργ (ρδ) 32, Γεν. β: 7), τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον (Ἰω. ιε: 26, Μαρ. α: 10, Α. Κορ. β: 12, ψαλμ. λβ (λγ) 6) τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον (Ματθ. κη: 19, Α. Κορ. β: 11, Ἡσ. ζ: 3), τὸ λαλήσαν διὰ τῶν προφητῶν (ὠδ. θ. Ζαχ., Λουκ. κ: 55, Πρ. ι: 43, γ: 21, ψαλ. ρθ (ρι) 1, Πρ. δ: 31, Ἀριθ. ι: 27).

9) Εἰς μίαν Ἀγίαν Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν (Ἐφ. β: 14, δ: 5, β: 20, Α' Κορ. ιβ: 27, 28, ιδ: 5, θ, 16, Ἐφ. δ: 12, β: 20, Κολ. α: 18).

10) Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα εἰς ἁφesis ἁμαρτιῶν (Α' Τιμ. ς: 12—13, Ρωμ. η: 10, Ἐφ. δ: 5, Ματθ. κη: 19).

11) Προσδοκῶ Ἀνάστασιν νεκρῶν (Πρ. κγ: 6, Ἡσ. κς: 19, Ρωμ. κ: 19, Ἰω. ε: 25).

12) Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμὴν (Ἰω. ιβ: 25, Πρ. κδ: 25, Ἡσ. θ: 6, Ἰω. ς: 7, Ἰω. ια: 25, Ματθ. κε: 46).

(Συμῶν Θεσσαλονίκης τὰ ἅπαντα 1791, σελ. 424—432).

Στὴ συνέχεια τῆς μελέτης μας ἐδῶ προσθέσαμε καὶ τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, πού τὰ χωρία μαρτυροῦν ὅτι εἶναι Ἀγιογραφικὸν ὅλο. Εἴπαμε γιὰ ποῖο λόγο. Ἐχομεν νὰ υποβληθοῦμε σὲ μιὰ θυσία ὑλική. Θὰ ἐφοδιάσουμε τὸ κουμπάρο μὲ μία Καινὴ Διαθήκη (γιατὶ ὄχι καὶ μὲ Γραφή;), ἂν δὲν ἔχη, καὶ κατόπιν θὰ τὸν εἰσαγάγουμε εἰς τὴν μελέτην νὰ μπῇ στὸ νόημα καὶ θὰ τοῦ συστήσουμε νὰ τὰ ἔχη αὐτὸς πρῶτα γιὰ κανόνα ζωῆς. Θὰ τοῦ ἐξηγήσουμε τὴ σχέση πού ἔχουν αὐτὰ μὲ τὴν ἀναδοχικὴν ιδιότητα καὶ ἀποστολὴν καὶ τὴν εὐθύνην πού ἀνέλαβε καὶ ἔχει ἂν δὲν τὴν ἐκπληρώσῃ. Αὐτὸ ὅσο καὶ ἂν εἶναι δυσεφάρμοστον εἶναι κατὰ περισσότερον καὶ καλύτερον ἀπὸ τὴν τακτικὴν τῆς ἐνόχου παραλείψεως, καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς ὠφελείας πού θὰ ἔχωμεν ὅπωςδήποτε ἓνα ποσοστὸν, μεταβιάζομεν τὴν εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ὑπέχει ὁ παραβάτης, κατὰ τοὺς θεοπνεύστους λόγους «εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεῖς... πὼς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτην ἀμελήσαντες σωτηρίας...;» (Ἐβρ. β' 1—4).

Γενικώτερον δὲ λέγομεν ὅτι εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ἐδῶ ἀναπτυχθέντων περὶ τοῦ Βαπτίσματος καὶ Χρίσματος θὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα, καὶ τὸ λέγω αὐτὸ

καὶ ἐξ ἰδίας πείρας, ἐὰν εἰς τὸν προφορικὸν διδασκτικὸν λόγον ἔλθῃ εἰς ἐνίσχυσιν τὸ «πλεϊότερον» φῶς τῆς Γραφῆς. Ἐκεῖ καλεῖται τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα ν' ἀνατρέξῃ μὲ τακτικὴν μελέτην καὶ υπογράμμισιν τῶν σχετικῶν χωρίων καὶ δὴ ὅλων τῶν περὶ Θεοῦ, Χριστοῦ, λυτρώσεως καὶ σωτηρίας τοιούτων. Αὐτὸ βέβαια χρειάζεται καὶ ποιμένας καὶ διδασκάλους, πού θὰ ὑποδείξουν, προωθήσουν καὶ βοηθήσουν. Καὶ ἀκριβῶς διὰ τὸ σημαντικώτατον καὶ ψυχροσωτήριον τοῦτο ἔργον πρέπει ὁ τελετουργὸς νὰ εἶναι ἱκανὸς καὶ πρὸς τοῦτο. Καὶ ἐὰν δύναμαι νὰ εἶπω, ἐκεῖ ὅπου ἔχουν ἐφαρμογὴν οἱ ἐπιτακτικοὶ λόγοι τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας Λαοδικέων, τὸν ὁποῖον ἐλέγχει διὰ τὴν «γλιαρρότητα» (Ἀποκαλ. γ' 15—16), καὶ ὑπάρχει «θερμότης», ἣν ἀπαιτεῖ ὁ Κύριος, τὸ προσὸν τοῦτο, ὡς καλλιεργημένον χάρισμα, δύναται νὰ ἐπαρκῇ ν' ἀναπληρώσῃ καὶ τὴν τυχὸν ἔλλειψιν τῶν περισσοτέρων γραμματικῶν προσόντων, γεγονόςς τὸ ὁποῖον ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῆς ὑποδειγματικῆς διακρίσεως ζηλωτῶν ποιμένων ἐπιμορφωθέντων καὶ διὰ τῆς πλουσίας ἐν ταῖς Γραφαῖς πρωτίστως καὶ κυρίως ἐντρυφήσεως καὶ πατερικοῦς συγγράμμασι, καθὼς μαρτυρεῖ καὶ ἡ μακρὰ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας.

Εἶναι τοῦτο ὄχι ἀπλοῦν αἷτημα, ἀλλ' ἀνάγκη τῶν συγχρόνων, «τῶν σημερινῶν καιρῶν» τῶν «πονηρῶν». Τὰ σημερινὰ γεγονότα κατὰ τὰς προφητικὰς διακηρύξεις τῆς Γραφῆς εἶναι «τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν», καὶ φωνάζουν ὅτι «ὁ καιρὸς ἐστὶν ἐγγύς». Σήμερον ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἐποχὴν ἔχει ἐφαρμογὴν ὁ προφητικὸς λόγος «ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ρυπῶν ρυπωσάτω ἔτι, καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι» (Ἀποκ. κβ' 10—13). Πὼς θὰ ἀντιδράσωμεν διὰ νὰ ἀναχαιτίσωμεν τὸν χεῖμαρρον καὶ σώσωμεν κατὰ τὸ δυνατόν τοὺς παρασυρμένους, καὶ πὼς θὰ ζήσωμεν καὶ θὰ ἐργασθῶμεν διὰ νὰ εὐτυχήσωμεν νὰ εὕρουν τὴν πραγματοποίησιν οἱ ἄνω προτρεπτικοὶ λόγοι «ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι»; Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος γράφει «Κλαῦσον τοὺς ἀπίστους, κλαῦσον τοὺς οὐδὲν ἐκείνων ἀπέχοντας, τοὺς χωρὶς φωτισματος ἀπερχομένους, τοὺς χωρὶς σφραγίδος· οὗτοι ὄντες θρήνων ἄξιοι, οὗτοι ἀδυρμῶν, ἔξω τῶν βασιλείων εἰσὶ μετὰ τῶν καταδίκων, μετὰ τῶν κατεγνωσμένων (Ὁμιλ. Γ. πρὸς Φίλιπ.) «Πὼς ὀδυνῶμαι ὅταν ἀκούσω ὅτι ἀμύητός τις ἀπηνέχθη ἐντεῦθεν, τὰς ἀφορήτους ἐννοῶν κολάσεις ἐκείνας, τὴν ἀπαράιτητον τιμωρίαν» (Γ' ὁμιλ. Πράξ. Ἀπόστ.). «Ἀμύητοι» λοιπόν, ὡς τοὺς ἀποκαλεῖ μετὰ δακρύων ὁ Μέγας Χρυσόστομος, εἶναι αὐτοί, περιμένουν δὲ γιὰ τὴν «μύησιν». Δι' αὐτὸ ἐγράφησαν καὶ αἱ ἀνωτέρω ἐν συνεχείᾳ σελίδες, μὲ τὴν χαρὰ πού θὰ ἤθελα νὰ αἰσθανθοῦν ὅτι «οὐκ... εἰς κενὸν ἐκοτίασα» (Φίλιπ. β. 16) καὶ τελικὰ τὸ «εὖ δοῦλε...» τῶν πιστῶν του.

Ἀρχ. ΠΡΟΚ. ΠΑΠΑΘΕΩΔΩΡΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΡΩΜΗΣ

Τὰ γεγονότα ταῦτα μαρτυροῦσιν ὅτι εἶναι παράλογος ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν θεωρούντων αἰτίους τοῦ Σχίσματος τὸν Φώτιον καὶ τὸν Κηρουλάριον. Τί ἔπρεπεν οὗτοι νὰ πράξωσιν ἔναντι τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὅστις παρὰ τὴν κατὰ τὸν ἰ' αἰῶνα ἰδίως ἐπελθοῦσαν ἰσχυρὰν κατὰπτωσιν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὑπελάμβανεν ἑαυτὸν μονάρχην τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀξιούντα ὅπως πάντας μὲν κρίνῃ αὐτὸς δὲ μὴ κρίνεται παρ' οὐδενός, ὅπως πάντας μὲν διδάσκῃ αὐτὸς δὲ μὴ διδάσκηται παρ' οὐδενός; Καὶ πρότερον μέχρι τοῦ Φωτίου καὶ τοῦ Κηρουλαρίου βεβαίως ἐξεδηλοῦντο τοιαῦτα τῶν Παπῶν Ρώμης τάσεις, ἀπεκρούοντο ὅμως αὐτὰ ὑπὸ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἀσφαλιζούσης ἐκάστοτε τὴν αὐτοτέλειαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, συμφωνούσης καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐζητεῖτο δὲ καὶ ἡ διόρθωσις τῶν ἐν αὐτῇ ἐμφανιζομένων καινοτομιῶν περὶ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν. Ἀλλὰ νῦν ἀπὸ τοῦ Νικολάου α' τὸ παπικὸν πρωτεῖον, στηριχθὲν ἐπὶ πλαστῶν ἐγγράφων, ζητεῖ νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ πάσης τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλοτε ὁ Πάπας Γρηγόριος α' διεμαρτύρετο ἐντόνως κατὰ πάσης ἰδέας μοναρχικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οἱ διάδοχοι αὐτοῦ μεσοῦντος τοῦ θ' αἰῶνος ἀνάγουσιν εἰς δόγμα τὸ πρωτεῖον. Ἄλλοτε ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης Δάμασος ἐπὶ Συνόδῳ (379) ἐν Ρώμῃ ὥριζεν αὖτις μὴ εἶπῃ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς εἶναι ἀληθῶς καὶ κυρίως ὡς καὶ τὸν Υἱὸν ἐκ τῆς θείας οὐσίας καὶ Θεὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον, ἀνάθεμα ἔστω"²⁵, ὁ δὲ Λέων γ' ἀπέκρουε μετ' ἀγανακτικῆς τῆς Filioque, διατάξας ν' ἀναγραφῇ ἐπὶ πλαινῶν, ἀναρτηθειῶν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπ. Πέτρου ἐν Ρώμῃ, τὸ γνήσιον Σύμβολον πίστεως, ἄνευ τῆς νόθου προσθήκης, ἀλλὰ νῦν ἐπὶ τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου θεωρεῖται ὑπὸ τῶν Παπῶν Ρώμης καὶ τῶν λατίνων θεολόγων αἱρετικὸς ὁ μὴ ἀποδεχόμενος τὴν καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπόρευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἡγνόει τὰ ἄζυμα, ἡγνόει τὴν νηστείαν τοῦ Σαββάτου, εἶχεν ἐγγάμους κληρικούς οὐ μόνον ἱερεῖς ἀλλὰ καὶ Ἀρχιερεῖς. Ὁ Μ. Φώτιος ἐν τῇ Ἐγκυκλίᾳ τοῦ 867 παρέθηκε τὰς ἀρχαίας κανονικὰς διατάξεις δι' ὧν κατεδικάζοντο εἰς ἀφορισμὸν καὶ ἀνάθεμα οἱ νηστεύοντες κατὰ Σάββατον ἢ μυσταττόμενοι τὸν γάμον τῶν κληρικῶν. Νῦν ὅμως ἡ Ρώμη ζητεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀπαγορευόμενα ὡς ὀρθά. Τί ἔπρεπε λοιπὸν νὰ πράξωσιν ὁ Μ. Φώτιος καὶ Νικόλαος Μυστικός καὶ ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος; νὰ ὑποχωρήσωσι; νὰ δεχθῶσι τὸ ψευδοσιδωρείον καὶ ψευδοκωνσταντίνειον πρωτεῖον; νὰ ὑποδουλώσωσι τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τὴν μοναρχικὴν ἐξουσίαν τοῦ Πάπα; νὰ παραφθείρωσι τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν δι' ἑτεροδιδασκαλιῶν; Τὸ Σχίσμα πα-

ρεσκεύασεν ἡ λατινικὴ Ἐκκλησία, ἐξ ἧς καὶ μόνης προῆλθον αἱ αἰτίαι αὐτοῦ. Ὁ Μ. Φώτιος καὶ οἱ λοιποὶ πρόμαχοι τῆς ὀρθοδοξίας δὲν ἐζήτησαν νὰ ἐπιβάλωσι τι νέον ἐπὶ τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀπέκρουσαν τὸ ἐξ αὐτῆς νέον καὶ ξένον πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς καθόλου Ἐκκλησίας. Δὲν ἐζήτησαν οἱ ὀρθόδοξοι νὰ προστεθῇ λέξις ἢ φράσις εἰς τὸ παραδεδομένον Σύμβολον τῆς πίστεως, ἀλλὰ ν' ἀφαιρεθῇ ἡ αὐθαιρέτως ἐν τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ προστεθεῖσα. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Λέων θ' ἔγραφε πρὸς τὸν Πατριάρχην Μιχαὴλ ἐπανελάμβανε δὲ καὶ ὁ ὕβριστής καρδινάλιος Οὐμβέρτος ὅτι οἱ "Ἕλληνες διέφθειραν τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως, ἀλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι προῦκειτο περὶ χονδροειδοῦς ἀνακριβείας. Τὸ Σύμβολον, δυστυχῶς, διέφθειρον οἱ αὐθαιρέτως προσθέντες εἰς αὐτὸ τὸ Filioque

Αἱ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ τῇ πράξει τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ἐπελθοῦσαι διαφοραὶ ἠδύναντο ν' ἀρθῶσιν ἂν δὲν ὑπῆρχε τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον. Διότι θεωρῶν ἑαυτὸν ὁ Πάπας Ρώμης θεῖον δικαίῳ κύριον τῆς Ἐκκλησίας, διδασκαλὸν καὶ ποδηγέτην πάντων, δὲν ἠνείχετο πλέον ὅπως, ὡς μέχρι τοῦδε ἐγίνετο, ἔστω καὶ ἐπὶ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐξετασθῶσι τὸ Filioque καὶ αἱ λοιπαὶ διαφοραί. Ἡ συνεννόησις δὲν ἦτο δυνατὴ, ὡς ἔγραφεν ὁ Πέτρος Ἀντιοχείας προκειμένου ἔτι περὶ τῶν ἀζύμων ἅτε τοῦ προεστῶτος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας, ἡγουν τοῦ μακαριωτάτου πάπα Ρώμης, οὐ καταδεχομένου τοῖς ἄλλοις Πατριαρχαῖς περὶ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν ὁμοφρονεῖν καὶ συνέρχεσθαι, καὶ μόνου τῶν ἄλλων ἀπαυθαδιαζόμενον καὶ τὸ ἴδιον σπεύδοντος ἐπικυροῦν βούλημα"²⁶. Καὶ ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος μετὰ μεγάλῃς στενοχωρίας ἔγραφε πρὸς τὸν Ἀντιοχείας Πέτρον περὶ τῶν περὶ τὸν Οὐμβέρτον «τὸ δὲ πάντων βαρύτερον καὶ ἀνυποιστότερον καὶ τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν ἐκ τοῦ περιόντος ἐμφαίνον, τοῦτό ἐστι λέγουσι γὰρ ὅτι οὐ διαλεχθισόμενοι τὰ ἐνταῦθα κατέλαβον ἀλλὰ διδάζοντες μᾶλλον καὶ πείσοντες κρατεῖν ἡμᾶς τὰ δόγματα τούτων»²⁷. Ἀλλὰ τοιαύτη ἀξίωσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἀνεκτὴ, ἅτε ἀντιβαίνουσα πρὸς ὀλόκληρον τὸ ἱστορικὸν παρελθὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνατρέπουσα τὰς βάσεις τῆς διοικήσεως αὐτῆς. Διὰ τοιαύτης ἀξιώσεως ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης δὲν ἦτο πλέον «πρῶτος ἐν ἰσοῖς», ἀλλὰ «πρῶτος καὶ μόνος» ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, «ut principatum teneat tam super quatuor sedes Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam et Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universio orbe terrarum Dei ecclesias»²⁸.

Ὁ Πάπας Λέων θ' ταῦτα γράφων πρὸς τὸν Μιχαὴλ Κηρουλάριον, παραδόξως πως κατηγόρει αὐ-

25. Θεοδωρήτου, Ἐκκλ. Ἱστορία 5,11.

26. Will, ἐνθ' ἀν. σ. 218.

27. Αὐτόθι, σ. 183. 4.

28. Will, ἐνθ' ἀν. σ. 572.

τὸν ὡς φιλόδοξον, τείνοντα εἰς καθυπόταξιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Πατριαρχικῶν Θρόνων²⁹, οἱ δὲ νεώτεροι λατῖνοι ἱστορικοὶ καὶ θεολόγοι ἐστηρίχθησαν ἐπὶ τῆς κατηγορίας ταύτης ἵνα δικαιολογήσωσι τὸ ἀξιοθρήνητον Σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Εἶπον ὅτι μονιμουχὶ ὁ Κηρουλάριος ἐφαντάσθη ὅτι ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως εἶναι ἀληθὴς «Χριστὸς» περιβεβλημένος ἀκατάβλητον θέλησιν³⁰. Ἀλλὰ μόνον νοσηρὰ φαντασία ἡδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ τοιοῦτό τι περὶ τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, ὅστις ὑπῆρξε μὲν ἀνὴρ μεγαλοπράγμων, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξεδήλωσε τοιαύτην αὐτόχρημα παραφροσύνην. Ἐν εἰδικῇ μελέτῃ ὁ L. Brehier περὶ τοῦ Σχίσματος, ἐξετάζων τὰς αἰτίας αὐτοῦ, παρέθηκε μὲν ἀπαθῶς τὸ παραλήρημα τοῦ Λέοντος θ' περὶ τῆς ἀπολύτου μοναρχικῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ, τὰς ὑπερφιάλους ἀξιώσεις περὶ ὑποταγῆς τῶν πάντων εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ρώμης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὡς ἀληθῶν πιστευομένων πλαστῶν ἐγγράφων, τὴν βλάσφημον γνώμην, καθ' ἣν εἶναι «Ἀντίχριστος» ὁ μὴ δεχόμενος τὰ ἄζυμα, ὅτι πᾶσα κοινωνία ἀποσχίζομένη τῆς Ἐκκλησίας Ρώμης καὶ μὴ δεχομένη τὰς διδασκαλίας αὐτῆς παύει πλέον νὰ εἶναι Ἐκκλησία καὶ καθίσταται «συναγωγή τοῦ Σατανᾶ», ταῦτα ἔκνευ ἐντροπῆς ὁ Brehier ἀναγράφων³¹, φρονεῖ ὅτι ὁ Μιχαὴλ Κηρουλάριος δὲν ἀπεδέχθη αὐτὰ ἐνεκα φιλοδοξίας! Καὶ ἐνῷ ὁ Brehier διὰ μακρῶν ἐκθέτει τὴν κρατοῦσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ θεωρίαν περὶ «πενταρχίας», ἣν ἰδιαζόντως ἀνέπτυξεν ὁ σύγχρονος τοῦ Κηρουλαρίου Πέτρος Ἀντιοχείας³², διατυποῖ τὴν ἀνακόλουθον γνώμην, καθ' ἣν δῆθεν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου μέχρι Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἀνεπτύχθη ἡ ἰδέα τῆς «δυαρχίας», καθ' ἣν ὡς ἐν τῇ Δύσει οὕτω καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἰς ἕδει νὰ ὑπάρχῃ Πάπας³³. Ταῦτοχρόνως ὅμως λέγει ὅτι ὁ Φώτιος συνέλεξεν ἐν τῷ «Νομοκάνονι» πᾶν τὸ σχετικὸν πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως καὶ τὴν «πενταρχίαν». Ποῦ δὲ τέλος πάντων εὐρίσκει ἐκδηλωθεῖσαν τὴν φιλοδοξίαν τοῦ Κηρουλαρίου καὶ τὴν τᾶσιν ὅπως καταργήσῃ τοὺς λοιποὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Πατριαρχικοὺς θρόνους; Ἐν τῷ ὅτι ὁ Πατριάρχης ΚΠόλεως μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν διὰ τῶν πραξικοπημάτων τῶν περὶ τὸν Οὐμβέρτον ρῆξιν ἐξέφρασε πρὸς τὸν Πέτρον Ἀντιοχείας τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ, διότι εἶχε πληροφορηθῇ ὅτι δὲν διεγράφη ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν ἐκ τῶν διπτύχων τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα καὶ παρεκάλει τοὺς Πατριάρχας νὰ ὑποστηρίξωσι μετὰ ζήλου τὴν ὀρθοδοξίαν, ἀπαντῶντες καταλλήλως εἰς Ρώμην!

Διὰ τοιούτων ἀσυστάτων παρατηρήσεων ζητοῦσι νὰ ἄρῳσι τὴν βαρυτάτην ἱστορικὴν εὐθύνην τοῦ Σχίσματος ἀπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, καίτοι μετ' ἐγκαυχήσεως ὁμολογοῦσιν ὅτι οὐδεὶς ἕτερος ὅσον ὁ Λέων θ' ἐξεδήλωσε τὸ παπικὸν πρωτεῖον μετὰ τοσαύτης ἐμφάσεως, οὐδ' αὐτὸς βραδύτερον ὁ Γρηγό-

ριος ζ'³⁴. Ἀκριβῶς τὸ πρωτεῖον τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ κυρία τοῦ Σχίσματος αἰτία. Οὔτε ὁ Πατριάρχης Φώτιος οὔτε ὁ Πατριάρχης Μιχαὴλ Κηρουλάριος ἐξεδήλωσαν τάσεις κυριαρχικῆς ἐπιβολῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχικῶν θρόνων. Οὐδὲν γεγονός καὶ οὐδὲν γραπτὸν μνημεῖον δύνανται νὰ προσαχθῶσιν ὑπὲρ τοιαύτης ὅλως ἀβασίμου γνώμης. Τοῦναντίον εἶναι γνωστὸν ὅτι ὡς πρότερον οὕτω καὶ μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν θλιβεράν ρῆξιν τῶν σχέσεων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀνατολῆς παρέμεινεν ἀμετάβλητος ἡ περὶ «πενταρχίας» διδασκαλία. Ἐν ἔτει 1143 ὁ ἀρχιμανδρίτης Νεῖλος Δοξαπατῆς, κελεύσει τοῦ βασιλέως τῆς Σικελίας Ρογήρου β' (1101—1154), συνέγραψεν ἐκθεσιν περὶ τῶν πέντε πατριαρχικῶν θρόνων, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τάξις τῶν πατριαρχικῶν θρόνων», ἐν ᾗ ἐξέθηκε τὴν περὶ τοῦ συστήματος τῆς πενταρχίας διδασκαλίαν³⁵. Ταύτην ὡσαύτως ἐξέθηκαν οἱ τοῦ ιβ' αἰῶνος ἐρμηνευταὶ τῶν ἱερῶν κανόνων, ὧν ὁ Θεόδωρος Βαλσαμῶν, πατριάρχης Ἀντιοχείας (1186—1203) καὶ εἰδικὴν συνέγραψε πραγματείαν, «Μελέτη, ἡγουν ἀπόκρισις χάριν τῶν πατριαρχικῶν προνομίων»³⁶. Ἐν αὐτῇ ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς «πενταρχίας», λέγων, ὅτι οἱ πέντε πατριάρχαι μίαν ἀποτελοῦσιν κεφαλὴν τοῦ σώματος πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐχὼν δὲ ὑπ' ὄψιν τὸ Σχίσμα προσέθηκε τὰ χαρακτηριστικώτατα ταῦτα, «τὸν πᾶπαν τὸ τῆς φιλαυτίας δαιμόνιον τῆς τῶν λοιπῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν ἀπέστησεν ὁμηγύρεως καὶ εἰς μόνην τὴν Δύσει ἐστενοχώρησε». Ταῦτα δὲ γράφων ὁ Βαλσαμῶν εὐρίσκειτο μακρὰν τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι διὰ τῶν ἱεραποστολικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Βυζαντίου, πρωτοστατήσαντος ἰδίως τοῦ Μ. Φωτίου³⁷, προσήλθον εἰς τὸν Χριστιανισμόν οἱ Σλαβικοὶ καὶ οἱ ἐκσλαβισθέντες λαοί, ἰδρύθησαν δὲ νέαι Ἐκκλησίαι, ἀλλ' αὗται παρέμειναν ἀνεξάρτητοι. Καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ Βουλγαρικὴ Ἐκκλησία, πρὸς κατάκτησιν τῆς ὁποίας τοσοῦτον ἀγῶνα ἐκίνησαν οἱ πάπαι Ρώμης, κατέστη αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος, ἔχουσα μάλιστα ἐπὶ κεφαλῆς Ἀρχιεπίσκοπον, τιμητικῶς «Πατριάρχην» τιλοφορούμενον³⁸. Εἶναι ὡσαύτως γνωστὸν ὅτι, καίτοι μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν τῶν ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἐλληνικῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Ἀνατολῆς ἤρημώθησαν καὶ ἐστερήθησαν τῶν Ἐπισκοπῶν αὐτῶν, οἱ δὲ Πατριάρχαι ἠναγκάζοντο νὰ διαμένωσιν ἐν ΚΠόλει, τὰ Πατριαρχεῖα διετηρήθησαν. Μετὰ τὸ Σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἔτι μᾶλλον ἀνεδείχθη, καταλαβὼν τὴν πρῶτην θέσιν, ἣν πρὸ τοῦ Σχίσματος κατεῖχεν ὁ Πάπας Ρώμης, ἀλλ' οὐδέποτε ἐπεβουλεύθη τὴν αὐτοτέλειαν

29. Αὐτόθι, σ. 90.

30. A. Fliche, σ. 250.

31. L. Brehier, ἐνθ. ἀν. σ. 188 ἐξ.

32. Αὐτόθι, σ. 139 ἐξ.

33. Αὐτόθι, σ. 203.

34. L. Brehier, ἐνθ. ἀν. σ. 192. 3.

35. Ράλλη καὶ Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, Ε', 486 ἐξ.

36. Αὐτόθι, Δ' 54. 2—5.

37. Dvornik, ἐνθ. ἀν. σ. 147 ἐξ.

38. Μεταγενεστέρως ηὔξηθη ὁ ἀριθμὸς τῶν Πατριαρχῶν.

καὶ τὴν αὐτονομίαν τῶν λοιπῶν Πατριαρχείων. Κατέφευγον πρὸς αὐτὸν Ἱεράρχαι ζητοῦντες τὴν ἐπέμβασιν αὐτοῦ, ἀλλ' οὐδέποτε ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τοιούτων περιπτώσεων καὶ νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν κύριον τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας ὡς ἐπραξεν ὁ Ρώμης Ἐπίσκοπος. Ἀκριβῶς δὲ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ὡς Πρῶτος, μετὰ τὴν ἀπόσχισιν τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὑπῆρξε τοιοῦτος ὁποῖον ἀνέκαθεν ἠθέλησεν ἡ Ἐκκλησία τὸν **Πρῶτον**. Ἐάν δὲ τοιοῦτος παρέμεινε καὶ ὁ Ρώμης Ἐπίσκοπος ὡς Πρῶτος, ἔχων τὸ πρωτεῖον τιμῆς, δὲν θ' ἀπεσχίζετο ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Συμπεραίνοντες λοιπὸν λέγομεν ὅτι ἀφ' οὗ χρόνου ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης, καταλιπὼν τὴν τιμητικὴν αὐτοῦ θέσιν, ἐζήτησε νὰ κυριαρχήσῃ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς αὐτὴν ἀσυζητητὴ νέας διδασκαλίας, κατ' ἀνάγκην, θάττον ἢ βράδιον, ἐμελλε νὰ συμπαρασύρῃ εἰς σχίσμα τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ἧς εἶχεν ἤδη ἐπιβληθῇ, κατ' ἀνάγκην ἐμελλε ν' ἀποκόψῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς Μᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Διότι αὕτη μὲν ἐνέμεινε εἰς τὰ παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων παραδοθέντα καὶ ὑπὸ τῶν Ἀγίων Πατέρων ἐν Συνόδοις διατυπωθέντα καὶ θεσπισθέντα νέα δὲ τινα καὶ ξένα πρὸς αὐτὴν ἐζητοῦντο νῦν ἀπὸ Ρώμης ἵνα παρεισαχθῶσιν, οἱ δὲ ἀποκρούοντες αὐτὰ κατεδικάζοντο ὡς αἰρετικοί. Οὕτω δυστυχῶς, τὸ σχίσμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ὅσπασαμένης τὰ νέα ταῦτα καὶ ξένα πρὸς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ζητούσης νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὰ διὰ τοῦ μοναρχικοῦ πρωτείου τοῦ προκαθημένου αὐτῆς Ἐπισκόπου Ρώμης, τὸ ἀξιοθρήνητον καὶ πολλῶν κακῶν γενόμενον πρόξενον σχίσμα κατέστη ἀναπόφευκτον.

Ζ'

ΤΟ ΠΡΩΤΕΙΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΚΩΛΥΜΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

22. Αἱ περὶ τοῦ πρωτείου θεωρίαι τῶν Παπῶν Γρηγορίου ζ' καὶ Ἰννοκεντίου γ'.

Ἀπεδείχθη διὰ τῆς μέχρι τοῦδε ἐρεύνης, ὅτι τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης, ὡς διεμορφώθη, ἰδίως ἀπὸ τῶν χρόνων Νικολάου α' καὶ Λέοντος θ', ὑπῆρξεν ἡ κυρία αἰτία τοῦ Σχίσματος τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Δυστυχῶς δὲ τὸ πρωτεῖον ἐμελλε ν' ἀποβῇ καὶ τὸ κύριον κώλυμα τῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, διότι ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία δὲν ἠθέλησέ ποτε ν' ἀναθεωρήσῃ τὸ παραμορφωθὲν πρωτεῖον, παρὰ τὰς παρασχεθείσας εἰς αὐτὴν ἐξ ἐσωτερικῶν γεγονότων καὶ κινήσεων εὐκαιρίας καὶ παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἀντιθέτως, μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν, διὰ τῶν ἐν Κων/πόλει πραξικοπημάτων τοῦ καρδινάλιου Οὐμβέρτου, ἀνεπίσημον ρῆξιν, τὸ πρωτεῖον ἐτι μᾶλλον διεστρεβλώθη, ἐπαυξήσαν τὸ διανοιγὲν μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν χάσμα. Μὴ προτιθέμενοι νὰ εἰσέλθωμεν εἰς πάσας τὰς λεπτομερείας τοῦ ζητήματος,

ἀρκούμεθα νὰ παραστήσωμεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν περαιτέρω διαμόρφωσιν τοῦ πρωτείου, δι' ἧς ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης κατήντησε νὰ περιβληθῇ ὑπερφυσικὴν, θεῖαν δύναμιν.

Εἰς τοῦτο, πρὸ παντός, συνετέλεσαν καὶ πάλιν εὐνοϊκαὶ πολιτικαὶ περιστάσεις, ἃς ἠδυνήθη νὰ ὠφεληθῇ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης. Ὁ ἐκ τῶν ἀμέσων διαδόχων τοῦ Λέοντος θ' πάπας Ρώμης Γρηγόριος ζ' Ἰδεβράνδος (1073—1085) κατώρθωσε, δι' ἐσωτερικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἐξωτερικῶν ἀγώνων, ν' ἀναστήσῃ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς καταπτώσεως, εἰς ἣν ἔρριψαν αὐτὴν ἀνάξιοι πάπαι, νὰ ἐξυψώσῃ τὸ παπικὸν ἀξίωμα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὸ ἐπὶ πάσης ἐκκλησιαστικῆς καὶ κοσμικῆς ἐξουσίας. Κατὰ τὰς ἀναπτυχθείσας ὑπ' αὐτοῦ ἰδέας μόνος ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης εἶναι οἰκουμενικὸς Ἱεράρχης· τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ· εἰς τὴν ἀπόλυτον αὐτοῦ ἐξουσίαν ὑπόκεινται πάντες οἱ Ἐπίσκοποι, οὓς δύναται νὰ παύῃ ἢ νὰ καθαιρῇ κατὰ τὴν ἰδίαν κρίσιν. Μόνος αὐτὸς εἶναι νομοθέτης τῆς Ἐκκλησίας, μόνος δύναται ν' ἀναθεωρῇ ἀποφάσεις οἰουδήποτε δικαστηρίου· οὐδεμία Σύνοδος δύναται νὰ κληθῇ οἰκουμενική, ἀνευ ἐγκρίσεως αὐτοῦ. Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐπλανήθη καί, ὡς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή, οὐδέποτε θά πλανηθῇ. Πᾶς πάπας Ρώμης, διὰ τῶν ἀξιομισθίων τοῦ Ἀπ. Πέτρου, καθίσταται ἀναμφιβόλως ἅγιος. Οἱ δὲ κοσμικοὶ ἄρχοντες ὑπόκεινται ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀπ. Πέτρου ὡς ὑποτελεῖς τῆς Ἐκκλησίας¹.

Τοιαῦτα τινα ἐδίδασκεν ὁ Γρηγόριος ζ' ὑπομνήσκων τὰς ἰδέας τοῦ Λέοντος θ'. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Γρηγόριος ζ' ἀπέφυγε νὰ μνημονεύσῃ τῆς πλαστῆς Δωρεᾶς Κωνσταντίνου, ἵσως ἵνα μὴ φανῇ δεχόμενος ὅτι ἐκ κοσμικῆς Ἀρχῆς προῆλθεν ἡ ἐξουσία τοῦ Πάπα², ἀλλ' ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν ψευδοῖσιδωρεῶν δεκρεταλίων θεμελιοῖ τὸ φαντασιώδες ὑπερφυσικὸν ἀξίωμα τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Διαμορφώσαντες τὸ ἀξίωμα τοῦτο ὡς ἀπλὴν θεωρίαν, οἱ πάπαι ἤρξαντο πιστεύοντες εἰς αὐτὸ καὶ ζητοῦντες τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ διὰ μεγάλων κατὰ τῶν κοσμικῶν ἀρχόντων ἀγώνων, ὡς ἐπραξεν ὁ Γρηγόριος ζ'. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ τοῦ μεσαίωνα, καθ' ἣν ἐπετρέπετο ἡ «εὐσεβὴς ἀπάτη», ἐποχὴν πλήρη ἀμαθείας καὶ προλήψεων, καὶ αἱ τερατωδέστεραι ἐτι τῶν ἰδεῶν ἐπιστεύοντο. Οὐδεμία ἰδέα ἐκφερομένη ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ θρόνου Ρώμης ἦτο δυνατόν νὰ μὴ πιστευθῇ. Ἐμορφώθη δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ «παπικὸν δίκαιον», ὅπερ πρῶτος ὁ μοναχὸς Γρατιανὸς παρέστησεν ἐν τῇ κανονικῇ συλλογῇ αὐτοῦ («Decretum Gratiani»). Μετ' αὐτὴν παρουσιάσθησαν καὶ ἄλλαι συλλογαὶ ἰδίως ἐπὶ Γρηγορίου τοῦ θ' (1227—1241) καταρτισθεῖσαι. Ἐν αὐταῖς ἡ τῶν ψευδοῖσιδωρεῶν διατάξεων ἰδέα, καθ' ἣν ὁ πάπας Ρώμης εἶναι Οἰκουμενικὸς Ἐπίσκοπος, (φέρων ὀνομασίαν, ἣν ὡς ἀντιχριστιανικὴν καὶ διαβολικὴν ἀπέκρουσεν ὁ Γρηγόριος α'), προάγεται εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον. Ὁ

1. Ἐπιστολαὶ τοῦ Γρηγορίου ζ' παρὰ Mansi τόμ. XX.

πάπας ἐμφανίζεται οὐχὶ ἀπλῶς τοῦ Πέτρου διάδοχος ἀλλὰ τοποτηρητὴς τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ. Ὁ παπικὸς θρόνος παρίσταται ὡς ὁ ἔσχατος κρίκος τῆς ἀλύσεως, ἥτις συνδέει τὴν ἀνθρωπότητα μετὰ τοῦ Θεοῦ. Φέρων διαρκῶς τὸ pallium ὁ Πάπας ἀντιπροσωπεύει τὸν εἰπόντα «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς». Ἐκοινωνεὶ δὲ ὁ πάπας τῆς θείας Εὐχαριστίας ἐπὶ ὑψηλοῦ τόπου, ὑπερτέρου τῆς Ἀγίας Τραπέζης καὶ κατὰ τὰς πορείας αὐτοῦ προηγεῖτο τὸ Ποτήριον μετὰ τῆς Εὐχαριστίας, ἵνα δηλωθῇ ἡ ἰδιαιτέρα σχέσις αὐτοῦ πρὸς τὸν Λυτρωτὴν. Προήγετο δὲ ταυτοχρόνως καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ἀλαθήτου τοῦ πάπα ἐπὶ τῇ βάσει παρερμηνείας τοῦ χωρίου «ἐγὼ δὲ ἐδεήθην ὑπὲρ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου» (Λουκ. 22, 32). Τῆς διεστραμμένης ἐρμηνείας τοῦ χωρίου πρῶτος μνείαν ἐποιήσατο ὁ Λέων θ' καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Γρηγόριος ζ', ὅστις ἀπέδιδεν εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἑνωϊαν, καθ' ἣν ὁ πάπας δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ἐκτελῇ τὴν ἐπιταγὴν ταύτην τοῦ Κυρίου πρὸς τὸν Πέτρον περὶ στηρίξεως τῶν ἀδελφῶν, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν ἦτο ἐστηριγμένος ἐν τῇ πίστει. Ὁ δὲ πάπας Ἰννοκέντιος γ' (1198—1216) πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι εἰσηκούσθη ἡ περὶ τοῦ Πέτρου δέξις τοῦ Ἰησοῦ ἔφερε τὸ ὅλως ἄσχετον χωρίον Ἐβρ. 5, 7 «καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας»! Οὐχ ἤττον ὁ Ἰννοκέντιος γ' ἐθεώρει ἔτι δυνατόν, ὅτι ἡδύνατο ὁ πάπας ν' ἁμαρτήσῃ περὶ τὴν πίστιν καὶ ἐν ταύτῃ περιπτώσει νὰ καταδικασθῇ.

Ἀνανεώσας δὲ τὰς θεοκρατικὰς ἰδέας τοῦ Γρηγορίου ζ' ὁ Ἰννοκέντιος γ' ἐθεώρει τὸ πολιτικὸν Κράτος, ὡς ἀποτέλεσμα ἁμαρτίας καὶ ἀποκλίσεως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸν Κράτος οἷον παρίστα τὴν Ἐκκλησίαν, θεῖαν ἔχον προέλευσιν. Παρέβαλε δὲ τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς τὸν ἥλιον τὸ δὲ πολιτικὸν Κράτος πρὸς τὴν σελήνην. Καὶ ἐπειδὴ λέγεται ἐν τῇ Γραφῇ ὅτι ἐδημιουργήθη πρῶτον ὁ ἥλιος εἶτα δὲ ἡ σελήνη, ἡ κοσμικὴ ἐξουσία ὑπόκειται ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν. Ὡς ἡ σελήνη δανεῖται τὸ φῶς αὐτῆς παρὰ τοῦ ἡλίου οὕτω καὶ ἡ βασιλικὴ ἐξουσία τὸ κύρος αὐτῆς ἀρύεται παρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευδόντων Ἰησοῦς Χριστὸς ἵδρυσεν τὴν Ἱερωσύνην καὶ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ βασιλικὴ ἐξουσία νὰ εἶναι ἱερατικὴ καὶ ἡ Ἱερωσύνη βασιλική, ὡς μαρτυροῦσιν ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ Νόμῳ καὶ ὁ Ἀπ. Πέτρος ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτοῦ λέγων «βασιλεῖον ἱεράτευμα». Ὁ Θεὸς ἀνέθηκεν εἰς τὸν Ἀπ. Πέτρον νὰ διευθύνῃ οὐχὶ μόνον τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ καὶ τὰ Κράτη τοῦ Κόσμου, τοποτηρητὴς δὲ αὐτοῦ εἶναι ὁ πάπας, πρὸς ὃν δὲν ἔχει δῆθεν σχέσιν τὸ χωρίον τοῦ Ἀπ. Πέτρου «ὑποτάγητε πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει διὰ τὸν Κύριον· εἴτε βασιλεῖ ὡς ὑπερέχοντι, εἴτε ἡγεμόσιν ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις εἰς ἐκδίκησιν κακοποιῶν ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν» (Α' Πέτρ. 2, 13-14).

23. Τὸ πρωτεῖον κατὰ τὰς ἀποπείρας ἐνώσεως κατὰ τὸν ιβ' καὶ ιγ' αἰῶνα.

Τοιαύτας θεωρίας ὅλως αὐθαίρετως ἀνέπτυσσον

οἱ πάπαι, οἵκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι διὰ τοιούτων ἀσυστάτων θεωριῶν τὸ πρωτεῖον γενόμενον παραίτιον τοῦ Σχίσματος δὲν ἡδύνατο νὰ συντελέσῃ εἰς ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. Τοιαύτην ἑνωσιν εἶχεν ἡδη ἐπιζητήσει ὁ Γρηγόριος ζ' ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ κατορθώσῃ τι³. Οἱ μετὰ τὸν Γρηγόριον ζ' πάπαι ἐπελαμβάνοντο πάσης εὐκαιρίας ὅπως πείσωσι τοὺς Ἕλληνας ν' ἀναγνωρίσωσι τὸ πρωτεῖον, ὁ δὲ Πασχάλης β' (1099 - 1118) ὑπέμνησε καὶ τὰς «διατάξεις τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, κυρωθείσας ὑπὸ τῶν Συνόδων», ἥτοι τὴν πλαστὴν «Δωρεάν Κωνσταντίνου» ὅπως ἐπιβάλλῃ τὸ πρωτεῖον ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς⁴. Ἀξιοσημείωτος ὑπῆρξεν ἡ ἀποστολὴ εἰς ΚΠολιν ὑπὸ τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου β' (1130 - 1143) τοῦ διακεκριμένου λατίνου θεολόγου Ἀνσέλμου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀφελβέργης (Havelberg), ὅστις δημοσίᾳ συνεζήτησε τὸ πρῶτον τῇ 10 Ἀπριλίου 1135, παρὰ τὸν ναὸν τῆς ἀγ. Εἰρήνης ἐν ὑπαίθρῳ μετὰ τοῦ Ἑλλήνου μητροπολίτου Νικομηδείας Νικήτα. Τὰς συζητήσεις γνωρίζομεν ἐκ τριῶν «Διαλόγων», οὓς συνέταξεν ὁ Ἀνσελμος⁵.

Περὶ τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα, κατὰ τὴν β' συζήτησιν διεξαχθεῖσαν ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὁ Ἕλληνας συζητητὴς εἶπε, κατὰ τὸν Ἀνσελμον, τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα· «Ἐὰν ὁ Ρωμαῖος Ποντίφηξ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ τῆς δόξης του καθήμενος θρόνον ἤθελε νὰ βροντᾷ ὡς ἀπὸ ὕψους καὶ νὰ ρίπτῃ πρὸς ἡμᾶς τοὺς νόμους αὐτοῦ, ἐὰν ἡξίου νὰ εἶναι δικαστὴς ἡμῶν καὶ τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ νὰ ἀρχῇ ἡμῶν, ἄνευ τῆς ἡμετέρας συγκαταθέσεως, ἀλλ' αὐθαίρετως, πῶς ἡδύνατο νὰ ὑπάρχωσι μετὰξὺ ἡμῶν ἀδελφικαὶ καὶ πατρικαὶ σχέσεις; Τίς θὰ ἡδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τοῦτο ἀγογγύστως; Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἑαυτοὺς δούλους καὶ οὐχὶ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας, ἐὰν δὲ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἐπιτεθῇ ἐπὶ τοῦ τραχήλου ἡμῶν τηλικούτος βαρὺς ζυγὸς δὲν θὰ ἔμεινεν ἕτερόν τι ἢ μόνῃ ἡ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ν' ἀπολαύῃ ἐλευθερίας, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς προαίρεσιν. Καὶ τότε μόνῃ βεβαίως θὰ ὑπηγόρευεν εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας νόμους, αὕτη ἱσταμένη ὑπεράνω παντὸς νόμου, καὶ θὰ ἦτο οὐχὶ μήτηρ πραεῖα διὰ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀλλ' αὐστηρὰ καὶ αὐταρχικὴ κυρία δούλων. Τότε εἰς τί θὰ ἐχρησίμευεν ἡμῖν ἡ γνῶσις τῆς Γραφῆς; εἰς τί ἡ μόρφωσις; Εἰς τί αἱ ἐπιστημονικαὶ διδασκαὶ τῶν διδασκάλων; Εἰς τί αἱ εὐγενεῖς ἱκανότητες τῶν Ἑλλήνων λογίων; Ἡ μοναδικὴ τοῦ Ρωμαίου Ποντίφηκος ἀρχή, ἥτις ὡς λέγετε, ὑπέγκειται πάντων, θὰ καθίστα ταῦτα πάντα περιττά. Αὐτὸς θὰ ἦτο Ἐπίσκοπος μόνος, μόνος διδάσκαλος καὶ μόνος αὐτὸς ὡς μοναδικὸς ποιμὴν θὰ ἦτο ὑπεύθυνος ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ διὰ πάντας τοὺς ἐμπεπιστευμένους εἰς αὐτόν. Οὐδὲν

2. Dollinger, Pöpstfabeln, σ. 78—84.

3. N. Norden, Das Papsttum und Byzanz, Die Trennung der beide Mächte und das Problem ihrer Wiedervereinigung bis zum Untergange des byzantinischen Reiches (1453). Berlin 1903, σ. 38.

4. F. Chalandon, Les Comnènes, II, Paris 1912, σ. 202 ἐξ.

5. Πατρ. Migne λατ. 188, 1140—1248, Πρβλ. Pichler, ἐνθ' ἄν. I, 263 ἐξ.

Σύμβολον διδάσκει ἡμᾶς περὶ Ρωμαϊκῆς ἀλλὰ περὶ Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησί-
ας. Ταῦτα λέγοντες περὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας,
καίτοι ἄλλως σεβόμεθα αὐτήν, δὲν πιστεύομεν ὅτι ὀφεί-
λομεν ν' ἀκολουθῶμεν αὐτῇ ἐν πᾶσι, οὐδ' ὅτι χρεωστοῦ-
μεν νὰ καταλιπώμεν τὰ δόγματα ἡμῶν καὶ ν' ἀποδε-
χθῶμεν τὴν διδασκαλίαν, τὰς τελετὰς αὐτῆς καὶ τὰ ἔ-
θιμα, μὴ δοκιμάζοντες αὐτὰ πρὸς τὸ κύρος καὶ τὸν νοῦν
τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ἀλλὰ τρέχοντες ὀπισθεν αὐτῆς ὡς
τυφλοί. Οἱ σοφοὶ τῶν ἐλλήνων καὶ τῶν λατίνων κρι-
νάτωσαν περὶ τούτου».

Ὁ λατίνος συζητητὴς προσεπάθησε νὰ κολάσῃ τὴν
ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Νικήτα βαθυτάτην ἐντύπωσιν
ἐπὶ τοῦ πλήθους, ἐπαινῶν τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν,
ἀλλ' οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν σπουδαιότητα καὶ
τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων τούτων, δι' ὧν τὸ παπικὸν
πρωτεῖον ὑπὸ τὴν ἀπολυταρχικὴν αὐτοῦ μορφήν ἀπε-
κρούετο. Δυστυχῶς ὅμως οἱ λατῖνοι ἐπέμενον εἰς τὴν
μορφήν ταύτην τοῦ πρωτείου ὡς πρῶτον ὅρον τῆς ἐνώ-
σεως τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτὸ προβάλλοντες. Ὁ Πάπας
'Αδριανὸς δ' (1154 - 1159) γράψας πρὸς τὸν ἀρχιε-
πίσκοπον Θεσσαλονίκης Βασίλειον τὸν ἐξ Ἀγρίδος
ἐπιστολὴν, ἐκάλει τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐνωσιν ὡς διάδο-
χος τοῦ Ἀπ. Πέτρου, λέγων ὅτι «οἱ ἅγιοι πατέρες,
οἱ τῷ θεῷ Πνεύματι πεφωτισμένοι, πασῶν τῶν Ἐκ-
κλησιῶν τὰ πρωτεῖα ἀπλῶς τὴν ἱεράν καὶ ἁγίαν Ρω-
μαίων Ἐκκλησίαν ἔχειν ἐκέλευσαν», παρέβαλε δὲ
ἑαυτὸν μὲν πρὸς τὸν Ὑῖον τοῦ Θεοῦ, τὸν κατελθόντα
εἰς τὴν γῆν πρὸς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, τὴν δ' Ἐκ-
κλησίαν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸ πλανηθὲν πρόβατον
καὶ τὴν ἀπολωλυῖαν δραχμὴν⁶. Ὁ Βασίλειος ἀπαντή-
σας διεμαρτύρετο λέγων «τί πρὸς ἡμᾶς ἡ παραβολὴ
τοῦ πλανηθέντος προβάτου, ἀγιώτατε πάπα; Τί δὲ ἡ
εἰκὼν τῆς ἀπολωλυῖας δραχμῆς; Ἡμεῖς γὰρ οὔτε ἐκ-
πεσόντας ἑαυτοὺς φαμεν, ἐστήκαμεν δὲ Θεοῦ χάριτι
ἐπὶ τῆς τοῦ μακαρίου Πέτρου ὁμολογίας ἀσφαλῶς τε
καὶ ἀκλινῶς καὶ ὃν ἐκεῖνος ὡμολόγησε καὶ ἐκήρυξεν
ὁμολογοῦμεν καὶ κηρύττομεν, μὴ ξενίζοντές τι τῶν
τοῖς ἁγίοις Πατράσι συνοδικῶς δεδογμένων, μὴ προστι-
θέντες τοῖς Εὐαγγελικοῖς καὶ Ἀποστολικοῖς λόγοις
ἄχρι μιᾶς κεφαλῆς ἢ ἰῶτα ἐνός⁷. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην
οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ, διότι ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ
Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς ἔμεινεν ἀπολύτως πιστὴ εἰς
τὴν ἐξ ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν καὶ τὴν παράδοσιν, ἀφ'
ὧν ἀπεμακρύνθη ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία.

Αἱ πρὸς ἐνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν προσπάθειαι ἐνι-
σχύθησαν ἰδίως ἐπὶ τοῦ Βασιλέως τοῦ Βυζαντίου
Μανουὴλ α' Κομνηνοῦ (1143 - 1180), διότι ὁ πάπας
'Αλέξανδρος γ' (1159 - 1181) παλαιῶν πρὸς ἀντα-
παιτητὰς τοῦ παπικοῦ θρόνου συνεκρούσθη καὶ πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας Φρειδερίκον Βαρβαρόσ-
σαν (1159 - 1190), ὅθεν προῆλθεν εἰς συνεννόησεις
μετὰ τοῦ Μανουὴλ Κομνηνοῦ πρὸς ἐνωσιν τῶν Ἐκκλη-
σιῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ πρωτείου
τοῦ πάπα. Αἱ προτάσεις ἐγένοντο δεκταί, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ

ἑτέρον ὅρον τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ Μανουὴλ Κομνη-
νοῦ, ὡς μόνου νομίμου αὐτοκράτορος τῆς Ρώμης. Φαί-
νεται ὅτι ἐπῆλθε συμφωνία, διότι ὁ Ἕλλην Βασιλεὺς
ἐπετέθη διὰ στρατοῦ ἐξ Ἰταλίας κατὰ τοῦ αὐτοκρά-
τορος τῆς Γερμανίας⁸, ἀλλὰ βραδύτερον ὁ πάπας ἀπέ-
κρουσε τὸν δεύτερον ὅρον. Συνεπεῖα νέων συνεννόη-
σεων τῷ 1170 συνεκροτήθη ἐν ΚΠόλει ἐπὶ Πατριάρχου
Μιχαὴλ τοῦ Ἀγχιάλου (1169 - 1177) Σύνοδος, ἐν ᾗ οἱ
λατῖνοι προὔτειναν ὡς βάσεις τῆς ἐνώσεως τὴν παρὰ
τῶν ἐλλήνων ἄνευ ὅρων παραδοχὴν τοῦ πρωτείου, τοῦ
ἐκκλητίου καὶ τοῦ μνημοσύνου τοῦ πάπα⁹. Διεσώθη δὲ
χαρακτηριστικὸς διάλογος μετὰ τοῦ Βασιλέως Μα-
νουὴλ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Πατριάρχου, τοῦ μὲν πρώτου
ζητούντος νὰ γίνῃ ἡ ἐνωσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὅρων
τούτων, χάριν τῶν συμφερόντων τῆς ἐλληνικῆς αὐτο-
κρατορίας, τοῦ δὲ Πατριάρχου ἀναπτύξαντος τὰς ἐκ-
κλησιαστικὰς ἐπὶ τῆς ζητήματος καὶ πείσαντος
τὸν Βασίλεα ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνωσι δεκτοὶ οἱ ὅροι,
ἰδίως δὲ τὸ πρωτεῖον, ὅπερ δὲν εἶχε σχέσιν πρὸς τὸν
'Απ. Πέτρον καὶ ὅπερ ἤδη εἶχεν ἀποβάλλει ὁ πάπας¹⁰.
Κατὰ τὰς πληροφορίας δὲ τοῦ Μακαρίου Ἀγκύρας
«ὁ τε Βασιλεὺς καὶ ἡ Σύνοδος καὶ πᾶσα ὁμοῦ ἡ Σύγ-
κλητος βουλὴν κατεβάλλοντο ἵνα τελείως ἀποκόψωσι
τελείῳ χωρισμῷ τὸν πάπαν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ,
τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἀφέντες εἰς τοῦτο· καὶ οὔτε αὐ-
τοὺς τελείῳ ἀναθεματισμῷ παρέδωσαν καθὼς καὶ τὰς
λοιπὰς αἱρέσεις, διὰ τὸ ἐνὶ αὐτοὺς μέγα καὶ περιβόη-
τον ἔθνος»¹¹.

Ἀπέφυγε λοιπὸν ἡ Σύνοδος ἐκείνη ν' ἀποκηρύξῃ
ἐπισήμως τὸν πάπαν Ρώμης καὶ τοὺς περὶ αὐτόν,
ἀλλ' ἡ ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπεδεικνύετο ἀδύνατος,
κυρίως ἐνεκα τοῦ πρωτείου. Δυστυχῶς δ' ἐπῆρχετο
τελείᾳ διαστρέβλωσις τοῦ πρωτείου διὰ τῆς θεωρητικῆς
ἀναπτύξεως τῆς νέας ιδέας περὶ τοῦ ἀλαθῆτος τοῦ πάπα
ὑπὸ τῶν σχολαστικῶν θεολόγων. Διότι δέον νὰ σημειω-
θῇ ὅτι τὰ ἐπιχειρήματα αὐτῶν οἱ πάπαι ἠρύοντο ἐκ τῶν
σχολαστικῶν θεολόγων, οἵτινες ἐπενόουν αὐτὰ πρὸς
δικαιολογίαν τοῦ πρωτείου. Κἂν ἔτι δὲ ἀνεμειγνύετο
εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πρωτείου τὸ ὄνομα τοῦ Ἀπ. Πέτρου,
κἂν ἔτι συνέβαινεν ὥστε νὰ ὑποστῇ ὁ ἅγιος οὗτος
'Απόστολος μαρτυρικὸν θάνατον ὡς ὁ Ἰάκωβος Ζε-
βεδαίου, ὅτε συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου (Πράξ. 12, 4
ἐξ.) καὶ νὰ μὴ ἐξέλθῃ τῆς Παλαιστίνης, ἕτερος δὲ Ἀ-
πόστολος ἀνεφέρετο ὑπὸ τῆς παραδόσεως ὅτι μετέβη
εἰς Ρώμην, οἱ σοφισταὶ καὶ δεινοὶ διαλεκτικοὶ σχολα-
στικοὶ θεολόγοι θὰ εὑρίσκον καὶ πάλιν στρεψόδικα ἐκ
τῆς Γραφῆς ἐπιχειρήματα διὰ τὸ πρωτεῖον, ὡς εὑρον
διὰ τὸ Filioque, διὰ τὰ ἄζυμα καὶ διὰ τ' ἄλλα. Οἱ

8. Chalandon, ἐνθ. ἀν. σ. 565.

9. Ὁ Norden, ἐνθ. ἀν. σ. 96 σημ. ἀμφιβάλλει ἂν οἱ
λατῖνοι ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 1170 προέτειναν τοὺς ὅρους τούτους,
ἀλλ' ἀβασίμως.

10. L. Allatii, De ecclesiae occidentalis atque orien-
talis perpetua concessione, σ. 526, 527. Τὸν Διάλογον ἐξέ-
δωκε καὶ ὁ Chr. Loparev, ἐν τοῖς «Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς»
Πετροπούλεως, τόμ. XIV, σ. 344—357.

11. L. Allatii, ἐνθ. ἀν. σ. 665. Διηγήσατο οὖν
τοῦ οὐλοῦ, ἱστορίαν τοῦ σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας,
Λειψία 1867, σ. 32 ἐξ.

6. Mansi, XXI, 795 ἐξῆς.

7. Αὐτόθι, XXI, 799—802.

πάπαι ἐχρησιμοποιοῦν τοὺς καρποὺς τῆς σχολαστικῆς θεολογίας, οὐδόλως δὲ παράδοξον ὅτι οἱ Ἕλληνες μετὰ καταπλήξεως ἤκουον ὅλως ἀπροσδόκητα ἐπιχειρήματα, ἐπὶ τῇ βάσει θρασυτάτων παρερμηνειῶν χωρίων τῆς Ἀγ. Γραφῆς, καὶ εὐρίσκοντο ἐνίοτε ἀνέτοιμοι πρὸς ἀπόκρουσιν αὐτῶν, πολλῶ μᾶλλον διότι δὲν ἠδύναντο τότε ν' ἀποκρούσῃσι πλαστὰ τινὰ κείμενα, ἅτινα, ὡς ἡ «Δωρεὰ Κωνσταντίνου», ἐπίστευοντο καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὡς γνήσια. Οἱ Ἕλληνες μετὰ καταπλήξεως καὶ φρίκης ἐπληροφοροῦντο νῦν ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ἦτο **ἀλάθητος**! Τὴν θεωρίαν ταύτην, εἰ καὶ μετὰ τινων ἐπιφυλάξεων, ἰδιαζόντως ἀνέπτυξεν ὁ σχολαστικὸς θεολόγος τοῦ 12^{ου} αἰῶνος Θωμᾶς Ἀκουϊνᾶτος (†1274), πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ τῆς παραδόξου ταύτης καὶ περὶ τοῦ παπικοῦ ἐν γένει ἀξιώματος θεωρίας ἐπενοήθη νέον πλαστὸν σύγγραμμα ὑπὸ τινος λατίνου Δομινικανοῦ μοναχοῦ, διαμείναντος ἐν Ἀνατολῇ. Ὁ ἀπατεὼν μοναχὸς παρουσίασε τῷ 1261 εἰς τὸν πάπαν Οὐρβανόν δ' (1261 - 1264) σειρὰν πλαστῶν χωρίων, ἐξ ἀποφάσεων δῆθεν τῶν ἀρχαίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἐκ συγγραμμάτων τῶν μεγάλων Πατέρων, Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων, συνηγορούντων δῆθεν ὑπὲρ τῶν ἀνωτέρω ἀνηκούστων ἰδεῶν περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ἥτις παρίστατο ὡς ἥλιος φωτίζων πάσας τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας¹². Ὁ Πάπας Λέων εὐχαριστηθεὶς ἐκ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ Δομινικανοῦ μοναχοῦ, παρέπεμψεν αὐτὴν εἰς τὸν Θωμᾶν Ἀκουϊνᾶτον, ὅστις καλῇ τῇ πίστει συμπεριέλαβεν αὐτὴν ἐν τῷ συγγράμματι *Opusculum contra errores Graecorum*, ἐν ᾧ ἀποδείξῃ ὅτι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι καὶ οἱ Ἕλληνες Πατέρες τοῦ δ' καὶ ε' αἰῶνος ἀνεγνώριζον τὸ ὑπερφυσικὸν ἀξίωμα τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης. Τὸ γεγονός τοῦτο τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης ἐχαιρετίσθη ὡς θρίαμβος τοῦ παπισμοῦ, ἐπίστευθη δὲ ὅτι ὁ Θωμᾶς ἔγραψεν ἐξ ἐπιπνοίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! «Ὅθεν καὶ ἐτιμῆθη ὡς *Doctor angelicus*. Ἐξ ἴσου πλαστὴ καὶ νόθος ἀπεδείχθη καὶ τις ὁμιλία μεταξὺ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἁγ. Κυρίλλου παρατιθεμένη, ἡ ἰα', ἐν ᾗ παρίσταται ὁ ἁγ. Κύριλλος ὀνομάζων τὸν Ρώμης «ἀγιώτατον ἀρχιεπίσκοπον πάσης τῆς οἰκουμένης πατέρα τε καὶ πατριάρχην...». Ἀκριβῶς ἐκ τῶν φράσεων τούτων ὁ Α. Ehrhard ἀπέδειξε τὴν νοθείαν καὶ πλαστότητα τῆς ὁμιλίας¹³.

Οἷκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι, συνεπεία τῶν ἀνωτέρω ἰδεῶν, ὁ πάπας ἐθεωρήθη ἀνώτερος τῶν Συνόδων. Κατὰ δὲ τὸν Γρατιανόν, ὡς ὁ Χριστὸς εἶναι ἀνώτερος τῶν νόμων, οὕτω καὶ ὁ πάπας ἵσταται ὑπεράνω παντὸς ἐκκλησ. νόμου, ἐλευθέρως δὲ δύναται νὰ μεταχειρίζεται αὐτούς. Ἀπὸ τοῦ Ἰννοκέντιου δ' (1243 - 1254) ἐτίθεντο εἰς τὰ διατάγματα τῶν Παπῶν αἱ λέξεις *non obstante*, πρὸς ἄρσιν ἐν δεδομέναις περιστάσεσι πάσης

ἀντιφάσεως πρὸς προηγουμένους κανόνας ἢ διατάξεις. Γενικῶς εἰπεῖν οὐδεὶς ἀπόλυτος μονάρχης ἐν τῷ κόσμῳ εἶχε τοιαύτην καὶ τηλικαύτην ἐξουσίαν, οἷαν ἐζήτει ν' ἀσκήσῃ ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης, ἀσχάλλων διότι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς, ὡς εἶχεν ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῆς Δύσεως.

Αἱ ἀκμάζουσαι ἑλληνικαὶ Ἐπαρχίαι τῆς Ἱταλίας, διὰ τῆς καταπίεσεως τῶν ἑλληνικῶν πληθυσμῶν πρὸς ἀφομοίωσιν αὐτῶν πρὸς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀπέβαλον τὸν ἑλληνικὸν καὶ ὁρθόδοξον αὐτῶν χαρακτῆρα, πρὸς καιρὸν δὲ ὁ πάπας εἶχεν ἐπιβάλαι ἐαυτὸν καὶ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς διὰ τῶν Σταυροφοριῶν, αἵτινες, κατὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκφρασιν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (†1707), καλοῦνται «ἱεροὶ πόλεμοι», καθ' ὃν τρόπον, κατ' εὐφημισμὸν, καὶ ἡ λέπρα καλεῖται «ἱερὰ νόσος»¹⁴. Θεωροῦμεν ὅλως περιττὸν νὰ ἐκθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ κακουργήματα τῶν Σταυροφορῶν, ἅτινα ζωηρῶς ἐστιγματίσας καὶ δριμύνητα ἐψέξε καὶ ὁ πάπας Ἰννοκέντιος γ'¹⁵, τὰς ἀντιχριστιανικὰς καὶ κτηνώδεις αὐτῶν πράξεις, τὰς ὕβρεις πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, τὰς ἐκ τῶν ἀτασθαλιῶν αὐτῶν ἐπελθούσας ἀνωμαλίας καὶ συγχύσεις, τὸν φρικτὸν διωγμὸν τῶν ὁρθοδόξων παρὰ τοῦ μισαλλοδόξου λατινικοῦ Κλήρου. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ὁ Ἰννοκέντιος γ' πρὸς στιγμὴν ἐπίστευσεν ὅτι ἡ ἄλσις τῆς ΚΠόλεως ὑπὸ τῶν Σταυροφορῶν ἐσήμανε τὴν ὑποταγὴν τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἀποδοχὴν τῆς διδασκαλίας αὐτῆς, παρέβαλε δὲ ἐαυτὸν πρὸς τὸν Ἀπ. Πέτρον, οὗτινος ἡ ἀλιεῖα ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γεννησαρὲτ ὑπῆρξε πλουσιωτέρα τῆς τῶν λοιπῶν Ἀποστόλων. Ἐν τῇ ἐν Λατερανῷ τετάρτῃ γενικῇ Συνόδῳ τοῦ 1215 ὁ πάπας Ἰννοκέντιος διεκήρυξεν ὅτι ἡρθῇ δῆθεν τὸ Σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι ἡρθῇ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀνατολῆς ὑπετάγῃ τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἐν τῇ αὐτῇ Συνόδῳ ἀπεφασίσθη ὅπως διατηρηθῇ ἡ τάξις τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς, ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, ἀλλ' οἱ Πατριάρχαι ἔδει νὰ λαμβάνωσι τὸ *pallium* παρὰ τοῦ πάπα Ρώμης καὶ νὰ δίδωσιν αὐτῷ ὄρκον πίστεως καὶ ὑποταγῆς¹⁶. Ἀλλὰ τὰ ὄνειρα τοῦ πάπα διεψεύσθησαν. Παρὰ πάσας τὰς πιέσεις ἐκ μέρους τῶν ἀντιπροσώπων αὐτοῦ καὶ ἰδίως τοῦ καρδινάλιου Πελαγίου, καταταραννήσαντος τοὺς μὴ ἀναγνωρίζοντας τὸν πάπαν, ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ὑπέστη μετ' ἀξιοθαυμάστου καρτερίας τὴν μοναδικὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ φρικτοτάτην ἐκείνην δοκιμασίαν. Ἠναγκάσθη δὲ καὶ ὁ Ἰννοκέντιος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν πάπαι νὰ ζητήσωσιν ὅπως πείσωσι τοὺς ὁρθοδόξους διὰ διαπραγματεύσεων πρὸς τὸν εἰς Νίκαιαν καταφυγόντα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὸν ἑλληνα Βασιλέα. Ἡκοῦντο δὲ οἱ πάπαι εἰς τὸ πρωτεῖον, διότι ὁ ἀναγνωρίζων αὐτὸ ἐμελλε, μικρὸν κατὰ μικρὸν, ν' ἀναγνωρίσῃ καὶ ἀποδεχθῇ τὴν μετ'

12. F. H. Reusch, Die Fälschungen in dem Tractat des Thomas von Aquin gegen die Griechen, Abhandlungen der hist. Classe der bayer. Akademie der Wissenschaften zu München 1889, σ. 673-742.

13. Fine unechte homelie des heiligen Cyrill von Alexandrien, ἐν Römische Quartalschrift 1889, III, 97.113.

14. Δοσιθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. Ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σ. 788.

15. Πατρ. Migne Lat. 215, 701.

16. Mansi, XXII, 954. Norden, ἐνθ. ἀν. σ. 243. σημ. Pichler, ἐνθ. ἀν. I, 319. Hefele ἐνθ. ἀν. V, 885.

αὐτοῦ συνδεομένην διδασκαλίαν τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας¹⁷. Πρὸς τοὺς τὰ πάνδενα ὑποστάντας παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ πάπα ὀρθοδόξους Κυπρίους ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γερμανὸς β' (1222 - 1240) γράφων ἔλεγε χαρακτηριστικώτατα περὶ τοῦ πάπα ὅτι «ἐπεχειρεῖ ἀναχωνεῦν τὰ πενταδικῶς ἀριθμούμενα πατριαρχεῖα καὶ ἐν ἐκ τούτων ἀποτελεῖν καὶ τιθέναι τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν νεφελῶν»! Ἐθεώρει δὲ ὁ Γερμανὸς πατέρα παντὸς κακοῦ τὸ ὑπερφίαλον τοῦ πάπα¹⁸. Ὁ Γερμανὸς ἔγραψε καὶ πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον θ' (1227 - 1241), ὅστις ὅμως ἀπαντήσας ἐξῆρε τὸ πρωτεῖον αὐτοῦ καὶ παρέστησε τὴν Ἐκκλησίαν Ρώμης ὡς ἀρχὴν καὶ κεφαλὴν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν¹⁹, ὁ δὲ Ἰννοκέντιος δ' (1243 - 1254) ἐκδοὺς τῷ 1254 διατάξεις, σχετικὰς ἰδίως πρὸς τοὺς Κυπρίους ὀρθοδόξους, ἐπέβαλε τὰ ἐν τῇ λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ ἰσχύοντα λειτουργικὰ καὶ ἄλλα ἥθη καὶ ἔθιμα, ἐλάχιστα μόνον τῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνεχθεῖς.

24. Νεαί ἀπόπειραι ἐνώσεως ἐπὶ Παλαιολόγων.

Τῷ 1261 οἱ Ἕλληνες ἐξεδιώξαν ἐκ ΚΠόλεως τοὺς Σταυροφόρους καὶ τὸν παρείσακτον λατινικὸν Κλῆρον, ἀποκαταστήσαντες τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Δυστυχῶς δὲ οἱ πάπαι δὲν ἐδίστασαν νὰ συμπράξωσι μετὰ τῶν ἐπιδιωκόντων ἐκστρατεῖαν κατὰ τῆς ΚΠόλεως πρὸς τὴν ἐκ νέου κατάκτησιν αὐτῆς. Μεταξὺ τούτων λίαν ἐπικίνδυνος ἦτο ὁ ἡγεμὼν τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας Κάρολος Ἀνδρηγαυικός, ἀγοράσας τὰ ἐπὶ τοῦ θρόνου ΚΠόλεως δικαίωματα. Πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐξ αὐτοῦ κινδύνου ὁ Βασιλεὺς ΚΠόλεως Μιχαὴλ η' Παλαιολόγος (1259 - 1282) ἤρξατο διαπραγματεύσεων πρὸς τοὺς πάπας Ρώμης περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν. Τῷ 1264, ἀποτυχὼν ἐν τῇ κατὰ τῶν κατεχόντων τὴν Πελοπόννησον Φράγκων ἐκστρατείᾳ, ὁ Μιχαὴλ ἔγραψε πρὸς τὸν πάπαν Οὐρβανὸν δ' (1261 - 1264) ἔκτοτε δὲ πρεσβεῖαι ἤρξαντο κινούμεναι μετὰ ΚΠόλεως καὶ Ρώμης. Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1272 εἶχε μεταβῆ εἰς Ρώμην πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον ι' (1271 - 1276) ἑλληνικὴ πρεσβεῖα, δηλώσασα ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνος Βασιλέως προθυμίαν πρὸς ἑνωσιν, ἀπαντήσας δὲ ὁ πάπας ἐζήτει τὴν ἀνευ ὅρων ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν πραγματοποιήσεως τῆς ἐνώσεως συνεκάλεσε Σύνοδον, ὑπέσχετο δὲ ὁ πάπας ν' ἀποτρέψῃ τὸν ἐκ τοῦ Καρόλου Ἀνδρηγαυικοῦ κίνδυνον καὶ νὰ συνδιαλλάξῃ τοῦτον

17. Πρβλ. A. Heisenberg, Neue Quellen zur Geschichte des lateinischen Kaisertums und der Kirchenunion, München (Akademie der Wissenschaften) 1922.3. Εἰς τρία τεύχη τοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου παρέθηκεν ὁ Heisenberg κείμενά τινα τοῦ Νικολάου Μεσαρίτου, σπουδαίως διαφωτίζοντα τὴν ἱστορίαν τῶν πρὸς ἑνωσιν ἀποπειρῶν καθ' ὃν χρόνον οἱ Σταυροφόροι κατεῖχον τὴν Πόλιν. Οἱ λατῖνοι ἤξιον τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ πρωτείου τοῦ πάπα καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ὑποταγὴν.

18. K. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, Β, σ. 10. Pichler ἐνθ. ἀν. Ι, 320 σημ.

19. Mansi, XXIII, 55.

μετὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου. Οὗτος ἐσαγηνεῦθη ἐκ τοιούτων προτάσεων, φρονῶν ὅτι θὰ ἐσώζετο μὲν τὸ Κράτος δὲν θὰ ἐβλάπτετο δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐκ τῆς ἐνώσεως, ἐὰν ἀπλῶς ἀνεγνώριζε τὸ πρωτεῖον τοῦ πάπα, τὸ ἐκκλητικὸν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ «ἐπὶ ψιλοῖς ὀνόμασι». Προκειμένου περὶ τοῦ Filioque παρείχετο ἡ ἐξήγησις ὅτι οἱ λατῖνοι ἐννοοῦσι δι' αὐτοῦ ὅ,τι καὶ οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς ἐκφράσεως «δι' Ἰησοῦ». Ὁ Κλῆρος τῆς ΚΠόλεως ἀνθίστατο εἰς τοιαύτην ἑνωσιν, ἐλάχιστοι δ' ἐτάσσοντο πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Βασιλέως²⁰. Μεταξὺ τῶν ἀνθενωτικῶν ἦτο κατ' ἀρχὰς καὶ ὁ Ἰωάννης Βέκκος, ἀλλ' οὗτος μετεστράφη, παρασύρας τὸν πρῶν ΚΠόλεως Πατριάρχην Γερμανὸν γ' (1267) καὶ ἄλλους κληρικούς. Ὁ πάπας συνεκάλεσεν ἐν Λουγδούνῳ Σύνοδον, εἰς ἣν ἀπέστειλεν ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἀντιπροσώπους ὑπὸ τὸν Γερμανὸν γ', οἵτινες, μετὰ ναυάγια καὶ πολλὰς περιπετείας, ἐφθασαν εἰς Λούγδουνον κατὰ τὴν γ' συνεδρίαν τῆς Συνόδου, κομίζοντες ἐπιστολὴν παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου πρὸς τὸν πάπαν καὶ ἐτέραν ἐκ μέρους δῆθεν 26 Μητροπολιτῶν καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Κλήρου ΚΠόλεως. Ἐν τῇ δ' συνεδρίᾳ τῆς Συνόδου (6 Ἰουλίου 1274) μετὰ τὴν δῆλωσιν τοῦ πάπα, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἐλευθέρως δῆθεν καὶ ἀνευ ἐγκοσμίων ὑπολογισμῶν ὑπετάγησαν ὑπὸ τὴν ἀποστολικὴν ἑδραν Ρώμης, ὁ ἐκ τῶν ἐλλήνων ἀντιπροσώπων Γεώργιος Ἀκροπολίτης ἀνέγνω τὴν ὁμολογίαν πίστεως τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ἀποκηρύσσοντος τὸ Σχίσμα καὶ ἀναγνωρίζοντος τὸ πρωτεῖον τοῦ πάπα, εἰτα δὲ ὁ πρῶν Πατριάρχης ΚΠόλεως Γερμανὸς ἀπήγγειλε τὸ Σύμβολον μετὰ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Ἰησοῦ» δις! Οὕτω, κατὰ τὰς πληροφορίες τῶν πρακτικῶν τῆς Συνόδου, ἐγένετο ἡ ἑνωσις²¹.

Ὡστε ἐὰν πιστεύσωμεν τὰς πληροφορίες ταύτας χωρὶς νὰ προηγηθῇ συζητήσις τις καὶ ἔρευνα, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου ἐδέχθησαν ἀπλῶς τὴν προβληθεῖσαν ἑνωσιν. Πάντως δὲ ἡ πληροφορία περὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως μετὰ τῆς προσθήκης «καὶ ἐκ τοῦ Ἰησοῦ» δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀκριβής. Ὁ Μιχαὴλ Παλαιολόγος ἐβεβαίωκε ὅτι ἡ ἑνωσις ἐμελλε νὰ συντελεσθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναγνώσεως τοῦ πρωτείου, τοῦ ἐκκλητικῶν καὶ τοῦ μνημοσύνου, καὶ τοῦτο κατὰ τύπους, «ἐπὶ ψιλοῖς ὀνόμασι». Ρητῶς δὲ λέγει ὁ ἱστορικὸς Νικηφόρος Γρηγοράς ὅτι ἡ ἑνωσις ἐγένετο «ὕφ' ὄρω τριῶν κεφαλαίων, ἐνὸς μὲν ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνωδαῖς τὸν πάπαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἐτέροις τέτταρσι πατριαρχαῖς, δευτέρου τοῦ ἐκκλητικῶν καὶ τρίτου τοῦ πρωτεύειν ἐν πᾶσι. Περὶ τῆς προσθήκης, ἣν ἐκείνοι περὶ τὸ ἱερὸν καινοτομοῦσι Σύμβολον ἢ περὶ τίνος ἄλλης οἰασοῦν ὑποθέ-

20. Hergenröther, Photius, III, 818 ἐξῆς. Norden, ἐνθ. ἀν. σ. 507 ἐξ. Dräseke, Der Kircheneinigungsversuch des Kaiser Michael Paleologos, ἐν Zeitschrift für wissenschaftl. Theologie, XXXIV, 383 ἐξ. Δημητράκου ο. ο. ο. λ. ο. υ., Ἱστορία τοῦ Σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, Λειψία 1867, σ. 60 ἐξ. Πρβλ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ὁ Ἀλεξανδρεῖας Ἀθανάσιος Β'. Ἐν Ἀθήναις 1929.

21. Mansi, XXIV, 64 ἐξ. Hefele, VI, 172.3.

σεως αναγκαστική τις έρις οὐ συνηνέχθη»²². 'Εν πάσῃ περιπτώσει τοιαύτη ένωσις, γενομένη ὑπὸ τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου πρὸς ἀποτροπὴν κινδύνων τοῦ Κράτους, δὲν δύναται βεβαίως νὰ θεωρηθῇ ένωσις 'Εκκλησιῶν. 'Υπῆρξεν ένωσις ψευδής, καὶ ὡς τοιαύτη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβληθῇ, παρὰ πάσας τὰς προσπάθειας τοῦ Παλαιολόγου προσκρουούσας ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν ἀντίστασιν τῶν ὀρθοδόξων, ἀποτροπιαζομένων πᾶσαν ένωσιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἰς τὰς παραλόγους ἀξιώσεις τῶν παπῶν. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ παρὰ τὰ συμφωνηθέντα ἐν Λουγδούνῳ ὁ νέος πάπας Νικόλαος γ' (1277 - 1280) ἠξίωυ ὅπως οἱ Ἕλληνες ένωθῶσι τελείως μετὰ τῆς λατινικῆς 'Εκκλησίας, χωρὶς νὰ διατηρήσωσι τὰς λειτουργικὰς αὐτῶν διαφορὰς, ὅσαι ἀντίκεινται εἰς τὴν λατινικὴν πίστιν²³. Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀσκόπων ἐνεργειῶν τοῦ Μιχαήλ Παλαιολόγου ὑπῆρξεν ὅτι οἱ πάπαι ἰδόντες διαφυσθείσας τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, ἐπανελημμένως ἀνεθεμάτισαν αὐτόν, θεωρήσαντες οὕτω ὡς μὴ γενομένην τὴν ἐν Λουγδούνῳ ψευδῇ, ἄλλως τε, ένωσιν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιχαήλ, στερηθέντος βασιλικῶν τιμῶν κατὰ τὴν ταφήν, ἀπεκηρύχθησαν καὶ ἐπισήμως πᾶσαι αἱ πρὸς τὴν ψευδῇ ένωσιν γενόμεναι ἐνεργεῖαι αὐτοῦ.

'Αγωνιζόμενοι δὲ οἱ πάπαι νὰ ἐπιβάλωσιν ἑαυτοὺς καὶ ἐπὶ τῶν λαῶν καὶ ἡγεμόνων τῆς Δύσεως, ἡναγκάζοντο νὰ κατέρχωνται εἰς σκληροὺς πρὸς αὐτοὺς ἀγῶνας, καταρρίπτοντες πολλὰκις μάλλον ἢ ἐξυψούντες τὸ κύρος αὐτῶν. 'Απὸ τοιαύτης ἐπόψεως πολυσήμαντος ὑπῆρξεν ὁ ἀγὼν τοῦ πάπα Βονιφάτιου η' (1294 - 1303) πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας Φίλιππον δ' (1285 - 1314) ποικιλαχῶς προπηλακίσαντα καὶ εὐτελίσαντα τὸν πάπαν. 'Εναντίον τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ ὁ Βονιφάτιος η' ἐξέδωκε τῇ 18 Νοεμβρίου 1302 τὴν πολυθρόνητον βούλλαν Unam Sanctam. Δι' αὐτῆς ἐδογματίσεν ὅτι ὑπάρχει μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ 'Εκκλησία, ἥτις δὲν ἔχει δύο κεφαλὰς, δίκην τέρατος, ἀλλὰ μίαν, τὸν Χριστὸν καὶ τὸν τοποτηρητὴν τοῦ Χριστοῦ Πέτρον καὶ τὸν διάδοχόν αὐτοῦ. 'Εκ τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὴν 'Εκκλησίαν ἀνήκουσι δύο μάχαιραι, ἡ πνευματικὴ καὶ ἡ κοσμικὴ. 'Ότε οἱ 'Απόστολοι εἶπον πρὸς τὸν Κύριον ἰδοὺ ὧδε δύο μάχαιραι, δὲν εἶπεν ὁ Κύριος ὅτι εἶναι πολὺ, ἀλλ' ἱκανόν. 'Αμφότεραι αἱ μάχαιραι εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς 'Εκκλησίας· αὕτη μεταχειρίζεται τὴν πνευματικὴν διὰ τοῦ ἱερέως, τὴν δὲ κοσμικὴν διὰ τοῦ ἡγεμόνος ἐν πολέμῳ, τῇ ὑποδείξει τοῦ ἱερέως. 'Η μία μάχαιρα δέον νὰ ὑπόκειται ὑπὸ τὴν ἄλλην, ὅθεν καὶ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία δέον νὰ ὑπόκειται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν, διότι δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἄλλως τάξις, ἐὰν ἡ μία μάχαιρα δὲν ὑπέκειτο ὑπὸ τὴν ἄλλην. 'Εὰν παραπλανηθῇ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, δικάζεται ὑπὸ τῆς πνευματικῆς, ἀλλ' ἐὰν παραπλανηθῇ ἡ πνευματικὴ ἐξουσία, δικάζεται μόνον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, οὐχὶ δὲ ὑπ' ἀνθρώπων, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ 'Αποστόλου «ὁ πνευματικὸς ἀνακρίνει πάντα αὐτὸς δὲ ὑπ'

οὐδενὸς ἀνακρίνεται» (Α' Κορ. 2, 15). 'Εὰν τις λοιπὸν ἀντιστῇ εἰς τὴν παρὰ Θεοῦ κατασταθεῖσαν ἐξουσίαν ταύτην, ἀνθίσταται εἰς διάταξιν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς οἱ Μανιχαῖοι ἀναγνωρίζει δύο ἀρχάς· ὅθεν διαδηλοῦμεν, ὀρίζομεν καὶ ἀνακηρύσσομεν ὅτι πᾶσα ἀνθρωπίνη κτίσις πρὸς σωτηρίαν αὐτῆς δέον νὰ ὑποτάσσεται τῷ Ρωμαίῳ Ποντίφικῳ²⁴.

Τοιαῦτά τινα ἐδογματίσεν ὁ πάπας Βονιφάτιος, ἀλλ' ἔσχε τέλος οἰκτρὸν, διασεῖσαν ἐκ βάρβρων τὸν παπισμὸν. Παρὰ ταῦτα ἡ βούλλα αὐτοῦ ἐξηκολούθησεν ἰσχύουσα ὡς παρέμειναν ἰσχύοντες οἱ μῦθοι καὶ τὰ πλαστὰ κείμενα, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον. Μετὰ μικρὸν ἤρξατο ἡ λεγομένη Βαβυλωνέως αἰχμαλωσία τῶν παπῶν Ρώμης, ἀπαχθέντων εἰς Ἀβινιῶνα, καὶ τὸ ἀξιοθρήνητον, ἐπὶ ἑνα αἰῶνα διαρκέσαν, ἐσωτερικὸν σχίσμα (1305 - 1409).

'Εκ τῶν παπῶν τῆς οἰκτρᾶς ἐκείνης περιόδου ἦλθεν εἰς ἐπικουρινίαν πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ανατολῆς ὁ Οὐρβανὸς ε' (1378 - 1389), ὅστις διεμήνυσε πρὸς τὸν Πατριάρχην ΚΠόλεως Νεῖλον (1379 - 1388) διὰ τοῦ Φραγουλιάνου 'Επισκόπου Δαυλίου τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ περὶ ένώσεως τῶν 'Εκκλησιῶν. Τῷ 1386 ἔγραψεν ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Οὐρβανὸν τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴν ἐπιστολὴν «τῷ μακαριωτάτῳ δεσπότη, τῷ πάπα κύρ Οὐρβανῷ, ἀκρῶ ἀρχιερεῖ ἀξιωτάτῳ, Νεῖλος ἐλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, τὸν προσήκοντα χαιρετισμὸν ἀπονέμω τῇ μακαριότητι σου. 'Ηλθεν ἐνταῦθα ὁ αἰδεσιμώτατος ἐπίσκοπος Δαυλίου Φραγουλιάνος καὶ εἶπε πρὸς ἡμᾶς λόγους τινάς, ὡς ἀπὸ τῆς μακαριότητός σου, οὐς ἀπεδεξάμεθα ὑπερβαλλόντως καὶ ἡυχαιστήσαμεν τῷ Θεῷ καὶ τῇ μακαριότητι σου· ὅτι δὲ οὐκ ἔφερε γράμματα τῆς μακαριότητός σου πρὸς ἡμᾶς, ἵνα πληροφορηθῶμεν βεβαίως περὶ ὧν εἶπε, διὰ τοῦτο οὐδὲν λέγομεν· ὅταν δὲ λάβωμεν ἀκριβῆ πληροφορίαν καὶ διὰ γραμμάτων καὶ δι' ἀποκρισιarίων τῆς μακαριότητός σου, καὶ γνωρίσωμεν φανερώτερον τοὺς σκοποὺς αὐτῆς καὶ τὸ θέλημα, τότε θέλομεν δώσει ἀπολογίαν τὴν πρέπουσαν. Καὶ ἡμεῖς γὰρ λίαν ἀποδεχόμεθα τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ένωσιν τῶν 'Εκκλησιῶν, πλὴν ἵνα γένηται καθὼς θέλει ὁ Θεὸς καὶ καθὼς ἦτον καὶ πρὸ τοῦ σχίσματος· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ καθὼς λέγουσί τινες περὶ ἡμῶν, ὅτι θέλομεν ἵνα ἔχωμεν πρωτεῖα καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ένωσιν. Τοῦτο οὐκ ἐστὶν ἀληθές. 'Ημεῖς γὰρ ὁμολογοῦμεν ὅτι πρῶτον σὲ ἔχομεν, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἀγίων πατέρων, μόνον ἐὰν γένηται ἡ ένωσις καθὼς πρέπει. 'Αλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐν ἀληθείᾳ ὅτι ὅσα γράμματα ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς, εἰς τὸν Τοῦρκον ὑπάγουσι πρότερον. Πάσχομεν μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν Τούρκων, συγχωρήσει Θεοῦ, διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πλὴν ἔχομεν πᾶσαν ἐλευθερίαν ὥστε καὶ γράμματα δέχεσθαι καὶ ἀντιγράφειν καὶ ἐπιστέλλειν καὶ χειροτονεῖν καὶ πέμπειν 'Επίσκοπον ὅπου βουλόμεθα. Πληροφοροῦμεν οὖν καὶ τοῦτο τὴν μακαριότητά σου, ὡσὰν ἀνεμποδίστως

22. Νικηφόρου Γρηγορᾶ, 'Ιστορία ἐκδ. Bonnæ Γ. 125-30. 'Ανδρ. Δημητραπεροπούλου, 'Ιστορία τοῦ Σχίσματος, σ. 65-8.

23. Hefele, ἐνθ' ἐν. VI, 159.

24. H. Denzinger, Enchiridion Symbolorum defi-

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Χειρονομία ἀξία ἐξάρσεως.

Ζωηράν συγκίνησιν προεκάλεσεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἡ διὰ τῶν ἐφημερίδων ἀναγγελλθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς προσεχούσης ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Μητροπόλιν τῶν Πατρῶν τῆς ἁγίας Κίρας τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, ἡτις ἐπὶ πέντε αἰῶνας φυλάσσεται εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου τῆς Ρώμης.

Ἡ ἐπιστροφή τῆς ἁγίας Κίρας ἔρχεται ὡς συνέχεια δύο ἄλλων σχετικῶν σημαντικῶν γεγονότων, ἡτοι ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἐν Πάτραις νέου περικαλλοῦς ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀποστόλου, αἰτνες ὁδηγοῦν εἰς παλαιοχριστιανικὰ κτίρια.

Οὕτως ἡ πόλις τῶν Πατρῶν θὰ καταστή ἁληθῶς παγχοριστιανικὸν προσκόνημα, διότι θὰ κατέχῃ αὐθεντικὸν λείψανον Ἀποστόλου καὶ δὴ τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀνδρέου καὶ θὰ ἐπιδεικνύῃ παλαιοχριστιανικὰ μνημεῖα, συναρτώμενα πρὸς τοὺς καθαγιασθέντας διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αἵματος τοῦ Πρωτοκλήτου τόπους.

Ἀληθῶς εἶναι ἀξία ἐξάρσεως ἡ χειρονομία τοῦ Πάπα Παύλου Στ'. Ὡς ἐλπίζωμεν δέ, ὅτι αὕτη θὰ εἶναι ἡ ἀπαρχὴ ἀναγνωρίσεως καὶ ἐτέρων μεγάλων ὀφειλῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν ὀρθόδοξον.

γράφῃ πρὸς ἡμᾶς περὶ ὧν βούλεται· ἔτοιμοι γάρ ἐσμεν ἀπολογεῖσθαι περὶ τούτων. Ἐρρωσο, μακαριώτατε δέσποτα»²⁵. Ὡς πρὸς τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα ἀξία προσοχῆς ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, γεγραμμένης ἐν πνεύματι πραότητος, εἶναι τὰ ἐξῆς σημεία. Ὁ Πατριάρχης Νεῖλος θεωρῶν ἀνεπίσημον τὸ διάβημα τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ ἐπεφυλάχθη ν' ἀπαντήσῃ εἰς γράμματα τούτου. Ἐπιθυμεῖ τὴν ἑνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀλλὰ τοιαύτην ὅποια ὑπῆρχε πρὸ τοῦ σχίσματος. Ἀποκροῦει ὁ Πατριάρχης τὴν κατηγορίαν ὅτι ἀποστέρει τὴν ἑνωσιν διότι θέλει νὰ ἔχῃ τὰ πρωτεῖα. Γινώσκει τὰς διατάξεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὅθεν ὁμολογεῖ ὅτι ἔχει καὶ θεωρεῖ πρῶτον τὸν πάπαν Ρώμης κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων Πατέρων, ἀρκεῖ μόνον ἵνα ἡ ἑνωσις γένηται ὡς πρέπει. Εἰς τοιαύτην δὴλωσιν ἡδύνατο νὰ προβῇ πᾶς ὀρθόδοξος Ἱεράρχης, ἀλλ' οἱ πάπαι Ρώμης δυστυχῶς δὲν ἐζήτουν τὸ ἡθικὸν πρωτεῖον, ὑπερἀνεγνώριζεν ὁ Πατριάρχης Νεῖλος. Ἡξίουσαν νὰ ἐπιβάλωσι τὸ μοναρχικὸν πρωτεῖον ὡς τοῦτο διευρυνώθη ἀπὸ τοῦ πάπα Γρηγορίου α'.

(Συνεχίζεται) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ (†)

Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος

nitionum et declarationum de rebus fidei et morum¹², Friburgi Br. 1941, σ. 205—6.

25. Σοφ. Οἰκονόμου, Φωτίου τὰ Ἀμφιλόχεια, Ἀθήνησι 1858, σ. κθ' σημ.

Διὰ νὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ διακήρυξις.

Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι τὰ νέα νομοσχέδια περὶ τῆς Παιδείας διακηρύττουν, ὅτι τὸ ἐκπαιδευτικὸν μας ἰδεῶδες θὰ ἔχῃ ὡς θεμέλιον τὴν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν καὶ βιοθεωρίαν, ὡς καὶ τὸ καθ' ὅλον ἀνθρωπιστικὸν πνεῦμα.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀξιοποιηθῇ ἡ διακήρυξις αὕτη καὶ διὰ νὰ μὴ μείνῃ κενὸς λόγος, πρέπει εἰς ὅλας τὰς ἐπὶ μέρους περιπτώσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως νὰ λαμβάνωνται μέτρα σύμμετρα πρὸς τὴν διακήρυξιν ταύτην. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ ὑπὸ Ἱδρυσιν Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον, ὅπερ θὰ δίδῃ τὰς κατευθύνσεις τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, πρέπει νὰ μὴ ἀπουσιάζουν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ θεολογικοῦ κόσμου. Ἐπὶ πλέον καὶ εἰς τὰς τελευταίας τάξεις τοῦ Λυκείου πρέπει νὰ παρέχεται ζῶσα θρησκευτικὴ ἀγωγή. Ὡσαύτως εἰς πάσας τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς πρέπει νὰ προβλεφθοῦν ἔδραι καὶ μαθήματα, τὰ ὅποια θὰ προσανατολίσουν κοσμοθεωριακῶς καὶ βιοθεωριακῶς τοὺς φοιτητὰς καὶ σπουδαστάς, διὰ νὰ μὴ ἐξελιχθοῦν οὗτοι εἰς μονομερεῖς ἐπιστήμονας, γνωρίζοντας μὲν τὰ τοῦ τεχνικοῦ καὶ οικονομικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἀγνοοῦντας τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐλληνορθοδόξου πνευματικῆς παραδόσεως.

«Ἡ ἐπικοινωνία τῶν ὀρθοδόξων».

Ὁ πανοσ. ἀρχιμανδρίτης κ. Ἡλίας Μαστρογιαννόπουλος εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς τὰς «Ἀκτῖνας» ὑποδεικνύει τὰ μέσα, τὰ ὅποια θὰ καταστήσουν δυνατὴν τὴν «ἐπικοινωνίαν τῶν ὀρθοδόξων». Ταῦτα εἶναι ἀφ' ἑνὸς ἡ γνωριμία, ἀφ' ἑτέρου ἡ κοινωνία ἀγάπης, ἐκ τρίτου ἡ συνεργασία καὶ τέλος ἡ ἐνότης προσευχῆς καὶ λατρείας.

Ἡ ἀμοιβαία γνωριμία προσώπων καὶ καταστάσεων, ἰδεῶν καὶ κινήσεων (ἐκκλησιαστικῶν, θεολογικῶν, ποιμαντικῶν, ἱεραποστολικῶν κ.λ.π.) φέρει ὁποσδήποτε ἓνα ἐμπλουτισμόν. Φωτεινὸν ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι τὸ παράδειγμα τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, οἵτινες ἐπεκονώνουν μεταξύ των διὰ κοινωδυστάτων ταξιδίων, δι' ἐπιστολῶν καὶ διὰ συνόδων.

Ἡ κοινωνία ἀγάπης πρέπει νὰ στηρίζεται εἰς τοὺς λόγους τοῦ Παύλου : «Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάετε» (Γαλ. στ', 2), «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ', 26), «χαίρει μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίει μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. ιβ', 15).

Ἡ συνεργασία τῶν ὀρθοδόξων εἶναι δυνατὸν νὰ γίνηται ἐπὶ ἐπιπέδον θεωρητικοῦ καὶ πρακτικοῦ, ἐκκλησιαστικοῦ καὶ θεολογικοῦ. Πολύτιμος ἀνταλλαγὴ πείρας εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ εἰς τὸν τομέα π.χ. τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, τῶν νεανικῶν κινήσεων καὶ κατασκηνώσεων, τῆς χριστιανικῆς δημοσιογραφίας, τῆς λειτουργικῆς καὶ ἐνοριακῆς πράξεως, τῆς ποιμαντικῆς καὶ προνοιακῆς δραστηριότητος.

Ἀλλ' ἡ πραγματικὴ ἐνότης, ἡ ἐν Χριστῷ ἐνότης τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν, δὲν ἐπιτυγχάνεται τελικῶς παρὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς προσευχῆς καὶ ἐν τῇ εὐχαριστιακῇ κοινωνίᾳ. Αὕτη δημιουργεῖ ἕνα νέον δεσμὸν αἵματος ἀσυγκρίτως ἰσχυρότερον παντὸς ἄλλου. Κοινωνοῦντες τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, μετέχοντες τοῦ ἰδίου Ποτηρίου, γινώμεθα ἐν νέον ἔθνος, ἅγιον καὶ αἰκουμενικόν (Α' Πέτρ. β', 9). Ὡστε ἡ λειτουργικὴ ἐνότης εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Ὁρθοδόξων.

Τιμητικὴ διάκρισις.

Κατόπιν ὁμοφώνου ἀποφάσεως τοῦ προηγουμένου Δημοτικοῦ Συμβουλίου Πειραιῶς ἐπεδόθη τὸ Χρυσὸν Μετάλλιον τῆς πόλεως τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης καὶ Τοποτηρητὴν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πειραιῶς κ. Προκόπιον.

Ἡ τιμητικὴ αὕτη διάκρισις ἐγένετο εἰς δικαίαν ἀναγνώρισιν τῶν πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς πνευματικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ διακεκριμένου Ἱεράρχου, ὅστις συνδέεται μετὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας.

Τὸ γεγονὸς τιμᾷ οὐ μόνον τὸν Σεβ. Ἱεράρχην, ἀλλὰ καὶ τὸ προηγούμενον Δημοτικὸν Συμβούλιον τοῦ Πειραιῶς, διότι ἀποδεικνύει, ὅτι τοῦτο παρηκολούθει μετ' ἐνδιαφέροντος τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ συνειργάζετο μετ' αὐτῆς ἀρμονικῶς. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἐὰν τὰ Δημοτικὰ Συμβούλια πασῶν τῶν πόλεων τῆς πατρίδος μας παρηκολούθουν μετὰ παρομοίον ἐνδιαφέροντος τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν μας, συνεργαζόμενα στενῶς μετ' αὐτῶν.

Πνευματικὸς ἡγέτης καὶ πατήρ.

Δικαίως ὁ Τύπος ἐξῆρε τὴν προσωπικότητα τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Ἀρχιμανδρίτου Γερβασίου Παρασκευοπούλου.

Ὁ ἐκλιπὼν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ λαμπρὰν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πνευματικὴν δρᾶσιν. Ὑπῆρξε σύγχρονος ἀσκητής, γενναῖος ἀγωνιστής, ἐνθουσιώδης διδάσκαλος καὶ στοργικὸς πατήρ τῶν ὀρφανῶν καὶ τῶν ἐνδεῶν. Παροιμιώδης ὑπῆρξεν ἡ ἀνιδιοτέλεια αὐτοῦ. Διετέλεσε Μέγας Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐπὶ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσάνθου. Ἐν Πάτραις ἀνέπτυξε πολυσχιδῇ δρᾶσιν, κηρύττων κατὰ τρόπον φλογερὸν καὶ συγγράφων ἐποικοδομητικὰ ἔργα. Ἐπὶ πλέον ὁ πατήρ Γερβάσιος ἵδρυσε τὴν Ἀναπλαστικὴν Σχολὴν Θελέων «Ἀγία Ταβιθά», τὴν Οἰκοκυρικὴν Σχολὴν «Ἀγία Μακρίνα» καὶ παιδικὰς κατασκηνώσεις, προσέβη δὲ εἰς ἀναριθμήτους ἄλλας ἀγαθοεργίας.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξηγεῖται διατὶ ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία του ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς σπανίας ἐκδηλώσεις ἀφοσιώσεως τῶν πιστῶν καὶ ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀρχῶν. Ἀληθῶς ὁ πατήρ Γερβάσιος ὑπῆρξε πνευματικὸς ἡγέτης καὶ

πατήρ, ἐμπνέων καὶ καθοδηγῶν τὰ πλήθη τῶν πνευματικῶν του τέκνων.

Κύριος ἀναπαύσαι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν Ἀγίων!

Θεολογικὴ αἰσθητικὴ.

Εἰς τὴν στήλην τῶν Ἐπιφυλλίδων τῆς «Καθημερινῆς» παρουσιάσθη προσφάτως ἡ στενὴ σχέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸ Ὁραῖον ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ὀγκώδους ἔργου τοῦ Hans Urs von Balthasar ὅπερ φέρει τὸν τίτλον «Λαμπρότης, μία Θεολογικὴ Αἰσθητικὴ».

Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τῶν σχέσεων Χριστιανισμοῦ καὶ Ὁραίου θὰ εἶναι ἑλλιπής, ἐὰν δὲν μνημονεύηται ἡ Ὁρθόδοξος Αἰσθητικὴ, ἥτις ἐξαίρει τὸ ἰδανικὸν τῆς «καθολικῆς ὡραιότητος», τοῦ ὁποῦ κήρυκες ὑπῆρξαν, πρὸς τοὺς ἄλλους, οἱ Ντοστογιέφσκυ καὶ Μπερδιάγιεφ. Ἡ Ὁρθόδοξος Αἰσθητικὴ παρουσιάζεται κατ' ἀριστον τρόπον εἰς τὰ λειτουργικὰ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας μας, ἅτινα ἐξυμνοῦν τὰς ἀξίας τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Κάλλους καὶ πᾶν ὅ,τι ἐν τε τῇ πνευματικῇ καὶ ὀλικῇ σφαίρᾳ αἰσθητοποιεῖ ταύτας. Οὕτω, πρὸς τοὺς ἄλλους, ἐξαίρονται τὸ ἀπόλυτον, «ἄρρητον», «ἀκήρατον» καὶ «ἐράσιμον» κάλλος τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ «ὡραιότητος τῷ κάλλει» Σωτῆρος Χριστοῦ, τὸ κάλλος τοῦ «ὡραίου ὑπὲρ σάπφειρον καὶ χρυσόν» Σταυροῦ καὶ ἡ ὡραιότης τῆς κτίσεως, τοῦ ἐνάστρου οὐρανοῦ, τῆς ἀνθοστολίστου γῆς, τῆς «ὡραιωθείσης ἐν γυναιξὶ» Θεοτόκου, τῆς λαμπύσης ἐξ ἐρασμοῦ κάλλους Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἁγίων, οἵτινες ἔχουν «πρωτόκτιστον κάλλος» καὶ εἶναι «λελαμπρυσμένοι τῆς ὡραιότητος ταῖς καλλοναῖς».

Ὡστε οἰαδήποτε Θεολογικὴ Αἰσθητικὴ δέον ὁπωσδήποτε νὰ προβάλλῃ τὴν Ὁρθόδοξον ταύτην Αἰσθητικὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ γερμανὸς προτεστάντης Καθηγητὴς Ernst Benz, ὅταν ἔγραφεν: «Εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ὁρθοδοξίας ἀνήκει καὶ τὸ γεγονὸς, ὅτι μόνη αὕτη διεφύλαξε τὴν ἰδέαν τῆς ὡραιότητος τοῦ Θεοῦ καὶ οὐδόλως παύει νὰ ἐξυμνῇ ταύτην ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ τοῖς ὕμνοις αὐτῆς».

Τραγικὰ διαπιστώσεις.

Ὁ συνεργάτης τῆς «Θεσσαλονίκης» κ. Παπαβασιλείου δικαίως ἔκρουσε τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου διὰ τὴν τραγικὴν κατάστασιν τῆς ἐν Στουτγάρδῃ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ κοινότητος. Ἡ κατάστασις αὕτη χαρακτηρίζεται ὑπ' αὐτοῦ «ὡς χαώδης καὶ ὁπωσδήποτε λίαν ἀνησυχητικὴ». «Μέχρι στιγμῆς ἐκ τῶν 12.000 Ὁρθοδόξων Ἑλλήνων τῆς Στουτγάρδης οἱ 3.500 ἔχουν ἐπισήμως προσχωρήσει εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά. Οἰκῆμα Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν ὑπάρχει. Αἱ λειτουργίαι γίνονται εἰς... αἰθουσαν θεάτρου τῶν ρωμαιοκαθολικῶν! Ἀκόμη, καὶ παρὰ τὰ σχετικὰ διαβήματα τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Στουτγάρδης, Βάδης καὶ Βυρτεμβέργης πρὸς τὰ ἐν Ἑλλάδι ἀρμόδια ὑπουργεῖα, δὲν λειτουργεῖ ἑλληνικὸν σχολεῖον. Ἀποτέλεσμα: Νὰ ἐρωτῶνται

οί γονεῖς τῶν Ἑλλήνων μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ὑποχρεωτικῶς φοιτοῦν εἰς γερμανικά σχολεῖα, εἰς ποῖον δόγμα νὰ γίνεται τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν διὰ τὰ τέκνα των, εἰς τὸ δόγμα τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἢ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ! ! Ὑφίσταται κρίσις ἐκκλησιαστικὴ μὲ ἀνυπολογίστους ἐθνικὰς ζημίας καὶ μὲ ὅλας τὰς ἐξ αὐτῆς ἐπιπτώσεις διὰ τὸν προσωρινῶς ἀπόδημον Ἑλληνισμόν τῆς περιοχῆς».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, τί ἄλλο περιμένουν οἱ ἀρμόδιοι, διὰ νὰ ἀφυπνισθοῦν ἐκ τοῦ ὕπνου τῆς ἀδιαφορίας των ; Ἐὰν δὲν ἀφυπνισθοῦν καὶ δὲν λάβουν σύντονα μέτρα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἀπαράδεκτου καταστάσεως, ἀσφαλῶς «θὰ ζήσωμεν ἡμέρας, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ τέκνα τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀδελφῶν μας ἐξ ἀκοῆς καὶ μόνον θὰ γνωρίζουν τὴν γλῶσσαν, τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν γονέων των».

Δικαία ἐπιβράβευσις.

Ἀπετέλεσε δικαίαν βράβεισιν τῆς ἀδιαλείπτου ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος καὶ ἀποδοτικότητος τοῦ κ. Παραγιωτάκου ἡ πάμπληρος ἀνάδειξις του ὑπὸ τῆς οἰκείας Σχολῆς εἰς τὴν καθηγητικὴν ἑδραν τοῦ Ἑκκλησιαστικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Καὶ δυνάμεθα μάλιστα νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἐβράδυνέν πως ἡ τελεσίδικος αὕτη ἀναγνώρισις τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐνημερότητος καὶ περιοπῆς. Διότι ὁ κ. Παραγιωτάκος ἀποτελεῖ παράδειγμα χαλκεντέρου φιλοπονίας καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐκαλλιέργησε, μὲ συνέπειαν καὶ εὐσυνειδησίαν, τὴν ἐπιστήμην τοῦ Ἑκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Αἱ δὲ πολλαὶ του μελέται, γνωμοδοτήσεις καὶ ἔρευναι ἔχουν τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιστημονικῆς ἐμβριθείας καὶ ἀκριβείας. Καὶ εἰς τὰς ἀρετάς του αὐτὰς δεόν νὰ προστεθῇ καὶ τὸ καταπάγιον Ὁρθόδοξον φρόνημά του, τὸ ὁποῖον ἐκτιμῶσα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ὡς Νομικὸν Σύμβουλόν της. Ἡ «Ἐκκλησία», χάριτος ἰδιαιτέρως διὰ τὴν τιμητικὴν του ἐκλογὴν, εἴχεται ὁλοφύχως νὰ λαμπρύνῃ διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ διδακτικῆς του δράσεως τὴν Σχολήν, ἡ ὁποία τόσον τιμητικῶς τὸν ἀνέδειξεν.

Ἡ νοσοκομειακὴ περίθαλψις.

Ἀκρῶς ἐνδιαφέρονται ὑπῆρξαν αἱ θέσεις τὰς ὁποίας ἔλαβον, ἐτόνισαν καὶ ἀνέπτυξαν διαπρεπεῖς ἐκπρόσωποι τοῦ ἱατρικοῦ κόσμου τῆς χώρας κατὰ τὴν διάρκειαν δημοσίας συζητήσεως «στρογγύλης» τραπεζίης, τὴν ὁποίαν ὀργάνωσεν ἡ Ἑλληνικὴ Καρδιολογικὴ Ἑταιρεία πρὸ ἑβδομάδος εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Χίλτον». Αἱ θέσεις αὗται ἀφεώρων τὰ κύρια προβλήματα καὶ τὰς ἐλλείψεις, τὰς ὑπὸ τῶν νοσοκομείων τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων ἀντιμετωπιζομένας εἰς τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν των. Ἡ πρότασις δημιουργίας μικρῶν νοσοκομειακῶν μονάδων, ἡ διαπίστωσις τῆς παραγνωρίσεως τῆς σημασίας τῶν ἐξωτερικῶν ἱατρείων, αἱ ὑποδειχθεῖσαι λύσεις τοῦ προβλήματος ἀνεπαρκείας τῶν ἐφημερευόντων νοσο-

κομείων, ἡ κατάδειξις ἀνίσου διανομῆς τῶν κρατικῶν κονδυλίων ἐξοπλισμοῦ κατὰ κλινικάς, ἡ παρουσιασθεῖσα εἰκὼν τῆς ἐλλιπεστάτης χρησιμοποίησεως τῶν προϋποθέσεων, τὰς ὁποίας παρέχει ἡ νοσοκομειακὴ ἐργασία διὰ τὴν ἱατρικὴν κατάρτισιν, ὡς καὶ ἄλλαι τονισθεῖσαι καὶ ἐκτεθεῖσαι ἀλήθειαι ὑπεγράμμισαν κατὰ τὸν εὐγλωττότερον τρόπον τὴν ἀνάγκην ἐκ νέου καὶ ἐξ ὁλοκλήρου ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων καὶ ἐλλείψεων τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ ἔργου.

Εἶναι δὲ ἐξόχως παρήγορον, ὅτι ὁ νῦν ἐφύπουργός Ὑγιεινῆς καὶ διαπρεπὴς ἱατρός κ. Κοκκέβης διακατέχεται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ριζικῆς αὐτῆς ἀνανεώσεως ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Ἡ δὲ διαβεβαίωσίς του, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ συζήτησιν, ὅτι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον διετέθη ἐφέτος προϋπολογισμὸς κατὰ 16 % μεγαλύτερος καὶ ὅτι θὰ καταβληθῇ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἰδίου πᾶσα προσπάθεια διὰ τὴν ἀνανέωσιν καὶ ἀρτίωσιν τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως, ἀποτελεῖ βάσιν αἰσιοδοξίας καὶ πίστεως, ὅτι αἱ ἀκονσθεῖσαι διαπιστώσεις δὲν θὰ μένουν ἄκαρποι.

Ἡ διακράτησις τῆς νεότητος.

Κατὰ σχετικὸν ὑπόμνημα, καταρτισθὲν ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν στατιστικῆς τῆς ἀγγλικῆς ἀστυνομίας, ὁ ἀριθμὸς τῶν διαπραχθέντων κατὰ τὸ 1963 εἰς Μ. Βρετανίαν ἐγκλημάτων καὶ ἀδικημάτων ἦτο κατὰ 9,1 % μεγαλύτερος τοῦ προηγούμενου ἔτους, τὸ δὲ ἥμισυ περίπου τῶν ἐνόχων ἦτο ἡλικίας κάτω τῶν 21 ἐτῶν.

Καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ὁ δείκτης τῆς νεανικῆς ἐγκληματικότητος δίδει ἀνάλογα ποσοστά, πράγμα τὸ ὁποῖον σημαίνει σαφῶς, ὅτι τὸ παιδί καὶ ὁ ἔφηβος εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον ἐκτίθενται διαρκῶς περισσότερον εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ ἰδεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμπνέουν καὶ πραγματοποιοῦν ἠθικὴν ἀμβλυνσιν εἰς τὴν σημερινὴν νεότητα.

Σήμερον, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε, ἡ νεότης ἀποξενοῦται δυστυχῶς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τοῦ ὑγινοῦς πολιτισμοῦ καὶ δὲν εἶναι ἄλλαι ἀπὸ τὰς χριστιανικάς. Εἰς τοῦτο συντελοῦν αἱ ὕλιστικαὶ ἰδέαι, τὰς ὁποίας ἐκκολάπτει καὶ τονώνει αὐτομάτως ἡ ραγδαία τεχνικὴ πρόοδος. Ἐχουν ὅμως καὶ παθητικὴν μερίδα εὐθύνης εἰς τοῦτο καὶ πολλοὶ Ἑκκλησίουι, διότι αὗται δὲν κάμνουν, ὅ,τι καὶ ὅσα θὰ ἔπρεπε διὰ νὰ ἐπιδράσουν εἰς τὸ παιδί καὶ τὸν νέον. Ἐκ τῶν προτεσταντικῶν μάλιστα Ἑκκλησιῶν τινὲς ἀκολουθοῦν γραμμὴν ἡ ὁποία εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ, ὅτι δικαιολογεῖ ἕως ἐνὸς σημείου τὴν ἠθικὴν ἀμβλυνσιν εἰς τὴν νεότητα, εὐνοοῦσαι τὴν κατηχητικὴν ἀγωγὴν ὑπὸ ἐλευθέρια σχήματα, διατηροῦντα ἀπλῶς τὸ ἐπίχρυσμα τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ ὄντα εἰς τὴν οὐσίαν των ἐσφραγισμένα ἀπὸ τὸ ὕλιστικόν καὶ εὐδαιμονιστικόν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Σύνοδος

Τὸ σχέδιον τοῦ νέου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ εἰσηγητικὴ ἐκθεσις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὸ διαβιβαστικὸν αὐτῆς ἐγγράφον πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Παιδείας, παρεδόθησαν εἰς τὸν ὑφυπουργὸν κ. Α. Ἀκρίταν ὑπὸ Ἐπιτροπῆς ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, Κυθήρων κ. Μελέτιου, Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομου καὶ Κασσανδρείας κ. Συνεσίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης, προσφωνῶν τὸν κ. ὑφυπουργόν, ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὴν ταχεῖαν παράδοσιν τοῦ Χάρτου εἰς τὸ ὑπουργεῖον καὶ ἐτόνισεν, ὅτι αἱ ὑπὸ τῆς Συνόδου, ὡς ἐντολοδόγου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, γινόμεναι τροποποιήσεις εἰς τινὰ ἄρθρα τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν Χριστιανῶν καὶ Ἐκκλησίας. Καί, τέλος, παρεκάλεσεν τὸν κ. ὑφυπουργόν, ὅπως ἐπιταχυνθῇ ἡ σχετικὴ διαδικασία διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ὡς Κώδικος.

Ὁ κ. Α. Ἀκρίτας ἠὐχαρίστησε τοὺς Ἱεράρχας καὶ ὑποσχέθη, ὅτι θὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην, ἐν συναισθήσει τῆς πολιτικῆς του εὐθύνης ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας.

'Ιερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 11 μέχρι 25 Ἰουλίου ἐχοροστάτησεν εἰς διάφορους ἱεροὺς ναοὺς, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων καὶ τῶν παρ' Αὐτῷ Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διάφορα πρόσωπα κ.τ.λ.

Ἐχοροστάτησε: Τῇ 12ῃ Ἰουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Τῇ 19ῃ Ἰουλίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας εἰς τὸν Ἐσπερινὸν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ Παγκρατίου.

Τῇ 25ῃ Ἰουλίου εἰς τὸν Ἐσπερινὸν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς.

Προέστη: Τῇ 16ῃ Ἰουλίου τῆς ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τελεσθείσης Νεκρωσίου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου στρατηγοῦ Μερεντίτη.

Παρέστη: Τῇ 15ῃ Ἰουλίου εἰς τὴν ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης γενομένην τελετὴν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου Κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος, ἀπευθύνας πατρικᾶς συμβουλίας πρὸς τοὺς ἀποφοίτους καὶ διανείμας ἰδιοχείρως τὰ σχετικὰ πτυχία.

Ἐπεθεώρησε: Τῇ 12ῃ Ἰουλίου τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Ὁρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτελούμενα ἔργα.

Μετέβη: Τῇ 14ῃ Ἰουλίου εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Πετράκη, ὅπου μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Παπασπύρου προέβη εἰς αὐτοψίαν τοῦ χώρου εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἀνεγερθῇ τὸ νέον Συνοδικὸν Μέγαρον.

Προήδρευσε: Τῇ 11ῃ Ἰουλίου τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Τῇ 14ῃ Ἰουλίου τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Τῇ 16ῃ Ἰουλίου τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Τῇ 20ῃ Ἰουλίου τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐδελθόντες: Τῇ 11ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Κεφαλληνίας κ. Ἱερθεον, Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, Κυθήρων κ. Μελέτιον καὶ Ρόδου κ. Σπυρίδωνα καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις Ἐξάρχον τοῦ Παναγίου Τάφου Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Τιβερίάδος κ. Ἀνατόλιον.

Τῇ 14ῃ Ἰουλίου τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης πανοσιολ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην.

Τῇ 15ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας κ. Βασίλειον καὶ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καθηγητὴν κ. Παν. Παναγιωτάκον καὶ τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης πανοσιολ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην.

Τῇ 16ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Αὐστραλίας κ. Ἰεζεκιὴλ καὶ τὸν καθηγητὴν Παν/μίου καὶ νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Παν. Παναγιωτάκον.

Τῇ 17ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν καὶ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον.

Τῇ 18 Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονυσίου, Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Στυλιανόν καὶ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκὸν κ. Παν. Μπρατσώτην, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Παν. Παναγιωτάκον καὶ τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης πανοσιολ. ἀρχιμ. Σωτήριον Τράμπαν.

Τῇ 19ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γερμανίας καὶ Ἐξάρχον Ὀλλανδίας καὶ Δανίας κ. Πολύευστον καὶ τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου κ. Παν. Τρεμπέαν.

Τῇ 20ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνόν, τὸν Θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Μυρίνης κ. Χρυσόστομον, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Παν. Παναγιωτάκον, τὸν πρόεδρον τῶν Προσκόπων κ. Σοφιανόν, τὸν διευθυντὴν τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Χρυσόστομον Γιαλούρη, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης κ. Σωτ. Μάμαλην, τὸν δημοσιολόγον κ. Κωνσταντόπουλον, τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς κ. Χρυσ. Νεαμονιτάκη καὶ τοὺς ἱεροκήρυκας τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων Πατρῶν κ. Χαρ. Πνευματικιάκη καὶ κ. Χαράλαμπον Δέδεν, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Πάμφιλον Παπαγιάννην, Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἄνδρ. Χαλκιάπουλον, Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιον Ἀντωνάραν, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διον. Πιερράκον καὶ Σύρου κ. Δωρόθεον Στέφαν.

Τῇ 21ῃ Ἰουλίου τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Παν. Παναγιωτάκον καὶ τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Κωνστάντιον Χρόνην.

Τῇ 22ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ναυπακτίας κ. Δαμασκηνόν, τὸν καθηγητὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Μετσόβειου Πολυτεχνείου κ. Καραντινὸν καὶ τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου πανοσιολ. ἀρχιμ. κ. Κωνστάντιον Χρόνην.

Τῇ 23ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἰωακείμ, Μαρωσίας κ. Τιμόθεον, Κυθήρων κ. Μελέτιον καὶ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον, τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων κ.

Ἀθανασιάδην Νόβαν καὶ τὸν διευθυντὴν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. κ. Κόγκαν.

Τῇ 24ῃ Ἰουλίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Εἰρηνοπόλεως κ. Νικόλαον, τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Τιβεριάδος καὶ Ἐξάρχον τοῦ Παναγίου Τάφου κ. Ἀνατόλιον, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Παν. Παναγιωτάκων καὶ τὴν κυρίαν Φλέμιγκ.

—Τῇ 25ῃ Ἰουλίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐστάθιον καὶ Γερμανίας κ. Πολύευκτον, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου καὶ Γενικὸν Διευθυντὴν Ὀργανισμῶν κ. Μάρκον Σιώτην, τὸν προϊστάμενον τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Θεόδωρον Μπαΐζον, τὸν σύμβουλον τῆς Σιβιτανιδείου Σχολῆς κ. Νικολαΐδην καὶ τοὺς ἱεροκλήρικας τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Θεσσαλονίκης κ. Λεων. Παρασκευόπουλον καὶ κ. Φώτ. Σταματόπουλον καὶ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Κωνσταντίνον Χρόνην.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Καθ' ἃ ἀναγράφει ὁ Τύπος, αἱ ἐναντίον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου πιέσεις τῶν Τούρκων συνεχίζονται. Δι' αὐτὸ εἰς δόλοκληρον τὸν χριστιανικὸν καὶ πεπολιτισμένον κόσμον πληθύνονται ὁλοκλήρως καὶ περισσώτερον αἱ διαμαρτυρίαι καὶ τὰ ψήφισματά ἐναντίον τῶν τουρκικῶν ἐνεργειῶν.

Ἐκκλησία Ἀμερικῆς. Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς, ὁμιλήσας ἐνώπιον τῆς 17ῃς κληρικῆς συνελεύσεως τῶν ἐλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Ἀμερικῆς ἐν Ντένβερ τοῦ Κολοράντο, ἀνεφέρθη καὶ εἰς τὸ θέμα τῶν ἐν Ἀμερικῇ μικτῶν γάμων. Κατὰ τὴν τελευταίαν διέτιαν, εἶπεν, ἐγένοντο 7.165 γάμοι Ἑλλήνων, ἐκ τῶν ὁποίων γάμων οἱ 1.984 ἦσαν μικτοί. Ἐξ αὐτῶν οἱ 905 ἐγένοντο μετὰ Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ οἱ 1.079 μετὰ Προτεστάντων. Ὡσαύτως ἀνέφερεν, ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ κοινότητες ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν 424 καὶ ὅτι «ἡ νέα γενεὰ εἶναι ἀποφασισμένη νὰ ἀνυψήσῃ τὴν πίστιν τῶν Πατέρων τῆς ἐντὸς τῆς Ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς παραδόσεως». Ἀκολουθῶς ἀνεκοίνωσεν, ὅτι ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κατὰ τὴν τέλει τῆς θείας Λειτουργίας καὶ τῶν Μυστηρίων θὰ ἐπιτρέπεται ἡ ἀνάγνωσις τῶν περικοπῶν τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Εὐαγγελίων, ὡς καὶ τινῶν εὐχῶν, εἰς τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ἐξηγῶν τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ Σεβασμιώτατος εἶπεν, ὅτι αὕτη ἐλήφθη «διὰ τὴν θέσιν τέρμα εἰς μίαν ἀταξίαν καὶ ἀρχὴν διὰ μίαν νέαν τάξιν πραγμάτων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ διὰ τὴν ἱκανοποιητοῦν δικαίαι παρακλήσεις εὐσεβῶν μελῶν καὶ κυρίως ἐκείνων τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες προέρχονται ἐξ ἄλλων δογμάτων».

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἡ Ἀγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐπέβαλεν εἰς τοὺς ἀποδράσαντας Ἀγιοφίτας ἀρχιμανδρίτην Θεόφιλον Χαρίτση καὶ ἱερομονάχους Ἰάκωβον Παπαδέλην καὶ Ἀγαθάγγελον Βούρδουλαν τὴν ποινὴν τῆς ἹΕΘ-ΒΙΟΥ ΑΡΓΙΑΣ ἐπὶ ἐγκαταλείψει τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν διακονήματος καὶ ἀπειθείας καὶ παρακοῆς πρὸς τὴν προϊσταμένην αὐτῶν Ἀρχὴν καὶ ἐπιτοκίαν πρὸς τὸ ὑπογραφέν ὑπ' αὐτῶν Καθιστωτικόν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ὑπὸ τῶν σοβιετικῶν ἀρχῶν κατεδικάσθησαν εἰς καταναγκαστικά ἔργα μέλη τῆς αἰρέσεως «τῶν γνησίων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν», ἡ ὁποία ἀνέπτυξε δρᾶσιν εἰς τὴν πόλιν Ἀλμα Ἀτα, πρωτεύουσαν τοῦ Καζακστάν. Τὰ μέλη τῆς εἰρημένης αἰρέσεως κατεδικάζον τὴν σοβιετικὴν ἐξουσίαν ὡς προερχομένην ἐκ τοῦ «Ἀντιχρίστου» καὶ πρότερον τοὺς πιστεύοντας εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς αἰρέσεως νὰ διακόψουν πάντα δεσμὸν μετὰ τὸν κόσμον καὶ τὴν οἰκογένειαν, καθὼς καὶ μετὰ τὴν ἐργασίαν.

—Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σέργιος, Ἐξάρχος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, ἔκαμε διάλειψιν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Βερολίνου ἐπὶ τοῦ θέματος «Ἡ Ἀγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὰ Παράδοσις ἐν τῇ Ῥωσικῇ Ὀρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1965 θὰ ἑορτασθῇ μετὰ μεγάλην ἐπισιμότητα ἡ 700ῇ ἐπέτειος τῆς ἱδρύσεως τῆς ἱερᾶς μονῆς Σοπότσανι, ἡ ὁποία εἶναι περίφημος διὰ τὰς ἐξόχως ὡραίας τοιχογραφίας τῆς τοῦ 13ου αἰῶνος. Αἱ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις θὰ λάβουν χώραν εἰς Βελιγράδιον καὶ εἰς τὴν μονήν, τούτων δὲ θὰ μετέσχουν ἱστορικοὶ τῆς τέχνης, βυζαντινολόγοι, ζωγράφοι, λογοτέχναι καὶ ἄλλοι πνευματικοὶ ἄνδρες. Εἰς τὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις θὰ λάβουν μέρος καὶ ὁνομοστοὶ ξένοι ἐπιστήμονες. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων θὰ ὁργανωθῇ εἰς Βελιγράδιον ἐκθεσις τοιχογραφιῶν (ἀντιγράφων) τοῦ 13ου αἰῶνος. Μέχρι τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων θὰ γυρισθῇ ταινία περὶ τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σοπότσανι καὶ θὰ ἐκδοθῇ εἰδικὸν λεύκωμα.

—Ὁ ὑφηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ζάγκρεμπ Μπράνκο Μπόσνιαν, εἰς διάλεξίν του ἐπὶ τοῦ θέματος «Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ θρησκεία», ἐτόνισεν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ἡ θρησκεία ἀλληλοαποκλείονται. Ὁ ὁμιλητὴς εἶπεν ἐπίσης ὅτι πρέπει νὰ δημιουργηθῇ εἰδικὸν ἴδρυμα, τὸ ὁποῖον θὰ παρακολουθῇ ἐπιστημονικῶς τὰς ἐξελίξεις εἰς τὸν τομέα τῆς θρησκείας καὶ τῆς θεολογίας καὶ θὰ καταπολεμῇ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἐπιστημονικῶς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἀνεπαύθη ἐν Κυρίῳ εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν ὁ διαπρεπὴς Ρουμάνος θεολόγος ἱερεὺς Νικόλαος Μ. Ποπέσκου, ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Θεολογικοῦ Ἰνστιτούτου Βουκουρεστίου. Ἀπὸ τὸ 1914 ὁ ἀείμνηστος Ν. Ποπέσκου διετέλεσε καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ δὲ τὸ 1925 μέλος τῆς Ρουμανικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν. Συνέγραψεν μερικὰς δεκάδας θεολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μελετῶν καὶ μετέφρασε σειρὰν ρωσικῶν θεολογικῶν ἔργων.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ἐωρτάσθη καὶ ἐφέτος εἰς τὴν Σόφιαν καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Βουλγαρίαν ἡ ἐορτὴ τῶν ἁγίων Θεσσαλονικέων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, προστατῶν τῆς παιδείας καὶ τῶν σλαβικῶν γραμμάτων. Εἰς πλατεῖαν 9 Σεπτεμβρίου τῆς Σόφιας παρήλασεν ἡ μαθητικὴ νεολαία μετὰ τῶν καθηγητῶν τῆς. Τὴν παρέλασιν παρηκολούθησαν ἀνάτατοι βουλγαρικαὶ πολιτικαὶ προσωπικότητες, τὰ μέλη τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, ἀντιπρόσωποι τοῦ τύπου καὶ πλῆθος κόσμου.

—Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, 24 Μαΐου, ἐτελέσθη πανηγυρικὴ δοξολογία εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς Σόφιας ἐπὶ τοῖς ὀνομασθηρίοις τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου.

—Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 15ῃς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ παγκοσμίου κινήματος εἰρήνης οἱ ἐφημέριοι τῆς περιοχῆς τοῦ Γκάμπροβο ἐξέδωκαν ψήφισμα, διὰ τοῦ ὁποίου χαιρετίζουν, μεταξύ ἄλλων, τὴν ἐγκαίρως ἀπόφασιν τοῦ ΟΗΕ περὶ ἐνεργοῦ μεσολαβήσεως διὰ τὴν λύσιν τῆς κυπριακῆς κρίσεως καὶ παρακαλοῦν τὰ Ἡν. Ἐθνη νὰ λάβουν δραστικώτερα μέτρα διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κυριαρχίας τῆς Κύπρου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΥΠΡΟΥ

Κοινὴ ἐπιθυμία τῶν ἐν Κύπρῳ ὑπηρετούντων Θεολόγων ἦτο ἡ δημιουργία ὁργανώσεως, ἡ ὁποία, περιλαμβάνουσα εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ὅπαντας τοὺς Θεολόγους, νὰ συντονίσῃ καὶ προαγάγῃ τὰς ἐπιδιώξεις αὐτῶν.

Ἦδη ἡ ἐπιθυμία αὕτη μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐπραγματοποιήθη.

Τὴν 29ην Ἰουνίου ἐ.ε. Θεολόγοι ἐξ ὅλης τῆς Κύπρου συνῆλθον ἐν Λευκωσίᾳ καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἱδρυσιν Συνδέσμου Ἑλλήνων Θεολόγων ἐργαζομένων ἐν Κύπρῳ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ» μετὰ ἔδραν τὴν Λευκωσίαν.

Κύριος σκοπός της Ένώσεως είναι η συμπαράσταση και συμμετοχή των μελών αυτής εις τὸ πνευματικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐν ὄψει τῆς τρίτης φάσεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' ἐν Βατικανῷ Ρωμαιοκαθολικῆς Συνόδου, συνήλθεν ἡ ἐπιτροπὴ συντονισμοῦ τῆς Συνόδου καὶ ἐξήτασε τὰ θέματα, περὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἀσχοληθοῦν οἱ συνοδικοὶ κατὰ τὴν τρίτην φάσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀρχίσουν τὴν 14ην τοῦ προσεχὺς Σεπτεμβρίου.

—Τὴν 30ην Ἰουνίου ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ Ἀγίου Πέτρου ἐτελέσθη ἐπίσημος Λειτουργία ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Εὐγενίου Τισσεράν, πρυτάνεως τοῦ κολλεγίου τῶν καρδινάλιων, ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐπετείῳ τῆς στέψεως τοῦ Πάπᾶ Παύλου Σ', παρισταμένου ἐπὶ εἰδικοῦ θρόνου.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Συμφώνως πρὸς ἀνακοινώσεις τοῦ ἀγγλικανοῦ ἐπισκόπου τοῦ Σουδάν, παρὰ τὴν ἐκδίωξιν 300 ἱεραποστόλων ἐκ τῆς νοτίας περιοχῆς τῆς χώρας, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ συνεχίζεται ἀπροσκόπτως. Βεβαίως διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον ὑπῆρξεν ἡ ἐκδίωξις αὕτη ἐν πλῆγμα. Παρὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία τοῦ Σουδάν δὲν ἀντικρύζει τὸ μέλλον μοιρολατρικῶς, οὔτε ἀπώλεσε τὸ θάρρος της. Ὡσαύτως ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος Oliver Allison ἔχει τὴν γνώμην, ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς ἐκδιωχθέντας ἱεραποστόλους ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ Σουδάν. Ἡ ἀλήθεια εἰς τὸ τέλος θὰ νικήσῃ, ἐὰν δευχθῇ καλὰ θέλησις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. «Οὐδὲν ἔχομεν νὰ κρύψωμεν», προσέθεσεν ὁ ἐπίσκοπος. «Ἡ Βίβλος μας εἶναι ἐν ἀνοικτῶν βιβλίῳ. Αἱ ἐκκλησίαι μας εἶναι ἀνοικταί».

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ὁ δρ. Martin Niemöller ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ τρέχοντος ἔτους θὰ παύσῃ νὰ εἶναι Ἐκκλησιαστικὸς Πρόεδρος τῆς «Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας» τῶν περιοχῶν Hessen καὶ Nassau. Τοῦτο θὰ γίνῃ κατόπιν ἀποφάσεως ληφθείσης μετὰ πρόσφατον ἔγγραφον παράκλησιν τοῦ πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Ὁ Martin Niemöller, ὅστις εἶναι γνωστὸς διὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ ἀγῶνάς του εὐρίσκεται εἰς τὸ 73ον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ συνεπλήρωσε τὸ 40στὸν ἔτος ἀπὸ τῆς χειροτονίας του. Τὸ 1947 ὤρίσθη ὡς ὁ πρῶτος Πρόεδρος τῆς ἐν Hessen καὶ Nassau «Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας».

—Ἡ Γενικὴ Συγκέντρωσις τοῦ Ἀμερικανικοῦ Συνδέσμου τῶν Βαπτιστῶν ἀπῆρθεν ἐκκλησίαν πρὸς τὰς 3000 κοινότητας, αἵτινες εἶναι μέλη αὐτοῦ, ἵνα ἀπέχουν τῆς Οἰκουμένης Κινήσεως.

—Ἡ «Ἐπιτροπὴ ἐρεύνης καὶ κοινωνικῆς ἐργασίας» τῆς Ἀμερικανικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας ἀπέστειλε εἰς 5.000 λουθηρανικὰς κοινότητας τῆς Ἀμερικῆς πρὸς μελέτην καὶ συζήτησιν ἐν ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου καταδικάζεται ἀπολύτως οἰκδηγοτε θρησκευτικὴ ἢ θεολογικὴ δικαίωσις τοῦ πολέμου. Τὸ ἔγγραφον ἀπορρίπτει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀδικαίου πολέμου, καὶ καταπολεμεῖ πᾶσαν χριστιανικὴν διδασκαλίαν, ἥτις παρουνσιάζει τὸν πόλεμον ὡς ἀναπόφευκτον.

—Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Οὐψάλας κ. Hultgren ἐν μητρικῷ οἴκῳ διακονιστῶν τῆς Οὐψάλας ἐχειροθετήσεν ὡς διακόνισσαν τὴν Anna Wenngren, σύζυγον ἱερέως καὶ μητέρα τεσσάρων τέκνων. Διὰ πρώτην φοράν ἐν Σουηδία μία ἔγγαμος γυνὴ καθεοῦται ὡς διακόνισσα.

Ἡ Παγκόσμιος Λουθηρανὴ Ὁμοσπονδία διώρισε τρεῖς παρατηρητάς, οἱ ὁποῖοι θὰ τὴν ἀντιπροσωπεύουσιν κατὰ τὴν τρίτην περίοδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Β' ἐν Βατικανῷ συνόδου. Δύο ἐξ αὐτῶν, ὁ καθηγητὴς Γ. Κουάνγκεν (Η.Π.Α.) καὶ ὁ Σουηδὸς ἐπίσκοπος Σιλὲν θὰ παραμένουν μονίμως εἰς Ρώμην. Τὴν θέσιν τοῦ τρίτου παρατηρητοῦ θὰ λάβουν διαδοχικῶς ὁ πᾶστωρ Βίλμος Βάγκα (Ἑλβετία), ὁ καθηγητὴς Σχύτσγκααρντ (Φινλανδία) καὶ ὁ καθηγητὴς Νίντμπεκ (Γαλλία).

—ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Ροζὲ Μελχί, θεολόγου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Στρασβούργου, 160 ἀπεσταλμένοι τῶν 15 ἐπαρχιῶν τῆς Μετερρυθμισμένης Ἐκκλησίας τῆς Γαλλίας, ἥτις ἀριθμεῖ 475.000 πιστῶν, συνεκρότησαν ἐν Παρίσι εἰς τὴν ἐθνικὴν σύνοδόν των.

ΟΙΚΟΤΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

ὑπὸ τοῦ Τμήματος Ἱεραποστολῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν διοργανώθη ἐν τῷ Μεξικῷ διεθνὲς συνέδριον ἱεραποστολῆς. Τὸ συνέδριον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν σειράν τῶν μεγάλων ἱεραποστολικῶν συνεδρίων, ἅτινα διοργανώθησαν κατὰ τὸ παρελθόν ὑπὸ τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου Ἱεραποστολῆς (ΔΣΙ), τὸ ὁποῖον συνεχωνεύθη μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τοῦ τελευταίου εἰς Νέον Δελχὶ τὸ ἔτος 1961.

—Πρὸ τινων ἐβδομάδων συνεκρότηθη ἐν Ντρίμπεργκεν τῆς Ὀλλανδίας συνέδριον ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ὑόρκης δρᾶ Κόγκαν. Οἱ ἐκ 50 χωρῶν 70 προσκεκλημένοι συνητήθησαν εἰς τὸ Συνέδριον μετ' ἐκπροσώπων τῶν Ἡνωμένων Βιβλικῶν Ἑταιρειῶν. Σκοπὸς τῆς συναντήσεως ἦτο τὸ νὰ ἀποσαφηνισθῇ ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν ἑταιρειῶν τούτων καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐκείναι ζητοῦν νὰ προσφέρουν τὰς εἰδικὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὰ ζητήματα μεταφράσεως καὶ δημοσιεύσεως τῆς Βίβλου. Τὸ συνέδριον συνέπεσε μετὰ τὴν 150ὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρείας τῆς Ὀλλανδίας.

ΔΙΑΦΟΡΑ

ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τριάνοντα διακεκριμένων εὐρωπαϊκῶν θεολόγων τὸ Ἰνστιτούτον Εὐρωπαϊκῶν Σπουδῶν τοῦ Σικάγου καὶ τὸ ἐν Washington ἀμερικανικὸν πανεπιστήμιον διοργάνωσαν κατὰ τὸν Ἰούλιον Σεμινάριον τριῶν ἐβδομάδων δι' Ἀμερικανούς ἱερεῖς καὶ σπουδαστάς τῆς θεολογίας. Τὸ Σεμινάριον ἐλειτούργησε συγχρόνως ἐν Ὁξφόρδῃ, Τυβύγγῃ καὶ Βασιλείᾳ. Μεταξὺ ἄλλων ἐδίδασαν ἐν αὐτῷ ὁ καθηγητὴς Karl Barth (Basel), ὁ καθηγητὴς Hans Küng (Tübingen), ὁ ἱησοῦιτης καθηγητὴς Karl Rahner (Innsbruck) καὶ ὁ πατὴρ Yves Congar (Paris).

ὑπόμνημα τῆς Πανελληνίου Ἐνώσεως Θεολόγων

Ἡ Πανελληνίος Ἐνωσις Θεολόγων ἀπέστειλε τὴν 15 Ἰουλίου 1964 πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων τὸ ἀκόλουθον υπόμνημα :

«Ααμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρωμεν ὑμῖν τὰ κάτωθι :

Παρακολουθοῦντες μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος τὰ μέτρα, ἅτινα ἡ Κυβέρνησις λαμβάνει διὰ τὴν ἀνθρώπιν τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας, εἶδομεν εἰς τὸ κατατεθὲν καὶ δημοσιευθὲν εἰς τὸν ἡμερήσιον τύπον τῆς 12-7-64 νομοσχέδιον «Περὶ ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως», ὅτι τὰ μαθήματα τὰ διδασκόμενα εἰς τε τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον διαορίζονται εἰς β α σ ι κ ᾶ (Ἄρθρον 8 παράγρ. 2 καὶ ἄρθρ. 10 παράγρ. 2) μαθήματα καὶ εἰς μ ἡ β α σ ι κ ᾶ. Εἰς τὰς δύο μάλιστα τελευταίας τάξεις τοῦ Λυκείου εἰσάγεται ἡ διάκρισις μεταξὺ μαθημάτων καὶ ὥρῶν διδασκαλίας κοινῶν δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ μαθημάτων καὶ ὥρῶν διδασκαλίας κ α τ' ἐ π ι λ ο γ ῆ ν τῶν μαθητῶν (Ἄρθρ. 10 παράγρ. 4 καὶ 5).

Ἐκ τῆς προσηκτικῆς μελέτης τοῦ νομοσχεδίου ἀντελήφθημεν, μετ' ἐκπλήξεως, πρῶτον ὅτι τὸ μ ᾶ θ η μ α τ ῶ ν Θ ρ η σ κ ε υ τ ι κ ῶ ν εἰς ἀμφοτέρωτα τὰ σχολεῖα (Γυμνάσιον καὶ Λύκειον) χαρακτηρίζεται ὡς μ ἡ β α σ ι κ ᾶ ὃν καὶ δεύτερον ὅτι εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ Λυκείου τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν κατατάσσεται εἰς τὰ κ α τ' ἐ π ι λ ο γ ῆ ν μαθήματα, ὅπερ σημαίνει, ὅτι ἐάν μὲν ὁ μαθητὴς ἐπιθυμῇ, θὰ διδάσκηται θρησκευτικά, ἐάν δὲ δὲν ἐπιθυμῇ δὲν θὰ διδάσκηται θρησκευτικά.

Ταῦτα πάντα δὲν γίνονται ἀντιληπτὰ εἰς τὸν ἐπιπολαίως ἀναγινώσκοντα τὸ νομοσχέδιον, διότι τοῦτο ὑπερτονίζει θεωρητικῶς, τὸσον τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὅσον καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν. Κατὰ τὸ ἄρθρον, δηλαδή, 8 παράγρ. 1,

περίπτ. α' τοῦ νομοσχεδίου, τονίζεται ὅτι τὸ παιδευτικὸν ἔργον τοῦ γυμνασίου πρέπει νὰ εἶναι : «Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν κατὰ τὰ δόγματα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας κλπ». Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 10 παράγραφος 1 περιπτώσεις α' τοῦ αὐτοῦ νομοσχεδίου, τονίζεται ὅτι εἰς τὸ Λύκειον οἱ μαθηταὶ πρέπει : «Νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ νὰ κατανοήσουν τὸν ἱστορικὸν ρόλον τῆς ὀρθοδοξίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ».

Πῶς ὅμως θὰ ἐπιτελεσθοῦν αὐτοὶ οἱ μεγάλοι καὶ ἱεροὶ σκοποὶ δταν τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν δὲν εἶναι βασικὸν καὶ ὅταν τοῦτο εἰς τὰς δύο, ἐκ τῶν τριῶν, τάξεις τοῦ Λυκείου εἶναι μᾶθημα κατ' ἐπιλογὴν τῶν μαθητῶν ; Ποῖον μάθημα εἰς τὸ Λύκειον θὰ κάμῃ τοὺς μαθητὰς νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νομοσχεδίου ; Μήπως τὰ Γαλλικὰ τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζονται ἐν τῷ νομοσχεδίῳ ὡς βασικὸν μάθημα τοῦ Λυκείου ;

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀπευθυνόμεθα εὐσεβάτως πρὸς τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως μελετήσουν τὸ θέμα καὶ ψηφίσουν διάταξεις τὸ ἐν λόγῳ Ν/διον, δι' ἧς νὰ θεσπίζηται, ὅπως τὸ μάθημα τῶν θρησκευτικῶν, ὡς μᾶθημα βασικὸν καὶ ὡς μᾶθημα κατ' ἐξοχὴν φρονηματοπιστικόν, διδάσκηται ὑποχρεωτικῶς ἐπὶ δίδωρον ἐβδόμαδι αἰῶς εἰς τε τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ εἰς ἀπάσας τὰς τάξεις τῶν τε ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων ὅλων τῶν κατευθυνσεων, ὡς καὶ εἰς ἀπάσας τὰς τάξεις τῶν τεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν Σχολῶν (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν) ὑπὸ πτυχιούχων Θεολόγων καὶ ἡγητῶν.

Ἐπίσης ὅπως ψηφίσουν ἐτέραν διάταξιν, δι' ἧς νὰ θεσπίζεται, ὅπως οἱ θεολόγοι Σύμβουλοι τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου παραμείνουν δύο, ὡς συνέβαινε καὶ εἰς τὸ ὑπὸ κατάρτησιν Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, διότι τὸ ὑπὸ συζήτησιν Νομοσχέδιον καταργεῖ ἀδικαιολογητῶς τὴν μίαν ἐκ τῶν δύο θέσεων θεολόγων Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων, καὶ καθορίζει ρητῶς, ὅτι αἱ 8 θέσεις Συμβούλων τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν δευτεροβάθμιον (μέσην) Ἐκπαίδευσιν κατανέμονται ὡς ἑξῆς : 3 φιλόλογοι, 2 μαθηματικοὶ 2 φυσικοὶ καὶ 1 μόνον θεολόγος (ἄρθρ. 21 παράγρ. 5). Διατί ἡ διάκρισις αὕτη καὶ ἡ ἄνιστος μεταχείρισις ; Διατί αὐτὸς ὁ ὑποβιβασμός ; Οἱ ἐν τῇ Μ. Ἐκπαιδεύσει θεολόγοι δὲν εἶναι ὀλιγώτεροι τῶν Φυσικῶν. Μὲ ποῖον λοιπὸν μέτρον ἐγένετο ἡ κατανομή ;

Βέβαιον ὄντες, ὅτι τὰ Ἀξιότιμα Μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων θὰ μελετήσουν καὶ θὰ μεριμνήσουν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν δικαίων αἰτημάτων μας, διατελοῦμεν...».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Θηβῶν καὶ Λεβαδείας

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ ἁρθροῦ 46 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 ἀπερὶ ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων» ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Ἀλιάρτῳ Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ἐφημεριακὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης διακηρύξεως ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν Ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Λεβαδίᾳ τῇ 20 Ἰουλίου 1964

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΔΡΟΦΘΕΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Φλωρίνης, Ἀλμωπίας καὶ Ἑορδαίας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν :
Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας : 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ : δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ἡ νέα Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

Ἡ Ἑθνικὴ Παιδεία.

Ἐπισκόπου Μελόης Αἰμιλιανοῦ, Ποιμαντικὴ τοῦ Μετανάστου.

Μίλος Βελιμίροβιτς, καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου YALE, Ἰωακείμ μοναχὸς τοῦ Χαρσιανίτου καὶ δομῆστικος Σερβίας.

Ἀρχιμ. Προκ. Παπαθεοδώρου, Τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως ἀγιογραφικῶς ἡρμηνευμένον.

Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 533.805

ὑπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάκης
Ἰασωνίδου 22 — Σούρμενα